

97

1593. Φιρμάνιον σ. Μουράτ Γ', διατάσσει τὴν συμπαράστασιν τῶν Ἀρχῶν πρὸς τὸν π. Ἀλεξανδρείας Μελέτιον, κατὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ εἰσφορῶν ἐκ μέρους τῶν Χριστιανῶν, μνημ. ἐν 450, σ. 37.

98

1593. Ψήφισμα Ἐνετικῆς Συγκλήτου, ἀπὸ 30 Ἰουλίου, περὶ ἐλευθερίας τελέσεως μικτῶν γάμων εἰς τὰς κτήσεις τῆς Ἀνατολῆς, ἐν 276, σ. 56.

99

1599. Ψήφισμα Ἐνετικῆς Συγκλήτου ἀπὸ 9 Αὐγούστου, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἐν 276, σ. 57.

100

1600–1700. «Νομοκριτήριο», ἐκ κεφ. 121. Ἐν χφ. ΕΒΕ 2764, σ. 193–332 καὶ ἔσως ἐν χφ. 414 Διονυσίου Λοβέρδου. Εἰς δημόδιον γλῶσσον. Δημοσιεύεται κατωτέρω ἐκ τοῦ χφ. 2764, ὡς ἀνεκδότου. [Νομίζω, ὅτι δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἐν Μ. Ζωγράφου Πηγῆς (Ἄνδρου) χφ. 93 (φ. 121β–209β) «Νομοκριτήριο», ἐκ κεφ. 58–16. Ἐν αὐτῇ ἀριθμῆσεως, κεφ. α': «Περὶ γυναικῶν μεμνηστευμένων, ἐν ᾧ καὶ περὶ μνηστείας»].

Ἀρχή, σὺν Θεῷ ἁγίῳ, τοῦ Νομοκριτηρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α' — Περὶ γάμων, ὅπου ὁρίζουν οἱ νόμοι νὰ γίνονται καὶ νὰ μὴ δὲν γίνονται.

1. Ὁ εἰκοστὸς ἕκτος κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ὁ ἕκτος τῆς ἑκτῆς Συνόδου καὶ ὁ ις' τῆς ἐν Καθαργένῃ Συνόδου, συγχωρεῖ τοὺς κανονάρχας καὶ ψάλτας πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθοῦσι διάκονοι, ὑποδιάκονοι, νὰ εὐλογηθοῦσι γυναῖκας νομίμους· διότι, ἀφ' οὗ χειροτονηθοῦσι ὑποδιάκονοι, ἢ διάκονοι, ἢ ἱερεῖς, ἅδεια δὲν ἔχουσι γυναῖκα νὰ εὐλογοῦνται· διότι καὶ ἂν εὐλογηθοῦσι, εἰ καὶ νομίμως, ἀλλ' ὡς παραβάται καθαιροῦνται.

2. Καὶ ὁ πρῶτος κανὼν τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου λέγει, ὅτι (ἐὰν) ὑποδιάκονος ἢ διάκονος ἢ ἱερεὺς λάβῃ γυναῖκα, εἰ καὶ νομίμως, καθαιρεῖσθω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ β' — Περὶ ἱερέων, ὅτι πρῶτον νὰ ὑπανδρεύωνται, εἴτα νὰ χειροτονοῦνται καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν νὰ ἔχουν τὰς γυναῖκας αὐτῶν.

[σ. 194] 1. Ὁ ιγ' τῆς ζ' Συνόδου κανὼν λέγει καὶ ἀνατρέπει τὴν συνήθειαν τῶν λατίνων, διὰ τοὺς χειροτονοῦμένους ἱερεῖς τε καὶ διακόνους, ὅτι νὰ δίδωσιν ὁμολογίαν, γυναῖκα νόμιμον νὰ μὴ δὲν ἐπέρνουσι, εἴ τε¹ ἔχουσι, μετὰ τὴν χειροτονίαν νὰ τὰς χωρίζονται.

1. Τὸ χφ. ἀντὶ εἴτε ἔχει : εἴτα.

2. Ἡμεῖς δὲ λέγομεν, λέγει καὶ ὁ κανὼν, καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν, νὰ ἴστανται τὰ συνοικέσια καὶ νὰ μὴν λαθασθοῦμεν καὶ ὑβρίσωμεν τὸν εὐλογημένον γάμον ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου, ὃς καὶ ἀπεφήνατο, λέγων δεσποτικῶς, οὗς ὁ θεὸς ἀνέξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω¹ καὶ ὁ Ἀπόστολος² τίμιον, λέγει, τὸν γάμον καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον· καὶ πάλιν : δέδησαι γυναικὶ καὶ μὴ ζήτει λύσιν³ καὶ πάλιν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις : πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖν αὐτὴν μοιχᾶσθαι⁴.

3. Διὰ τοῦτο, ὃς ἀποστερεῖ ὑποδιάκονος ἢ διάκονος ἢ ἱερεὺς τὴν νομικὴν⁵ τοῦ γυναῖκα, νὰ εἶναι καθηρημένος. Εἰ μὴ πον, ὅταν θέλῃ νὰ λειτουργήσῃ, νὰ ἀπέχῃ ἀπὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰς δεσποτικὰς ἐφορτάς.

4. Τινὲς⁶ γοῦν εἰς τὴν πρώτην Σύνοδον, ὅπου ἐγένη εἰς τὴν Νίκαιαν, ἔδοξε νὰ φέρουνσι νόμον, ἱερεῖς καὶ διακόνους καὶ ὑπο[195]διακόνους νὰ χωρίζωνται τὰς γυναῖκας ὅπου ἦσαν εὐλογημένοι, πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθοῦσι.

5. Καὶ ὁ Παφνούτιος ἐπίσκοπος ἦτον εἰς μίαν πόλιν κατὰ τὰς Θήβας. Ἀνὴρ ἐκ παιδὸς ἀνατραφεὶς εἰς ἀσκητήριον καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἐκατόρθωσεν. Ἦτον δὲ καὶ περιβόητος εἰς τὴν σωφροσύνην. Ἐκοσμήθη δὲ καὶ τὸν στέφανον τῆς ὁμολογίας, ὁ γὰρ ἕνας του ὀφθαλμοῦς εὐγῆκεν εἰς τὰς βασάνους, ὅπου τὸν ἐβασάνισαν διὰ τὴν εὐσέβειαν. Οὗτος ἀντεῖπε τοῖς βουλομένοις χωρίζειν τοὺς ἱερεῖς ἀπὸ τὰς γυναῖκας τοὺς καὶ ὥρισε τὸν γάμον τίμιον καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον. Καὶ ἡ ὁμιλία τῆς γυναικὸς σωφροσύνης τὴν ἔλεγεν, συνεβούλευσε γὰρ τὴν Σύνοδον ταύτην τοιοῦτον νόμον νὰ μὴ δέξουσι καὶ θέλουσι πορνεῦει κρυφὰ καὶ οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς. Κατὰ δὲ τὴν παράδοσιν, ἀρχαίαν, τῆς Ἐκκλησίας, ὅσοι νομίμους γυναῖκας δὲν εἶχασιν καὶ ἐχειροτονήθησαν, πλέον νὰ μὴ σάουσι γυναῖκας· καὶ ὅσοι εἶχον γυναῖκας καὶ τότε ἐχειροτονήθησαν, ἄς ἔχουσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν· ἄς εἶναι καὶ ἱερεῖς, τινὰς μὴ τοὺς ἐμποδίσῃ. Ἐτὶ δὲ ὥρισε [196] ὁ Παφνούτιος, εἰ καὶ γυναῖκα δὲν εἶδε τὸ καθόλου εἰς κοίτην.

6. Καὶ ἡ Σύνοδος, ἀκούσασα τοῦ θαυμαστοῦ ἀνδρὸς τὴν καθοδήγησιν, ἐπαίνεσά(ν) τὴν πολλὰ καὶ ἀφῆκαν το νὰ εἶναι ἔτιζ· ἤγουν πρὸ τοῦ νὰ γένη ἱερεὺς, ἂν ἐπάσῃ γυναῖκα, ἄς ἔχῃ τὴν γυναῖκά του καὶ ἄς εἶναι καὶ ἱερεὺς.

7. Εἰ δέ, ἀφ' οὗ χειροτονηθῇ ὑποδιάκονος, ἢ διάκονος, ἢ ἱερεὺς, θελήσῃ νὰ εὐλογηθῇ γυναῖκα, μὴ τὴν εὐλογηθῇ.

8. Ὁ δὲ θεοφιλὴς οὗτος Παφνούτιος τοιοῦτος ἦτον, ὅτι καὶ σημεῖα μεγάλα ἐποίει καὶ θαύματα ἠγάπα τον δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος πολλά, καὶ συχνὰ τὸν ἐμήνα καὶ ἤρχετον εἰς τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως καὶ κατεφίλα τὸν ὀφθαλμόν του, ὅπου εὐγάλασιν εἰς τὰς βασάνους οἱ τύραννοι.

(ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ γ')— Περὶ νὰ ἐρωτᾷς τὸν χειροτονοούμενον.

1. Ὅστις θέλει νὰ χειροτονήσῃ ἄνθρωπον, ἄς τὸν ἐρωτήσῃ, θέλει νὰ ἐπάσῃ γυναῖκα, ἢ θέλει νὰ παρθενεύσῃ. Καὶ ἂν εἰπῇ, ὅτι θέλει νὰ ἐπάσῃ γυναῖκα, ὃς εὐλογηθῇ πρῶτον γυναῖκα καὶ τότε τον χειροτόνησῃ, εἰ δὲ εἰπῇ, ὅτι θέλει νὰ παρθενεύῃ, χειροτόνησέ τον καὶ ἂν ζητήσῃ γυναῖκα μετὰ τὴν χειροτονίαν, μὴ τον δόσης εἴ τι ἐ[197]πάσῃ, νὰ εἶναι καθηρημένος.

1. Ματθ. 19. 6.

4. Ματθ. 5. 32.

2. Ἐβρ. ΙΓ' 4.

5. ὁρθῶς : νόμιμον.

3. Παύλου, Α' Κορ. Ζ' 27.

6. Πρβλ. Ματθαίου Βλαστάρη Γ, 2, ἐν Συντάγματι 6, 152.

2. Τοὺς κληρικοὺς ὠρίσαμεν νὰ ἔχουσι γυναῖκας νομίμους.

3. Οἱ ψάλται καὶ οἱ κανανάρχοι ἐπέρονουσι γυναῖκας νομίμους. Ἀμὴν ὑποδιάκονοι, διάκονοι καὶ ἱερεῖς, πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθοῦσι, ἂν ἐπερναν, ἅς τας εἶχασιν. Ἐπειδὴ δὲν ἐπῆρασι, ἀμὴν ἐχειροτονήθησαν ἄγαμοι, πλέον μὴ ἐπάρουσι, νὰ μὴ δὲν χάσουσι τὴν ἱερωσύνην τους τελείως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ δ' — Περί γάμων νομίμων καὶ πῶς μόνος σου, νὰ μὴν εὐλογήσης γάμον.

1. Νομίμους γάμους ποιοῦσιν οἱ ρωμαῖοι ἀνάμεσά τους, ὅταν φυλάξουσιν, εἴ τι ὥρισαν οἱ νόμοι διὰ τοὺς γάμους. Πρέπει γοῦν τοὺς μὲν ἄνδρας νὰ εἶναι δεκαπέντε χρονῶν, τὰς δὲ γυναῖκας τρεῖς καὶ δέκα χρονῶν.

2. Ὁ μὴ νὰ μὴ δὲν γένη, ἂν οὐ δὲν συναρεσθῇ ἡ νύμφη καὶ ὁ γαμβρὸς καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν.

3. Ὁ αὐτεξούσιος, εἰκοσιπέντε χρονῶν ἔαν εἶναι, καί, χωρὶς νὰ θέλῃ ὁ πατέρας, ἐπέρνει γυναῖκα.

4. Ἐὰν ἀποθάνῃ ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ, δὲν ἐμποδίζεται ὁ υἱὸς ἢ ἡ θυγάτηρ αὐτίκα νὰ εὐλογηθῇ.

5. Οὐ δὲ ἓνα νὰ εὐλογήσης μόνος καὶ μόνος του, ἢ γονεῖς καὶ ἐκεῖνος. Ἀλλὰ ἔμπροσθεν [198] τὸ ὀλιγώτερον εἴκοσι ἀνδρῶν, διὰ νὰ μὴ δὲν εἴσται καθηρημένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ε' — Περί ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, οἱ ποὺ ἐπέρνουσι δεύτερα γυναῖκα, ἢ τρίτην, ἢ τετάρτην.

1. Ὁ ιζ' κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων λέγει, ὅτι εἰ τις δευτερώσῃ καὶ πάσῃ δεύτερον γυναῖκα, ἀφ' οὗ βάπτισθῇ, ἢ πορνείῃ, ἱερεὺς δὲν γίνεται, οὔδ' ἐπισκοπὸς, οὔδ' διάκονος. Καὶ ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τῷ ιβ' κανόνι αὐτοῦ ὁμῶς, νὰ μὴ δὲν χειροτονῆται μὴ δὲ ἀμεινωστής, ἢ γονεὶς κανανάρχος, δεύτερον γυναῖκα ἂν ἐπάσῃ. Ὅστις ἐπάσῃ γυναῖκα χήραν, ἢ ἄλλον ἀνδρὸς γυναῖκα, ὅπου τὴν ἐχωρίσθῃ, ἢ πορνῇ, ἢ δούλῃ, ἢ τζεγγύστῳ, οὔτε ὑποδιάκονος, γίνεται, οὔτε διάκονος, οὔτε ἱερεὺς.

2. Ὁ ἕκτος¹ κανὼν τῆς τρίτης² Συνόδου λέγει : νὰ μὴ δὲν γένη διάκονος ἢ ἱερεὺς, ὅστις, ἀφ' οὗ ἐβάπτισθῃ, ἔλαβε γυναῖκα νόμιμον καὶ ἀπέθανεν ἢ γυνὴ καὶ πάλιν ἐπῆρεν δεύτερον γυναῖκα· μὴδὲ ἂν ἐπῆρε χήρα ἢ γυναῖκα ὅπου τὴν ἐχωρίσθῃ ὁ ἀνδρας της· μὴδὲ ἂν ἐπῆρε τινὸς παλλακὴν ἢ πόρνην, ἢ τζεγγύστῳ. Οὐδεὶς ἀπὸ ὅσους δευτερώσουσι καὶ ἐπάρουσι γυναῖκα δεύ[199]τερον, οὐ χειροτονεῖται, οὔτε διάκονος, οὔτε ἱερεὺς, ἀμὴν νὰ εἶναι μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ καὶ ὅταν τὴν ἐπάσῃ, νὰ εἶναι καὶ ἡ γυνὴ σώφρων, ἔντιμος καὶ ὁ ἀνὴρ ὁμοίως. Ἐὰν δὲ ἱερεὺς πέσῃ εἰς πορνείαν, εὐθὺς καθαιρεῖται καὶ χάνει τὴν τάξιν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς' — Περί ἱερέων, ὅταν δευτερώσουσι, νὰ μὴν εὐγάλουσι τὰ φορέματά τους, τὰ παπαδικά.

1. Ἡ δὲ ἐβδομηκοστὴ ἐνάτη νεαρά τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ ὁρίζει, νὰ μὴ δὲν εὐγάνωσι τὰ φορέματά τους, μὴ δὲ ἔξω ἀπὸ τὸ Βῆμα νὰ ὑπηρετοῦσι, ὅσοι κληρικοὶ ἐσέβησαν εἰς δεύτερον γάμον. Λέγει γάρ, ὅτι δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν προαίρεσιν τοῦ παλαιοῦ νομοθέτου³, ὅπου λέγει τὸν ἱερέα, ἢ τὸν διάκονον ἢ τὸν ὑποδιάκονον, ὅπου δευτερώσῃ γυναῖκα, ἢ, ἀφ' οὗ χειροτονηθῇ, ἐπάσῃ γυναῖκα, νὰ εὐγάλῃ τελείως τὰ παπαδικὰ φορέματα καὶ νὰ βάλῃ κοσμικά, ἀμὴν ὁρίζομεν, νὰ εἶναι καθηρημένοι μόνον καὶ τὴν ἐντυμασίαν

1. ὁρθῶς : τρίτος.

2. ὁρθῶς : ἕκτης.

3. Νεαρά Ἰουστινιανοῦ 6 κεφ. 5.

ὁποῦ ἐφοροῦσαν καὶ ὅταν ἦσαν ἱερουργοί, ἄς φοροῦσι καὶ μετὰ τὴν καθαίρεσίν τους καὶ φθάνει τους ἢ καθαίρεσις. [200]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ζ'—Περὶ ἱερέων κοσμικῶν, ὅτι πρὸ τοῦ νὰ χειροτονηθοῦσι ὑποδιάκονοι, ἔχουν ἐξουσίαν νὰ ἐπάρουσι γυναῖκα νόμιμον, ἢ νὰ παρθενεύσουσι, ἀμὴ ἀφ' οὗ χειροτονηθοῦσι διάκονοι, πλέον γυναῖκα δὲν εὐλογοῦνται.

1. Ἐπειδὴ γράφει εἰς τοὺς κανόνας τῶν ἀγίων Ἀποστόλων¹, νὰ ἐπέρουσι γυναῖκας οἱ κτανάρχοι μόνον καὶ οἱ ψάλται, ὀρίζομεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ ἐτώρα νὰ το φυλάγεται τοῦτο καὶ καλλιώτερα καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν ὑποδιάκονοι ἢ ἱερεῖς, ἀφ' οὗ δεχθοῦσι τὴν χειροτονίαν, γυναῖκα νὰ μὴ δὲν ἐπέρουσι· εἰ δὲ ἐπάρουσι, νὰ εἶναι καθηρημένοι.

2. Οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ἱερεῖς, οἱ διάκονοι ἐκ πτωρ² δὲ δὲν γίνονται, οὐδὲ ἐμπλέκονται εἰς ἕτερον τοιοῦτον, ἀμὴ θέλουσι νὰ εὐλέπουσιν εἰς τὸ γεγραμμένον, ὁποῦ λέγει, οὐδεὶς στρατευόμενος τῷ Θεῷ ἐμπλέκει τὸν ἑαυτὸν του εἰς πράγματα κοσμικά. Καὶ οἱ κτανάρχοι, ὅταν γένουσι δεκαπέντε χρόνων, ἀναγκάζονται ἢ γυναῖκας νομίμους νὰ πέρουσι, ἢ ἂν οὐδὲν θέλουσι νὰ ἐπάρωσιν γυναῖκα, μὴ τοὺς χειροτονήσης, εἰ μὴ νὰ γένουσι καλόγεροι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ η'— Περὶ κληρικοῦ, ἂν δόσῃ ἄσπρα, νὰ μὴν ἐπάρῃ τόκον, εἰ μὴ τὰ ἄσπρα του.

[201] 1. Κληρικός, ἂν δόσῃ ἄσπρα εἰς χρόνον τινὰ νὰ δουλεύονται, τὰ ἄσπρα του νὰ ἐπάρῃ· ἂν δὲ δόσῃ εἶδος, νὰ ἐπάρῃ τὸ εἶδος του, ὅσον ἔδωκε· πλέον νὰ μὴν ἐπάρῃ. Καὶ οἱ κτανάρχοι νὰ μὴ δὲν προσκυνοῦσι τὸν λαόν, μὴ οὐδὲ κταναρρήσουσιν, ἀμὴ τοὺς ἱερεῖς μόνον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ θ'— Περὶ ἀνδρός, ὁποῦ ἀποθάνῃ πατὴρ καὶ περὶ γυναίκας, ἂν ἀποθάνῃ ὁ πατὴρ τῆς καὶ ἡ μήτηρ τῆς.

1. Ὁ τέταρτος κανὼν τοῦ μεγάλου Βασιλείου λέγει, τὸν ἀνθρώπον, ὁποῦ δευτερογαμίσῃ, δύο χρόνους μὴ κοινωνήσῃ.

2. Ὁ μέγας Βασίλειος εἰς τὸν σακραμέντον πρῶτον κανόνα αὐτοῦ λέγει, ἢ χήρα, ἂν ἀποθάνῃ ὁ πατὴρ τῆς καὶ ἡ μήτηρ τῆς, ἐξουσία ἔχει νὰ ἐπάρῃ οἷον θέλει ἄνδρα, μόνον χριστιανὸν καὶ εἰς τὴν τιμὴν τῆς, ὅχι τίποτες λεβέτην ἢ κοπέλιν. Ἐὰν καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς ἢ ἡ μήτηρ ζῇ καὶ οὐδὲν συναινοῦσι τὸν γάμον, δύνονται νὰ τῆς τον χωρίσουσιν.

3. Λέγει γὰρ ὁ νόμος, ὅτι ἡ γυναῖκα ὁποῦ εἶναι εἰς τοὺς χρόνους ὀλιγώτερη ἀπὸ τοὺς εἰκοσιπέντε, ἂν εἶναι καὶ αὐτεξουσία, ἀλλὰ μετὰ τὴν γνώμην τοῦ πατρὸς τῆς καὶ τῆς μητρὸς τῆς ἄς ἐπάρῃ δεύτερον ἄνδρα, ὅταν χηρεύσῃ ἀπὸ τὸν πρῶτον.

(202) ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ι'— Περὶ γυναικός, ὅταν χηρεύσῃ, νὰ κλάῃ τὸν ἄνδρα τῆς χρόνον ἕνα³.

1. Ὅταν χηρεύσῃ ἡ γυναῖκα, ἀναγκάζεται νὰ κλαίγῃ τὸν ἄνδρα τῆς χρόνον ἕνα, διὰ νὰ μὴ δὲν εὐρεθῇ ἐγκαστρομένη καὶ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἀνδρός τῆς. Εἰ δὲ ἐπάρῃ ἄνδρα πρὸ τοῦ νὰ περάσῃ ὁ χρόνος σωστός, ἐντροπιάζουσί την ὡς πόρνην καὶ οὐδὲν δύναται πλέον ἀπὸ τὸ τρίτον τῶν πραγμάτων αὐτῆς νὰ δόσῃ τὸν ἄνδρα, ὁποῦ νὰ ἐπάρῃ, οὐδὲ εἰς διαθήκην νὰ τον ἀφήσῃ ἀπὸ τὸ τρίτον τοῦ βίου τῆς. Ὅταν ἔχῃ παιδὶ ἀπὸ τὸν πρῶτον ἄνδρα, οὐδὲ ἀπὸ λεγάτου, οὐδὲ ἀπὸ τὴν δωρεάν ὁποῦ τὴν ἀφῆκεν ὁ ἄνδρας τῆς εἰς τὸν θάνατόν του, ἀμὴ τὰ ἐπέρουσι οἱ κληρονόμοι τοῦ ἀνδρός τῆς, ὁποῦ ἀπέθανε. Καὶ ὅσα ἀπὸ τὸν πρῶτον τῆς ἄνδρα τὴν ἤλθασιν, χάνει τα.

1. κανὼν κς'.

2. κανὼν ἐν τῷ χφ. ἴσως : ἐκλήπτωρ. Πρβλ. Συνόδου Καρθαγένης κανὼνα ις'.

3. Ἐν τῇ Ϝα : Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν Βασιλέων = ΗϚξ. Πρὸχ. VII, 50, 51, 52, 55, VIII, 27, XXXIX, 179.

2. Ἡ γυναίκα ὅπου νὰ γεννήσῃ εἰς τὸν πένθιμον χρόνον, ἐπέρνει ἄνδρα καὶ πρὸ τοῦ περάσῃ ὁ χρόνος σωστός, ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ ἄνδρας της.

3. Ὅπου ἔχει δύο γυναῖκες ἀντάμα, νὰ δέρονται καὶ διωχθῇτῳ ἡ ξένη γυνή, ὅπου ἐπῆρεν ὕστερον καὶ αὐτὴ καὶ τὰ παῖδια, ὅσα καὶ ἂν ἔκαμε μετ' αὐτήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ια' — Περὶ γυναικός, ὅπου θέλει νὰ πάρῃ δεύτερον ἄνδρα, ὅταν [203] ἀποδημήσῃ ὁ ἄνδρας της, ἢ ὑπάγῃ εἰς τὸ φουσαῖτον καὶ ἀφανισθῇ.

1. Ὁ τριακοστός πρῶτος τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν λέγει, ἡ γυναίκα, ὅπου ὑπάγῃ ὁ ἄνδρας της ἔξω, εἰς ἄλλην πόλιν, ἢ εἰς τὸ φουσαῖτον καὶ ἀφανισθῇ καὶ πλέον δὲν ἀκούεται τί ἐγένῃ, ἐὰν οὐ δὲν καρτερέσῃ τὸν ἄνδρα της, ἀμὴ ἐπάρῃ ἄλλον ἄνδρα, χωρὶς νὰ μάθῃ καλά, ὅτι ἀπέθανεν, ἀπὸ ἀξιοπίστους μάρτυρας, ὥς μοιχαλίδα νὰ τὴν κρίνουν.

2. Ὁ δὲ λς' κανὼν λέγει, ὅτι τῶν στρατιωτῶν, ὅπου ὑπᾶσιν εἰς πόλεμον καὶ ἀφανισθοῦσιν, αἱ γυναῖκες, ἂν ἐπάρουν ἄλλους ἄνδρας, ἔχουσι τινὰ συμπάθειαν, διότι οἱ στρατιῶται εἰς τὸν θάνατόν τοὺς πάντοτε ὑπᾶσιν εἰς τὸ φουσαῖτον, εἰς πολέμους καὶ κινδύνους καὶ σφαγὰς καὶ θανάτους.

3. Ἐὰν δὲ ἔλθῃ ὁ στρατιώτης καὶ εὔρῃ τὴν γυναῖκά του παντρεμένην μὲ ἄλλον ἄνδρα καὶ ἡ γυναίκα τὸν πρῶτον της ἄνδρα, τὸν στρατιώτην, δὲν θέλει, ἀμὴ θέλει ἐτοῦτον, ὅπου ἐπῆρεν τώρα, νὰ μὴν τὴν ἀφήσῃς νὰ τὸν ἔχει, ἂν καὶ ὁ πρῶτός της ἄνδρας δὲν τὴν θέλῃ, ἀμὴ ὥς μοιχαλίδα τὴν τιμώρησῃ καὶ χωρίσῃ τὴν. Διότι ἐκεῖνα, τὰς γυναῖκας [204] συμπαθοῦσιν, ὅσας τὸ νὰ ἰδοῦσι τὸν πρῶτον τῶν ἄνδρα ἢ ἀκούσῃσιν ὅτι ζῶσι, πάραντα ἀφήνουν τούτους ὅπου ἐπῆρασι καὶ κάθονται χωρεῖα. Τὰς δὲ γυναῖκας, ὅπου μάθωσιν, ὅτι ζῇ ὁ ἄνθρωπος αὐτῶν, ἢ ἴδωσι τοὺς καὶ οὐκ ἀπέλθουσιν μετ' αὐτούς, ἀμὴ θέλουν νὰ εἶναι μετ' αὐτοῦ, δὲν τὰς συμπαθοῦν, ἀμὴ τὰς παιδεύουν ὥς μοιχαλίδας.

4. Ἐὰν ἀργήσῃ ὁ στρατιώτης εἰς δουλείαν ἀφαιτηκὴν, ὅσους χρόνους καὶ ἂν ἀργήσῃ, ἅς τὸν ἐκαρτερῇ ἡ γυναίκα του, ἐὰν οὐ δὲ γράμματα εἰδέλθῃ παρ' αὐτοῦ, ἐὰν δὲν ἀκούσῃ, ὅτι ἀπέθανεν. Μὴ δὲ ἔτzieh ἀπεντεῦθεν νὰ ἐπάρῃ ἄλλον ἄνδρα, ἐὰν οὐ δὲν εὔρεθῶσιν ἀξιόπιστοι μάρτυρες νὰ δώσουσιν εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ὅτι ἀληθινὰ ἀπέθανεν ὁ ἄνδρας της. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀφ' οὗ φανερωθῇ μετ' ἀξιοπίστων ἀνθρώπων, ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἄνδρας της, χρόνον ἓνα νὰ καρτεροῦσι καὶ τότε νὰ εὐλογοῦνται νομίμως ἄνδρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιβ' — Περὶ αἰχμαλώτων.

1. Περὶ δὲ αἰχμαλώτων, ἡ νεαρά¹ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ λέγει, νὰ μὴ δὲν εὐρίσκη πρόφασιν ἡ γυναίκα, ὅτι αἰχμα[205]λωτίσθη ὁ ἄνδρας της καὶ ἅς ἐπάρῃ ἄλλον ἄνδρα. Διότι καὶ ἂν ἐπάρῃ, ἔχει ἄδειαν ὁ ἄνδρας της, ὅταν καὶ ὑποστρέψῃ, νὰ χωρίσῃ τὴν γυναῖκά του ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ὅπου τὴν ἐπῆρε, ὥς μοιχὸς παιδεύεται καὶ ἡ γυνὴ ὁμοίως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιγ' — Περὶ γυναικῶν, ὅτι καμμίαν ἀρχὴν δὲν ἔχουν, οὔτε κρένουν.

1. Ἡ γυνὴ οὔτε κρένει, οὔτε ἀρχίζει, οὔτε συμβουλευέται, οὐδὲ γίνεται ὑπὲρ ἄλλων φροντιστής. Γυνὴ κεφαλικὸν ἐγκλημα οὐ δύναται κινεῖν, μόνον ἂν ἐφόνευσαν τὸν πατέρα της ἢ τὸν υἱόν της, ἢ τὸν αὐθέντην της, ὅπου τὴν ἐλευθέρωσε, ἢ τὰ παῖδια τοῦ αὐθεντός της. Ἐγκαλεῖ καὶ περὶ διὰ τὸν πλαστηγραφίας νόμον καὶ περὶ διαθήκης τοῦ αὐθεντός της, ὅπου τὴν ἐλευθέρωσε. Εἰς αὐτὰ μόνον ἐγκαλεῖ καὶ ὄχι εἰς ἄλλα.

2. Δύναται ἡ γυνὴ κατὰ τοῦ υἱοῦ της νὰ κινήσῃ δημόσιον ἐγκλημα.

3. Αἱ γυναῖκες ὑπεξουσίους τοὺς υἱούς των ποτὲ δὲν ἔχουσιν. Οὐδεμίαν γυναῖκα, θέλεις

1. ἡ 33η.

διὰ φθαίσιμον, θέλεις διὰ χρέη, συγχωροῦμεν νὰ βάλουσιν εἰς φυλακὴν, ἢ νὰ τὴν περιορί-
σουσιν, ἢ νὰ τὴν φυλάγουσιν ἄνδρες· ἀμὴ, ἀντὶ τούτου, νὰ τὴν [206] δόσουσιν ἔγγησιν
εἰς καλὸν ἄνθρωπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιδ' — Περὶ γυναικός, ὅτι δὲν τὴν πειράζουσιν εἰς χρέη τοῦ ἀνδρός της, μόνον εἰς
τὸ ἐδικόν της χρέος.

1. Οὐδὲ πιάνουσιν γυναῖκα διὰ συναλλάγματα τοῦ ἀνδρός της, νὰ τὸν ἐγγυηθῇ· ἀμὴ ἢ
αὐτόν, ἢ τὰ πράγματά του. Γυνὴ ὅπου χρεωστεῖ ἐδικὰ της χρέη, δίδει τα. Καὶ οὐκ ἔχει
νὰ λέγει, ὅτι διὰ τοῦ ἀνδρός της χρέος τὴν σύρονουσιν· ἐπειδὴ πρὸ τοῦ νὰ ἐπάρῃ τὸν ἄνδρα
τὰ ἐχρεώσται.
2. Πρὸ τοῦ νὰ ἐπάρῃ ἄνδρα ἢ γυνὴ τοῦ ἀνδρός ἐὰν ἐπάρῃ ἄσπρα ἀπὸ τινὰ νὰ δόσῃ νὰ ἐξε-
βάλωσι τὸν ἄνδρα της ἀπὸ τὴν φυλακὴν, δίδει τα ἐξοικίου της καὶ οὐ δὲν προβάλλεται,
ὅτι ἐγγυήθη τα, ἢ πῶς εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός της.
3. Ὅσάκις ἐρωτήσουσι τὴν γυναῖκα καὶ ὑποσχεθῇ νὰ δόσῃ τὸ χρέος τοῦ ἀνδρός της, ποτὲ
δὲν το δίδει, ἀμὴ βοηθεῖται ὡς ἀντιφωνοῦσα.
4. Ὅποια γυναῖκα, εἰς γράμμα, ὅτι δανείζεται ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἄσπρα, συναινέσῃ τῷ
ἀνδρὶ αὐτῆς καὶ ὑπογράψῃ εἰς τὸ γράμμα καὶ ποιήσῃ τὸν ἑαυτὸν της ἔνοχον εἰς τὸ χρέος
ἐκεῖνο, θέλεις μιά, θέλεις δύο, τὸ ἐποίησεν, τίποτα δὲν δίδει διὰ τὸ τοιοῦτον, ἂν καὶ ἀφεντι-
[207]κὸν ἔναι τὸ χρέος, μόνον νὰ μὴ ἀποδείχῃ φανερά, ὅτι τὰ χρήματα ἐκεῖνα εἰς ἐδι-
κὴν της χρεῖαν ἐδανείσθησαν· ὅτι, ἂν εἴη αἴτια, δίδει τα ἀπὸ λόγου της.
5. Ἐὰν βάλῃ ἢ γυνὴ τὸν ἑαυτὸν της εἰς τὰ συναλλάγματα τοῦ ἀνδρός της, ὅτι νὰ δόσῃ
ἀπὸ τὰ πράγματά της, νὰ τὸν ἐγγάτῃ, νὰ αἶψα τὸν σέβουσιν, εἰ μὲν ἔδωκεν, ἔχασέ τα, εἰ δὲ
οὐκ ἔφθασε καὶ τα δόσῃ, τινὰς μὴ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ τα δόσῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιε' — Περὶ ἀνδρός, ἂν βάλῃ σημάδι τῆς γυναικός του πράγματα, χωρὶς νὰ ἡξεύρῃ
αὐτή, ἢ καὶ ἡξεύρῃ.

1. Ὁ ἄνδρας, παρὰ γνώμης τῆς γυναικός του, ἂν βάλλῃ τὰ πράγματά της σημάδι, δὲν
στέργει. Εἰ δὲ μετὰ τὴν βουλήν της τὰ εἴθῃ καὶ ἡξευρέν το καὶ ἐκεῖνος ὅπου ἐδάνεισε
τὸν ἄνδρα της πῶς εἶναι τῆς γυναικός του, οὐδὲ ἐτίξῃ δὲν στέργει. Εἰ δὲ ὁ ἄνδρας της ἔλε-
γεν ὅτι ἐδικὰ του εἶναι καὶ ἐκείνη ἐσιώπα, ἕως οὗ νὰ ἐπάρῃ τὰ ἄσπρα ὁ ἄνδρας της καὶ
τότε ἐγκαλέσῃ, νὰ ἐπάρῃ τὰ ἐδικὰ της ὀπίσω, δὲν βοηθεῖται ἢ γυνή. Τὰς γυναῖκας ὅπου
γελοῦνται βοηθεῖ ὁ νόμος, καὶ ὄχι τὰς πονηράς. Ὅταν ἢ γυνὴ τὸ δί [208] καιὸν της δὲν
το ἡξεύρει, βοηθεῖ τὴν ὁ νόμος καὶ ἐπέρνει τὸ δίκαιόν της ὀπίσω.
2. Εἰ δὲ κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ, ἂν ἔχῃ ἢ γυνὴ ἄνδρα καὶ πουλήσῃ τίποτες εἶδος της,
μὲ ὅποιον τρόπον τὸ πουλήσῃ, ἐπέρνει το ὀπίσω· εἴ τι αὐξήσεν τὸ εἶδος της, ὅστις τὸ ἡγό-
ρασεν, ἔχει νὰ το ζητᾷ καὶ εἴ τι ἐπρόσθηκεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ις' — Περὶ γυνῆς, ὅπου δὲν γράφει πράγματα εἰς τὴν προῖκαν της, καὶ πολλά,
καὶ ὀλίγα.

1. Ὅσα κρατήσῃ ἢ γυνὴ καὶ δὲν τὰ γράφῃ εἰς τὴν προῖκαν της καὶ ὅσα τὴν ἔλθωσιν εἰς
κληρονομίαν ἢ δωρεᾶς ἢ λεγάτου, ἂν τὰ ἐξοδιάσῃ ὁ ἄνδρας της μὲ τὴν βουλήν της ἐγγρά-
φως, δὲν δύναται ἢ γυνή, ὅταν ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας της, ἢ χωρισθῇ, ὅτι νὰ τα ζητᾷ, ἔχασέ
τα. Πᾶσα γυνὴ εἰς τὰ ἐξώπροικα της δύναται καὶ συναλλάζει καὶ χαρίζει. Εἰς δὲ τὴν προῖκά
της ὄχι.
2. Ἡ γυνὴ προτιμᾶται νὰ πάρῃ τὴν προῖκάν της ἀρχὴν καὶ τότε, ἂν εὗρουσι καὶ οἱ δα-
νείσται, ἐπέρνουσιν, εἰ δὲ οὐχ εὗρουσι, τὰ χάνουν. Καὶ ἀφ' οὗ ἐπάρει τὴν προῖκαν της,

προτιμῶνται οἱ δανεισταὶ νὰ ἐπάρουσι τὸ χρέος τους καὶ τότε, ἂν εὖρη καὶ ἐκείνη νὰ ἐπάρῃ τὸ τρίτον τῆς προικὸς τοῦ ἀνδρός της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιζ' — "Ὅταν ἡ γυναῖκα ἰσάζεται νὰ [209] πάρῃ ἄνδρα καί, πρὶν τοῦ γάμου, ἔλθῃ ὁ δανειστής καὶ τῆς εἴπῃ, ὅτι ὁ ἄνδρας, ὅπου θέλει νὰ πάρῃ με χρεωστεῖ τόσα καὶ αὐτὴ τὸν ἐπάρει.

1. "Ὅταν ἰσάζεται ἡ γυνὴ νὰ ἐπάρῃ ἄνδρα, ἐὰν ἔλθῃ τινὰς καὶ εἴπῃ τὴν, ὅτι ὁ ἄνδρας ὅπου ἰσάζεσαι, χρεωστεῖ με ἄσπρα καὶ ἔχει σημάδι τὸ σπῖτιν του καὶ μάθῃ το πῶς χρεωστεῖ ὁ ἄνδρας, ὅπου ἰσάζεται καὶ ἐκείνη τὸν ἐπάρῃ καί, ἀφ' οὗ τὸν ἐπάρῃ, φθαρῇ ἡ προῖκα της καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της κρατεῖ τὰ πράγματα τοῦ ἀνδρός της διὰ τὴν προῖκαν της, ἐπέρνει τῆς τα ὁ δανειστής, διότι ἤξευρέ το ἡ γυνὴ καὶ ἐδύνετο νὰ μὴν ἐπάρῃ τὸν ἄνδρα.

2. Καὶ ἡ ἐκατοστὴ δεκάτη νεαρά τοῦ κῆρ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, περὶ γυναικός, ὅπου ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, λέγει, ὅτι εἰς τρεῖς μῆνας νὰ ποιῇ ἀπογραφὴν τῆς προικὸς της καὶ τῆς δωρεᾶς καὶ τῆς ἄλλης περιουσίας τοῦ ἀνδρός της, χωρὶς δὲ φανερᾶς ἀποδείξεως, τίποτα νὰ μὴ δὲν ζητᾷ, μηδὲ ἂν ζητᾷ νὰ ἐπέρνῃ, ὅτι ἂν εἶναι μέσα εἰς κάστρον, ἀνάμεσα εἰς τρεῖς μῆνες χρεωστεῖ νὰ τα γράφῃ ὅλα, νὰ βλέπῃ καὶ χρέος τοῦ ἀνδρός της, ἢ νὰ τα δόσῃ, ἢ νὰ μὴ τα δόσῃ. Εἰ δὲ εἶναι χωρίον, ἔξω ἀπὸ τὸ κάστρον, γράφῃ ἕνα ἄς τὰ γράφει. Εἰ δὲ καταγραφὴν δὲν ποιήσουσιν τοὺς τρεῖς [210] μῆνες, ἢ τὸν χρόνον, βοηθοῦνται οἱ δανεισταί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιη' — Περὶ ἐκείνου, ὅπου ἐπάρει δεύτερην γυναῖκα, δὲν εἶναι δίκαιον ὁ παπᾶς, ὅπου τοὺς εὐλογήσῃ, νὰ φάγῃ τότες καὶ νὰ πῇ τὴν.

1. Ὁ ἑβδομος τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ Συνόδου κανὼν λέγει, ὅτι ὁ παπᾶς ὅπου εὐλογήσῃ τὸν δευτέρου ἀνδράγον, εἰς τὸν γάμον ἐτοῦτον ὁ ἱερεὺς οὔτε εἰς καθολικὸν κρατέδω, οὔτε εἰς γυναικὴν τιὰ νὰ κατῴξῃ νὰ φάγῃ, ἀφ' οὗ δὲ χαλάσουσιν οἱ γάμοι, ἂν φάγῃ καὶ ἂν πῇ με τὸν δευτέρου γάμον, ἁμαρτίαν δὲν ἔχει.

2. Ὁ πεντηκοστὸς τρίτος τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου κανὼν λέγει, ὅτι ὅσοι χριστιανοὶ ὑπᾶσιν εἰς γάμον, ὅπου γίνεται, σεμνὰ καὶ ἔντιμα νὰ καθοῦνται, μηδὲ νὰ χορεύουσιν, μηδὲ νὰ παίζουν, μηδὲ νὰ γελοῦσιν ἄσεμνα, μηδὲ νὰ τραγοῦσιν. Ἀμὴ νὰ στέκῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ ἀναλόγιον νὰ (ἀνα)γινώσκῃ βιβλίον ἅγιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιθ' — "Ὅτι δὲν εἶναι δίκαιον τῇ μεγάλῃ Σαρακοστῇ γάμους ἢ γεννητούρια ποιεῖν καὶ περὶ τῶν κοριτζίων ὅ(που) δόσουσι τοῦ λόγου τους καὶ πορνευθοῦσι, χωρὶς θέλημα τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

1. Ὁ τριακοστὸς ὄγδοος τοῦ μεγάλου Βασιλείου κανὼν λέγει, ὅτι τὰ κορίττια ὅπου δόσουσι τὸν ἑαυτὸν τους ἐκείνους ὅπου τὰς ἀγαποῦσιν καὶ γαμηθοῦσι, χωρὶς θέλημα τοῦ [211] πατρὸς των, ὡς πόρναις τὰς καταδίκασε καὶ ἐὰν οἱ γονεῖς τῶν παρθένων συμπαθήσουσι τὸ φθαίσιμον καὶ θέλουνσι νὰ δόσουσι τὸ παιδί τους ἄνδρα ὅπου τὴν ἔφθειρεν, νὰ γένουσιν καὶ οἱ γάμοι, πλὴν τρεῖς χρόνους νὰ μὴ κοινωνήσουσι.

2. Ἀλλὰ καὶ ὁ σαρακοστὸς ἀκόμη καὶ ὁ ¹ δευτέρου αὐτοῦ κανὼν λέγει, ὅτι ἡ δούλη ὅπου ἐπάρῃ ἄνδρα χωρὶς γνώμην τοῦ αὐθεντός της, ὡς πόρνη κρίνεται. Ἐὰν δὲ μετὰ ταῦτα φανερωθῇ ὁ γάμος καὶ ὁ αὐθέντης συγκαταβῇ τὸ πρᾶγμα καὶ ἐλευθερώσῃ τὴν, οὐ παιδεύεται ὡς πόρνη, πλὴν ὡς πόρνη κανονίζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κ' — Περὶ τῶν ὑπεξουσίων καὶ περὶ κοριτζίου, ἂν γίνεται κ' χρόνῳ, ὑπανδρεύεται μοναχὴ της.

1. Ἡ ὑπεξουσία, ὁ ὑπεξούσιος ἄνδρας, δὲν δύνονται νὰ ἐπάρουσιν ἄνδρας ἢ γυναῖκας

1. πρόσθετος : τεσσαρακοστὸς.

εὐλογητικὰς, χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου τοὺς ἔχει εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Ἄν δὲ γένη κορίτζι κέ' χρονῶν καὶ ὁ πατήρ της δὲν τῆς δίδει ἄνδρα, μοναχὴ της ἔχει ἐξουσία νὰ ἐπάρῃ ἄνδρα· μόνον νὰ εἶναι ἐλεύθερος καὶ ὄχι δοῦλος.

2. Ὅσοι συναινοῦσι τῇ μνηστείᾳ, συναινοῦσι καὶ εἰς τοὺς γάμους. Συναινοῦσι δὲ καὶ ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα καὶ πατέρες τους καὶ μητέρες τους καὶ ὅταν προξενοῦσι μία κόρην ἢ νέον καὶ ἀκούει πα[212]ρὰ τῶν ἐδικῶν του, πῶς ἰσάζονται διὰ τὴν προῖκα καὶ μὲ ποῖον πρόσωπον καὶ δὲν ἀντιλέγει τότες, ἀμὴ σιωπᾷ, ὕστερον δὲν ἔχει νὰ εἰπῇ, ὅτι χωρὶς τὸ θέλημά μου ἔκαμε τὸ συνάλλαγμα, διότι ἤκουε· τότε μόνον ἀντιλέγειν δύναται τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν, ὅταν οἱ γονεῖς συνδέσουσι τὰ παῖδιά τους ἄνδρας ἀσώτους καὶ αἰσχυρῶν πράξεων ὑπηρέτας. Ὅποταν δὲ τὸ πρόσωπον, ὅπου συνδέσουσιν οἱ γονεῖς τὸ παῖδίν τους εἶναι ἔντιμον καὶ σεμνὸν καὶ ἀκατάγνωστον, ὅσα ἀντιλέγουσι τὰ παῖδιά ποτὲ μὴ τ' ἀκούεις καὶ χωρὶς τὸ θέλημά τους οἱ γονεῖς τὰ ἔντιμα πρόσωπα, ὅπου τὰ ἴσασαν, φέρουσίν τα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κα' — Περὶ ὅποιον θέλει ὁ πατήρ ἄς πάρῃ γαμβρόν, ὄχι ἢ μήτηρ, καὶ περὶ ἂν δὲν ἀρέσῃ τοῦ υἱοῦ ἢ νύμφῃ.

1. Διχονοοῦντων δὲ τῶν γονέων, ἤγουν ὁ πατήρ τῆς κόρης ἢ τοῦ νέου, τῶν μελλόντων ὑπανδρευθῆναι, εἶπη ὅτι δὲν θέλω τοῦ Ἰωάννου τὸν υἱόν, ἀλλὰ τοῦ Δημητρίου, ἐκεῖνον ὅπου θέλει ὁ πατήρ τῆς κόρης ἄς ἐπάρῃ γαμβρόν καὶ ὄχι ἐκεῖνον ὅπου θέλει ἢ μήτηρ.

2. Ὁ νέος ἢ ἡ κόρη, ὅπου εἶναι ἀκόμη εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρός του, ἂν εἰπῇ, ὅτι δὲν θέλω τὴν ὀδεῖνα γυναῖκα, ὅπου μὲ φέρνεται, νὰ μὴ δὲν τὸν εἰπῇς [213] ὅτι εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν γονέων τοῦ εἶναι, ὅπου τὸν ὀρίζουσιν, εἴ τι θέλουνσι νὰ κάμουνσι, ἀμὴ ἂν δὲν θέλῃ καὶ αὐτὸς, νὰ μὴ δὲν γένη τὸ συνάλλαγμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κβ' — Περὶ μνηστείας, ὅπου γὰρ κάτω τοὺς ἐπτά καὶ τοὺς ἑπτὰ ἄνω εὐλογία, ὁ δὲ κάτω, χωρίζονται.

1. Ἐκεῖνοι¹ ὅπου εἶναι εἰς τὴν ἐπιταγὴν τοῦ πατρός της δύναται νὰ χωρίσῃ τὴν μνηστείαν, ὄχι καὶ τῆς αὐτεξουσίας, ὅπου ἐπιτηστεύθῃ καλῶς, ἤγουν καὶ ἄνδρα ἔντιμον καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ νόμου ἀπὸ τοὺς ἐπτά χρόνους καὶ ἄνω. Ἐὰν οὖν ὅσοι ἐμνηστεύθησαν, ἢ ἀρραβωνιάσθησαν, ἀπὸ τῶν ἑπτὰ χρόνων καὶ κάτω τολμήσουσι τινὲς καὶ εὐλογηθοῦσι, πάραντα νὰ τοὺς χωρίσῃς ὡς παραβάτας τοῦ νόμου· καὶ νὰ τοὺς ζημιώσῃς, κατὰ τὴν δύναμίν τους, πολὺ ἢ ὀλίγον. Καὶ ὁ ἱερεὺς ὅπου τοὺς εὐλόγησε, κάθηρέ τον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κγ' — Περὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, σὰν χηρεύσουν, ἂν θέλουν, ἀρραβωνιάζονται καὶ πρὶν νὰ περάσῃ ὁ πένθιμος χρόνος· ἀμὴ δὲν εὐλογεῖται, πρὶν τοῦ πένθιμου χρόνου.

1. Ὅταν χηρεύσῃ ἡ γυναῖκα, δὲν καρτερεῖ νὰ περάσῃ χρόνος καὶ ἀπέκει νὰ ἀρραβωνιασθῇ, ἀμὴ, ἂν θέλῃ, πᾶ [214]ραντα μνηστεύεται ἄλλον καὶ σὰν περάσῃ ὁ πένθιμος χρόνος, εὐλογεῖται.

2. Εἴ τις ἀρραβωνιασθῇ γυναῖκα καὶ δὲν συμφωνήσῃ πότε νὰ κάμουνσι τοὺς γάμους, ἂν οὐ δὲν λείπει πούπετα μακροαία, ἀνάμεσα τρεῖς χρόνους. Εἴ δὲ περάσουσιν οἱ τρεῖς χρόνοι, χωρὶς εὐλόγου αἰτίας, καὶ δὲν θέλει νὰ τὴν εὐλογηθῇ, ἄς ἐπάρῃ ἢ γυναῖκα ἄλλον ἄνδρα, ἢ ὁ ἄνδρας ἄλλην γυναῖκα, ἂν θέλῃ.

3. Δὲν εἶναι δίκαιον, οἱ ἄρχοντες ἀπὸ τὸν τόπον ὅπου ὀρίζουσιν, νὰ ἀρραβωνιάζωνται γυναῖκας καὶ νὰ ἐπέρονουσιν. Ἐὰν δὲ κάμουν τοῦτο, εἰς τὸ χέρι τῶν γονέων της εἶναι, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιτρόπου καὶ τοῦ κοράτορος ἢ ὡς τοῦ λαλά. Ἐὰν δὲ ἡ κόρη θέλῃ, ἄς τὸν ἐπάρῃ.

1. ὁρθῶς : ἐκείνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κδ' — Περί τῶν τὰς ἰδίας γυναῖκας, προφάσει εὐλαβείας, ἐκβαλλόντων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν.

1. Ὁ πέμπτος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν λέγει, ὅτι ἱερεὺς ἢ διάκονος, ὁποῦ διὰ πρόφασιν σωφροσύνης, διώχνει τὴν γυναῖκα του ἀπὸ σιμᾶ του, καὶ δὲν θέλει νὰ πέφτῃ μετ' ἐκείνην, ἀμὴ θέλει νὰ τὴν ἐχωρισθῇ, νὰ εἶναι ἀφωρισμένος, ὥστε νὰ τὴν ἐπάρῃ. Διότι ὁ Ἀπόστολος¹ λέγει: τίμιος ὁ γάμος καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. Τοῦτον τὸν κανὼν [215] τῶν ἁγίων Ἀποστόλων θυμᾶται ἡ ἔκτη Σύνοδος, ἐν τῷ δεκάτῳ τρίτῳ κανόνι καὶ ὁρίζει τὰ ἴσα.
2. Ὁ δὲ μέγας Βασίλειος, ἐν τῷ ἐνάτῳ αὐτοῦ κανόνι, ὅτι ὅποια γυνὴ ἀφήσῃ τὸν ἄνδρα τῆς παράλογα καὶ ἐπέρνει ἄλλον, μοιχεύεται. Ἡ γυναῖκα, ὁποῦ τὸν ἄφηκεν διὰ αἰτίαν, οὔτε ὡς μοιχαλίδα, οὔτε ὡς πόρνη κρίνεται. Ἄν ὁ ἄνδρας ὑπάγῃ εἰς ἄλλην γυναῖκα, μοιχὸς λέγεται καὶ ἡ γυνὴ μοιχαλίδα, διότι εἰς ἄνδρὸς γυναῖκα ὑπάγει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κε' — Περί ἐκείνων, ὁποῦ μοιχεύει.

1. Ἐν δὲ τῷ εἰκοστῷ πρώτῳ αὐτοῦ κανόνι λέγει, ὅτι ὁ ἔχων γυναῖκα καὶ διὰ τὴν ἀκρασίαν του, πορνεύει καὶ εἰς ἄλλην γυναῖκα, ὁποῦ ἄνδρα δὲν ἔχει, ὡς πόρνον μὴ τὸν κρίνομεν, ἀλλὰ διότι ἔχει γυναῖκα καὶ δὲν ἀρκεῖται πλέον, τὸν ἐπιτιμῶμεν. Ὁ δὲ γυναῖκα οὐκ ἔχων καὶ πορνεύων εἰς γυναῖκα, ὁποῦ δὲν ἔχει ἄνδρα, ὀλιγώτερον. Καὶ πάντα ἄνδρα, ὁποῦ δὲν ἔχει γυναῖκα, ἡ φύσις ἀναγκάζει τὸν καὶ πορνεύει, ἢ μοιχεύει, κατὰ τὴν διάθεσιν του, ἔτzieh τὸν ἐπιτιμοῦμεν. Ἀλλέως γὰρ ἐπιτιμᾶται ὁ ἔχων γυναῖκα καὶ πορνεύων ἢ μοιχεύων εἰς κόρην ἢ εἰς πολλὰς καὶ ἁλλέως, ὁποῦ πέσει μία ἢ δύο [216] εἰς πορνείαν ἢ μοιχείαν καὶ ἀπέχει τὸ παρατηθῇ. Ἀλλέως ὁποῦ εἶναι ὁ λογιζομὸς τους, ἢ ἔννοια τους ὅλη αὐτοῦ καὶ ἁλλέως ὁποῦ πάθῃ ἐκ συναρπαγῆς.
2. Ἐν δὲ τῷ λε' αὐτοῦ κανόνι, λέγει, ὅτι ὅσα γίνονται διαζύγια, χωρὶς γράμματα δηλονότι καὶ ψῆφον ἐκκλησιαστικόν, ἐὰν παραλόγως ἔφυγεν ἡ γυναῖκα ἀπὸ τὸν ἄνδρα τῆς, ἀφόρισέ τὴν καὶ τὸν ἄνδρα ἄλλη γυναῖκα μὴ τὸν δόσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κς' — Περί τῶν βιαζόντων τὰς παρθένους καὶ ῥθειρόντων αὐτάς.

1. Ὁ ἐξηκοστὸς ἑβδομος τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανὼν λέγει, ὅτι ὅποιος δυναστεύσῃ κορίτζι καὶ πορνεύσῃ το, ἂν δὲν εἶναι ἀρραβωνιασμένη μὲ ἄλλον ἄνδρα, ἀφόρισέ τον, πρὸς(ς) καιροῦ καὶ ὀρίσέ τον νὰ το εὐλογηθῇ, ἂν εἶναι καὶ χωρὶς ποκάμισον ἀπὸ τὴν πτωχείαν τῆς. Εἰ δὲ εἶναι ἀρραβωνιασμένη μὲ ἄλλον ἄνδρα, ὡς μοιχόν τον τιμώρησε.
2. Λέγει γὰρ ὁ νόμος, ὅτι ὁ γυναῖκα σώφρονα μιγνύμενος, μήτε αὐτὸς ἔχων γυναῖκα, μήτε αὐτὴ ἔχων ἄνδρα, κανονιζόμενος, ἄς τὴν εὐλογηθῇ. Εἰ δὲ παρθένον ἐβίασε καὶ ἀφόρισέ τον πρὸς καιρὸν καὶ κόψε καὶ τὴν μύτη του καὶ ἀπὸ τὸν βίον του τὸ τρίτον δὸς τὴν κόρην ὁποῦ ἐβίασε.
3. Ὅπου πορνεύσει κορίτζι [217] μὲ τὸ θέλημα τοῦ κοριτζίου καὶ οἱ γονεῖς τοῦ κοριτζίου δὲν το ἠξεύρουσιν, ὅταν ἐννοηθῇ ἢ πρᾶξις καὶ θέλει νὰ τὴν εὐλογηθῇ, ἄς τὴν εὐλογηθῇ. Εἰ δὲ δὲν στρέξουσιν οἱ γονεῖς τοῦ κοριτζίου νὰ εὐλογήσουσι τὸ παιδί τους μὲ τὸν ἄνδρα, ὁποῦ τὸ ἔφθειρε, ἂν ἔχῃ βίον καὶ σώζῃ, νὰ δόσῃ τοῦ κοριτζίου ὁποῦ ἔφθειρε, ἑκατὸν πενήντα φλουρία, εἰ δέ, πενήντα. Εἰ δὲ εἶναι ἄπορος καὶ δὲν ἔχει, μούτζωσέ τον καὶ κάτze τον εἰς τὸν γαῖδαρον καὶ πόμπεφέ τον εἰς ὄλον τὸ παζάρι· εἴτα ἐξόρισέ τον ἀπὸ τὴν πατρίδα του.

1. Ἑβρ. ΙΓ' 4.

4. Ὁ καιρὸς ὅπου νὰ ἐγκαλῆται πᾶς ἄνθρωπος, ὅπου πορνεύσει ἀνδρὸς γυναῖκα, πέντε χρόνοι εἶναι. Εἰ δὲ περάσουν οἱ πέντε χρόνοι, ἐξουσία δὲν ἔχεις νὰ ἐγκαλεῖς τὸν μοιχόν. Τὸ δὲ ὅταν βιάσῃ τις κόρη, πᾶσα καιρὸν ἐγκαλεῖται καὶ παιδεύεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κζ'—Περὶ διαλύσεως.

1. Πᾶσα διάλυσις, ἢ νὰ δόσῃ ζητᾶ τὸν διαλυσάμενον, ἢ νὰ δόσῃ ὁ διαλυσάμενος, ἢ νὰ ὑποσχεθῇ νὰ δόσῃ τίποτες τῷ διαλυσάμενῳ καὶ ἂν οὐ δὲν παρακατασχεθῇ, ἢ ἂν οὐ δὲν ὁμολογηθῇ.

2. Καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως ὅταν γένῃ διάλυσις, βεβαία ἐστὶν καὶ [218] οὐδεὶς ταύτην καταλύσῃ.

3. Ὅσα εἶναι ὅπου μὲ ἑφταισες εἰς τοὺς συγγενεῖς μου, ἕως ὀγδόου βαθμοῦ διαλύομεν μετὰ σοῦ.

4. Ὅσα δὲ εἶναι ὅτι ἡμεῖς εἰς τὴν γυναῖκα μου καὶ ἐμεσολάβησες μοιχείαν, εἴ τε εἰς τὴν γυναῖκα μου, εἴτε εἰς ἄλλην μου συγγενάδα, οὐ δὲν ποιῶ διάλυσιν μετὰ σοῦ. Ὅσα κατ' ἐμοῦ ἔγραψες ψευδῶς καὶ κατηγορήσας με, ὅταν ἀποδειχθῇ, ὅτι δὲν ἔφθαισα, διαλύομαι μετὰ σοῦ.

5. Περὶ ἐμοῦ ἂν εἴπῃς, ὅτι ἐμοίχευσα, δεῖ διαλύομαι μετὰ σοῦ, ἢ σὺ μετ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἀναγκάζεσαι ἵνα μὲ ἐλέγξῃς, ἢ ἂν δέξῃς μὲ ἐλέγξεις, ὥς συκοφάντης καταδικάζεσαι.

6. Ὡς τις ποιήσῃ, ἔχει τὸ βέβαιον, ἂν σὺν ποιήσῃ τις διάλυσιν ἐγγράφως, ὅτι ἐπειδὴ ἔχομεν ἀμφιβολία, εἴτα μὲ ζητᾶς, διαλύομαι σήμερον μετὰ σοῦ καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὲ χρεωστῶ τόσα φλουρία, ἢ ἔκατὸν, γένει διάλυσιν. Εἴτα, μετὰ χρόνον, γένει καὶ ἑτέρα διάλυσις καὶ λέγει, ὁμοίως, ὅτι ἐπειδὴ εἴχαμεν ἀμφιβολία, εἴτα μὲ ἐζητᾶς, διαλύομαι σήμερον μετὰ σοῦ καὶ ὁμολογῶ, ὅτι εὐδὲ τὰ ἑκατὸν φλουρία σὲ χρεωστῶ. Ἡ δευτέρα διάλυσις ἀνατρέπεται. Ὁ [219]τε ἡ πρώτη διάλυσις μὲ πρώτην καὶ δευτέραν κρίσιν ἐγίνη.

7. Ὁ πρῶτος τρόπος τῆς διαλύσεως ἑκατὸν πολλῶν καὶ ἀδήλων νὰ μὲ δόσῃς, ὅσα διακρίνουσι τινές, ἢ συμφωνήσω καὶ ἐγώ, ὅτι νὰ σε παρατηθῶ καὶ πλέον νὰ μὴν σε πειράζω.

8. Ὁ δεύτερος, ὅτι ἐγώ, ὅπου σὲ ἐγκαλῶ, ἢ ἐγκαλῶ σε διὰ τίποτες, ὅπου ἐμεσίτευσες, μήπως μὲ πειράξεις ὕστερον καὶ δίδω σε τίποτα, ἵνα ποιήσωμεν διάλυσιν, πλέον μήτε σὺ ἐμένα, μήτε ἐγὼ ἐσένα νὰ ἐγκαλῶ.

9. Τρίτος, ὅτι ἐγκαλεῖς με διὰ τίποτες καὶ δὲν ἔχω νὰ σέ το δόσω τόσα. Μόνον νὰ με παρατηθῇς πλέον νὰ μὴ μὲ ζητᾶς τίποτα καὶ ὑποσχεθῶ σε ἐγγράφως. Ἡ ἀπὸ τὸ πρᾶγμα ὅπου μὲ ζητᾶς διαλύομαι πρὸς ἐσένα καὶ ὁμολογῶ, ὅτι νὰ σε δόσω μόνον ἓνα καὶ τὰ ἄλλα νὰ με παρατηθῇς.

10. Ὅτι καὶ μετὰ ζημίας καὶ χωρὶς ζημίας γίνεται διάλυσις. Διάλυσιν διὰ συμφώνου μόνον. Οὔτε μετὰ τὴν διάλυσιν, οὔτε μετὰ τὴν δευτέραν ὁμολογίαν δύναται τις νὰ μεταβάλλῃ τὴν ὁμολογίαν, ὅπου ἐποιήσαμεν ἂν καὶ ψευδῶς τὴν ἀρχὴν ἔφθασε καὶ ἔγινεν, ἂν μετὰ ἀνθρώπου ἐλευθέρου ποιήσῃ τις διάλυσιν, ὅταν εἶναι μείζων τῶν εἰκοσιπέντε χρόνων, ὅτι νὰ ἐπάρῃ [220] τίποτα ἀπ' αὐτόν.

11. Ὅστις διὰ χρήματα ποιήσῃ μὲ τινὰ ὅπου τὸν ὕβρισε, διάλυσιν, ἀτιμάζεται φαίνεται γὰρ ὅτι φταίει καὶ διὰ τοῦτο ἐπῆρεν χρήματα καὶ ἐσιώπησεν τὴν ὕβριν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κη' — Περὶ ἐκείνων, ὅπου βούλονται νὰ χαλάσουν τὴν διάλυσιν.

1. Ὅτι ὅστις δοκιμάσῃ νὰ ἀνατρέψῃ τὴν διάλυσιν καὶ τὰ σύμφωνα, ὅπου ἐποίησεν, ἂν

εἶναι ὅτι τὰ ἐποίησε μὲ τὸ θέλημά του, ὅχι μόνον ἀτιμάζουν τον ἀμὴ καὶ εἴ τι λόγον ἔχει νὰ εἰπῇ, δὲν τὸν ἀκούουσιν καὶ ζημιώνεται καὶ ὅσα γράφει εἰς τὴν διάλυσιν καὶ εἰς τὰ σύμφωνα καὶ ἐπέρουν τον καὶ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἐκέρδισεν ἀπὸ τοῦ συμφώνου καὶ τῆς διαλύσεως καὶ δίδουν τα τὸ ἕτερον μέρος. Διότι ἐμπροσθεν καλῶν ἀνθρώπων καὶ φίλους του ἐποίησε τὴν διάλυσιν καὶ πῶς ἦτον ὅτι ἀδικηθῇ. Διὰ τοῦτο λέγομεν, μηδὲ εἰς ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ δοκιμάζῃ νὰ ἀνατρέψῃ διάλυσιν καὶ σύμφωνα, ὅπου ἐποίησεν ἐμπροσθεν καλῶν ἀνθρώπων· εἰ δὲ δοκιμάσῃ το, νὰ πάθῃ ὡς ἂν εἶπαμεν.

2. (Ε)ἴ τις εἶναι μεγαλύτερος τῶν εἰκοσιπέντε χρονῶν, εἴτε ἐὰν ποιήσῃ διάλυσιν πρὸς τινα, εἴτε χαρίσῃ τι νὰ τον χρεωστῇ, δὲν [221] δύναται μετὰ ταῦτα νὰ λέγῃ, ὅτι ἤλπιζα νὰ σε κληρονομήσω καὶ διὰ τοῦτο διελυσάμην σοι ἢ δωρησάμην.

3. Ἐὰν ποιήσω διάλυσιν μετὰ σοῦ διὰ παρακαταθήκην, δὲν ἔχεις νὰ με λέγεις, ὅτι ἐποίησα διάλυσιν μετὰ σοῦ περὶ παρακαταθήκης, μόνον νὰ μὴ δὲν ζητῶ τώρα ἄσπρα, ὅπου σὲ ἐδά- νεισα.

4. Ἐὰν εἶναι ὁ ἀνὴρ εἰς ἀποδημίαν μακρὰν καὶ ἀπεθάνῃ καὶ νὰ περάσῃ ὁ χρόνος, ἀφ' οὗ ἀπεδήμησε καὶ εἰς τὴν ὑστερινὴν ἡμέραν τοῦ χρόνου μάθῃ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της ἢ γυνή, δύναται εἰς τὴν ἡμέραν αὐτὴν νὰ πενθήσῃ τὸν ἀνδρα, νὰ εὐγάλῃ τὰ πένθιμα καὶ νὰ εὐλογηθῇ ἄλλον ἄνδρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κθ' — Ὁ ἀνδρας τὴν γυναῖκα δὲν κλαίει, οὐδὲ ἀρραβωνια- στικὴν του, ἤγουν τὸν πένθιμον.

1. Ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα δὲν πενθεῖ, οὐδὲ μενηστειμένη τὸν μηιστήρα· ἡ δὲ γυνὴ πενθεῖ τὸν ἀνδρα χρόνον ἕνα, μήπως εὐρεθῇ ἐγκαστρωμένη. Καὶ ἡ γυνὴ, ὅπου εὐλογηθῇ ἀνδρα, ἂν καὶ μετ' ἐκεῖνον μὴ συναφθῇ, ἀμὴ εἶναι ἀκόμη παρθένος, ὅμως χρεωστεῖ νὰ πενθῇ τὸν ἀνδρα χρόνον ἕνα.

[222] 2. Ἡ διάταξις ὁρίζει, ὅτι οἱ πατέρες τῶν παιδίων τοὺς τῆς μητρὸς τὰ πράγματα κρατοῦσιν εἰς τὰ χέρια τοὺς, ἂν καὶ εἰς δεύτερον γάμον σέβουσι. Οὐδ' ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά του ἔχει νὰ εἰπῇ, ὅτι πῶς τα κρατεῖς καὶ δὲν μᾶς τα δίνεις ἡμᾶς ἢ ἄλλον τινὰ νὰ τα φυλάγῃ. Νὰ ἡξεύρης, ὅταν εἶναι τὰ παιδιά εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς τοὺς, τότε λέγει αὐτοῦ. Διότι ἂν ποιήσῃ αὐτεξούσια τὰ παιδιά, ἐὰν ἔχῃ τρία, κατὰ λόγον ποιεῖ τὰ πράγματα τῆς μητρὸς τοὺς τέσσαρα μερτικὰ καὶ ἐπέρνει ὁ πατὴρ τὸ ἕνα, ἕως οὗ ζῇ· καὶ ὅταν ἀποθάνῃ, ἐπέρουν το τὰ παιδιά του. Εἰς ἐκεῖνο τὸ μερδικὸν ἐξουσίαν δὲν ἔχει νὰ χαρίζῃ, ἢ νὰ λα- τρεύῃ, ἀμὴ φυλάγει το τῶν παιδίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λ' — Περὶ γυναικός, ὅπου ἐπάρει δεύτερον ἄνδρα, ἂν ἀποθάνῃ τὸ παιδί της, χωρὶς νὰ ποιήσῃ διαθήκην.

1. Ἡ γυνή, ὅπου ἐπάρει δεύτερον ἄνδρα, ἂν ἀποθάνῃ τὸ παιδί της, χωρὶς νὰ ποιήσῃ δια- θήκην καὶ παιδί δὲν ἀφήσῃ, ὅλα του τὰ πράγματα ἐπέρνει τα ἢ μήτηρ του καὶ βαστᾷ τα καὶ φυλάγει τα, νὰ τα δόσῃ τοὺς ἀδελφούς τοῦ παιδίου της, ὅπου ἀπέθανεν, εἰς τοὺς ἀδελ- φούς του. Τὰ δὲ ἄλλα πράγματα, ὅπου ἐκέρδισεν ἀπὸ μεσο[223]λάβησιν του, ἢ ἀπὸ ἄλλην μερίαν ἐπέρνει ἢ μήτηρ νὰ τα ἔχῃ κατὰ δεσποτείαν. Εἰ δὲ, ὅταν ἀποθνήσκῃ τὸ παιδί της, ποιήσῃ διαθήκην καὶ ἀφήσῃ τὴν τίποτες, εἴ τι τὴν ἀφήσει, ἐπέρνει τα κατὰ δεσποτείαν νὰ τα ὁρίζῃ.

2. Ἄν θελήσῃ νὰ ἐπάρῃ δεύτερον ἄνδρα, νὰ μὴ δὲν τολμήσῃ νὰ τον ἐπάρῃ, ἂν οὐ δὲν ζη- τήσῃ πρῶτον ἐπίτροπον, ὅπου νὰ θέσῃ τὰ παιδιά της καὶ τὰ πράγματα τοῦ πατρὸς τοὺς

καὶ τὴν προίκαν τῆς νὰ σώζονται διὰ τὰ παῖδιά· καὶ ἂν ἀποθάνῃ καὶ τὸ παιδί τῆς μικρότερον τῶν ἑξ' ἑορῶν, δέν το κληρονομᾷ, ἀλλὰ τὰ ἀδελφία του τὸν κληρονομοῦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λ' — Ἡ γυναῖκα, ὅπου εἶναι μικρότερη ἀπὸ κε' χρόνους, νὰ μὴν ὑπανδρεύεται, χωρὶς θέλημα τοῦ πατρός της, ἢ τῶν συγγενῶν της.

1. Ἡ γυνή, ὅπου δέν εἶναι κε' χρόνων αὐτεξουσία, ἐὰν θελήσῃ νὰ ἐπάρῃ δεύτερον ἄνδρα, μὲ τοῦ πατρός της τὴν γνώμην νὰ ἐπάρῃ· εἰ δὲ καὶ ἀπέθανεν ὁ πατήρ της, μὲ τῶν συγγενῶν της. Εἰ δὲ ἐναντιῇται, ὁ ἄρχων ἃς ἰδῇ τὴν καλλιοτέραν γνώμην· καὶ ἂν εἶναι ἴσοι εἰς τὸ γένος καὶ εἰς τοὺς τρόπους ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνή, ἐκεῖνον ὅπου θέλει ἡ γυνή, ἃς ἐπάρῃ.

[224] ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λβ' — Περὶ γυναικός, ὅπου νὰ ἐπάρῃ δεύτερον ἄνδρα.

1. Ἡ γυνή, ὅπου ἐπάρῃ δεύτερον ἄνδρα, ἐπέρουσι εὐθὺς τὰ παῖδιά της τοῦ πατρός τους τὰ πράγματα ὅλα καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν τῆς μητρός τους καὶ τὴν ἡμίσειαν τῶν πραγμάτων αὐτῆς. Καὶ εἰ μὲν ἀποθάνῃ τὸ παιδί της, ἀρσενικὸν ἢ θηλυκόν, καὶ ποιήσῃ διαθήκην, εἴ τι τῆς ἀφήσῃ, ἔχει τα καὶ εἴ τι ἀφήσῃ τὰ παῖδιά του, ἔχουν τα καὶ αὐτὸ τὸ παιδί της, κατὰ πῶς γράφει εἰς τὴν διαθήκην περὶ ἀποκλήρων, τίποτα δέν τὴν ἀφήσῃ, στέργει. Εἰ δὲ ἀποθάνῃ χωρὶς νὰ ποιήσῃ διαθήκην, τὴν μοῖραν του, εἰ μὲν ἔχει παῖδιά, ἐπέρουσι αὐτήν, εἰ δὲ παῖδιά δέν ἔχει, οἱ ἀδελφοὶ του καὶ ἡ μήτηρ του ἐπίσης τὰ κληρονομοῦσι. Μόνον ἀπὸ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς, ὅπου ἐπάρῃ τὰ παῖδιά της, διότι ἐσέβῃ εἰς δεύτερον γάμον, νὰ μὴ δέν ἐπάρῃ τίποτα. Αὐτὴ ὅπου κερδίσκον ἦλθεν, τὰ ἀδελφία του ἃς τὸ πάρουσιν, ὅτι ἐξημιώθη ἅπαξ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λγ' — Περὶ τὰ πούλησιν καὶ τὰ ἀγοράσῃ.

1. Ἀγοράζει πᾶς ἄνθρωπος καὶ πούλει, ὅταν ἰσάσθωσιν εἰς τὴν τιμὴν, διὰ τὸ πρᾶγμα ὅπου πούλειται καὶ συμφωνήσουσιν καὶ στέργουσι καὶ τὰ δύο μέρη, καὶ ὅπου πούλει καὶ ὅπου [225] ἀγοράζει καὶ δόσει ὅπου ἀγοράσει τὴν τιμὴν τοῦ πράγματος ὅπου ἀγοράσει καὶ παραλάβῃ τὸ εἶδος, θέλεις κινητὸν, θέλεις ἀκίνητον, εἴτε συνιβαστοῦσιν καὶ δόσει ἀρραβῶνα ὁ ἄνθρωπος ὅπου ἀγοράζει, εἴτα δέν στέργει τὸ παζάρι τους, ἐὰν ἀναλογήσῃ ὁ ἄνθρωπος ὅπου ἀγοράζει, χάνει τὸν ἀρραβῶνα, ὅπου ἔδωκεν, ἢ πολὺ ἢ ὀλίγον.

2. Ὅποιος² κρατεῖ μοναστήριον εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἢ ἔχει ἄλλην ἀρχὴν εἰς πράγματα τινὸς ἀνθρώπου, δέν δύναται νὰ τα ἀγοράσῃ, μήτε μοναστηρίου, μήτε ἄλλου τινὸς πράγματα, ὅπου ἔχει εἰς τὸ χέρι του, θέλεις κινητά, θέλεις ἀκίνητα. Μὴ δὲ αὐτὸς μὴ δὲ ἄλλον ἂν θέσῃ ὅτι νὰ ἀγοράσῃ, χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ κριτοῦ· διότι χάνει τὸ εἶδος ὅπου ἀγοράσει, χάνει καὶ τὰ ἄσπρα, ὅπου δόσει. Ὅτι τὸ εἶδος χωρὶς λόγον ὅπου τὸ εἶχεν, ἐπέρνει το καὶ εἴ τι ἔδωκεν, ἔχασέν το.

3. Ὅστις ἄνθρωπος ἀρπάξει πρᾶγμα τινὸς ἀνθρώπου, ἢ ἐπάρῃ το βία, ἐὰν οὐ δέν τὰ δόσῃ μὲ τὸ θέλημά του ὁ ἀφέντης τοῦ εἶδους ἐκεῖνον, δέν δύναται νὰ το ἀγοράσῃ. Εἰ δὲ καὶ κάμει δυναστείαν, ὅτι ἠγόρασέν το, δέν στέργει. (Ἐ)ὰν ὁ αὐθεντικὸς πούλῃσιν τινὸς ἀνθρώπου εἶδος διὰ χρ[226]ος αὐθεντικόν, δέν δύναται ὁ χρεώστης νὰ τὸν δόσῃ ὕστερον τὴν τιμὴν τοῦ πράγματος, νὰ το πάρῃ, παρὰ γνώμην τοῦ ἀγοράσαντος.

4. Ἐὰν ὁ χαρτζάριος, ἢ ὁ κανισκιάρης, ἢ ἄρχων τοῦ τόπου, ἢ μὲ τὸ θέλημα τοῦ ὑπάρχοντος πούλῃσιν τὸ χωράφιν ἢ τὸ ἀμπέλιν ἢ ἄλλον εἶδος ἐκεῖνοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου δέν στέκει εἰς τὸν ὅρισμόν τοῦ ἄρχοντος τοῦ τόπου, ἢ μὲ δόλον, ἢ μὲ ὀλίγην τιμὴν, παρ' οὗ ἀξίζει τὸ εἶδος, ἐπουλήθη, δέν στέργει.

1. Ἐν τῇ Ϝα : Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν βασιλέων.

2. Ἐν τῇ Ϝα : Νόα, πῶς δέν πούλειται οὐδὲ ἀγοράζεται πρᾶγμα, χωρὶς εἰδήσιν τοῦ νοικοκύρου καὶ τῆς κρίσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λδ' — Περὶ ἀφήλικων καὶ ἀνηλικίων.

1. Τὸ¹ πρᾶγμα τοῦ ἀφήλικος τὸ ἀκίνητον πουλεῖται διὰ χρέος του, ἢ τοῦ πατρὸς του, ἢ τοῦ ἀρχοντος, ὅταν ὀρίσῃ φανερά ὁ κριτὴς νὰ πουληθῇ· καὶ ἔνι στρεκτόν.
2. <Ο>ὶ ἀνήλικοι, ἤγουν ὁ ἄνθρωπος ὅπου εἶναι ὀλιγώτερος ἀπὸ κέ' χρονῶν, δὲν πουλεῖ ἀκίνητόν του πρᾶγμα χωρὶς ψήφου τοῦ ἀρχοντος, οὐδὲ θέτει το σημάδι· εἰ δὲ πουλήσῃ το, δύνεται ὅχι μόνον αὐτός, ἀμὴ καὶ οἱ κληρονόμοι του νὰ ζητοῦν τὸ εἶδος ὅπου ἐπούλησεν ἢ ἐχάρισεν τινά. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ κδ' ἢ κέ' χρονῶν καὶ εἴ τι ἐπούλησεν κακῶς ἢ ἐχάρισεν, δὲν ἐφθασε νὰ τα ζητήσῃ, ἐπέμεινεν καὶ παιδί του μικρόν ἢ ἀδελφός του, ἔχει νὰ τα ζητᾷ ἄλλους κέ' χρόνους, τὸ εἶδος ὅπου ἐπουλήθη κακῶς [227] ἢ ἐχαρίσθη ἀπὸ τὸν συγγενήν του.
3. <Ε>ὶ δὲ περάσουν κέ' χρόνοι, οὔτε ὁ πρῶτος, οὔτε ὁ δεύτερος ἔχει ἄδειαν νὰ ζητᾷ. Ὁμοίως καὶ ὅστις ἄνθρωπος ἀγοράσῃ κακὴν ἀγοράν, ἢ ἀλλάξῃ, δυνατόν τὸ ἔχει νὰ χαλάσῃ τὴν ἀγορασίαν, ἤγουν νὰ γυρίσῃ τὸ εἶδος, νὰ πέρῃ τὰ ἄσπρα του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λε' — Περὶ ἐπιτρόπων.

1. Ἐπίτροπος², ὅπου εἶναι εἰς ὀρφανικά πράγματα, δὲν δύνεται νὰ ἀγοράσῃ ἓνα εἶδος τοῦ ὀρφανοῦ· ἀμὴ ἂν τὸ ἀγοράσῃ, πάλιν ἐπέρνει το τὸ ὀρφανόν, ὅταν γένη κέ' χρονῶν. Ὁμοίως καὶ ὁ προκουράτωρ. Προκουράτωρ λέγεται ὁ ἄνθρωπος, ὅπου λέγομεν ἡμεῖς παιδαγωγὸν καὶ βογίλον, οἱ δὲ τοῦτοιοι τὸν λέγουσιν λαλάν. Λέγουσιν αὐτὸν εἰς τοὺς νόμους καὶ κουράτωρα.

2. Οἱ ἀνήλικοι, εἴ τι ἐπούλησαν οἱ ἐπίτροποι ὅπου ἦσαν εἰς αὐτούς, μὲ πᾶσαν δικαιοσύνην χαλοῦσι το.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λς' — Περὶ ἐκείνων ὅπου ἀγοράζονται σιτᾶσι καὶ ἀκριβήρῃ καὶ ἀπαλλάττειν τα.

1. Οἱ πράγματευσοντες τὸν καιρὸν καὶ ἀγοράζουσιν σιτᾶσι, κέχρη, ἢ ἄλλα φαγησιμαῖα εἶδη καὶ ἀποθηκιάζουσιν τα διὰ νὰ τα ἀκριβέψουσιν, εἰς τὴν αἰτίαν, ἐμπόδισέ τους ἀφεντικὴν δουλείαν νὰ δουλεύσουσιν.

- [228] 2. <Α>ἰχμάλωτος ὅπου ἀγορασθῇ ἀπὸ τινά· χροιστῶν, εἰς τὴν αἰτίαν, ἐδῶκασιν νὰ τον ἐξαγοράσουσιν καὶ ἄς εἶναι ἐλευθερωμένος. Εἴτε δὲν σώζει, τρεῖς χρόνους ἄς δουλεύσῃ τὸν αὐθέντη του καὶ τότε ἄς εἶναι ἐλευθερωμένος.

3. Ὅστις κάμει συνάλλαγμα παράνομον, εἴ τι δόσει, ἔχασέ το.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λς' — Περὶ πουλήσεως καὶ ἀγορασίας.

1. Ἐκεῖνοι ὅπου πουλοῦσι καὶ ἐκεῖνοι ὅπου ἀγοράζουσιν, εἰς τὸ τίμημα, ἢ εἰς τὸ πρᾶγμα, ἢ εἰς τὴν ὕλην, δὲν ἔχει τὸ βέβαιον ἢ πούλησις. Ἦγουν ἐγὼ ἐνόμιζα, ὅτι πουλῶ τὸν Πέτρον καὶ ἐσένα σὲ φαίνεται ὅτι ἀγοράζεις τὸν Παῦλον· ἢ ὅτι ἐγὼ ἐνόμιζα, ὅτι ἀγοράζω χρυσὴν κοῦπαν καὶ σὺ μὲ πούλησες χαλκὴν, δὲν ἔχει νὰ εἰπῇς, ὅτι κοῦπαν μόνον σὲ ἐπούλον· ἀμὴ σὲ τραβίζω, ὅτι χρυσὴν κοῦπα ἀγοράζω, ἐπειδὴ τίμημα πολὺ μὲ ἐπῆρες, ὡς διὰ χρυσὴν κοῦπαν. Ἐὰν ἀγοράζω κοῦπαν, ὅπου ἔχει καὶ ὀλίγον δόλον καὶ ἐκείνη εὐγῇ ἄδολος, δὲν χαλνᾷ ἢ ἀγορά μου. Ὁμοίως καὶ εἰς πᾶσα τίποτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λη' — Περὶ πραγμάτων, ὅπου ἀγορασθῶν καὶ δοθῶν τὰ ἄσπρα καὶ τὸ πρᾶγμα πάθῃ τίποτες.

1. Ἀφ' οὗ τὸ λοιπὸν πουληθῇ καὶ ἀγορασθῇ τίποτες καὶ δοθῶσι [229] τὰ ἄσπρα, εἴ τι κίνδυνον πάθῃ τὸ πρᾶγμα ὅπου πουληθῇ, ἐκεῖνος ὅπου τὸ ἀγοράσῃ, τὸ δέχεται, εἰς καὶ τὸ πρᾶγμα, ὅπου ἐπουλήθη ἀκόμη εἰς τὰ χέρια τοῦ ἀγοραστοῦ δὲν ἐσέβῃ. Τὸ λοιπόν, θέλεις

1. Ἐν τῇ Ϝα : Ματθαίου Α' δ'.

2. Ἐν τῇ Ϝα : Ματθαίου Α' δ'.

σκλάβος είναι ὅπου πωληθῇ καὶ ἀποθάνῃ, ἢ ἀγορήσῃ τὸ ἓνα του χέρι, ἢ τὸ ποδάρι του, ἢ ὁ ὀφθαλμός του ὃ εἰς τυφλωθῇ, ἢ σπίτιν εἶναι καὶ καγῇ, ἢ ὅλον ἢ τὸ ἥμισυ, ἢ δένδρα πέσουν ὅπου πωληθοῦσιν, ἐκεῖνος ὅπου τὰ ἡγόρασεν, ὡσὰν εἶπαμεν, ἔχει τὴν ζημίαν.

2. Πλὴν χρεωστεῖ ἐκεῖνος ὅπου τὸ πούλησιν, ὅποιος καὶ ἂν εἶναι τὸ εἶδος, νὰ δείξῃ, ὅτι ραθυμίαν ἢ δόλον τινὰ δὲν ἔδειξεν εἰς τὸ πρᾶγμα, ὅποιον καὶ ἂν εἶναι οὐδὲ νὰ λέγῃ, σήμερα σοῦ το δίνω, ἢ αὔριον, εἴτε ζωντανόν, εἴτε ἄψυχον. Καὶ ὥσπερ, ἀφ' οὗ ἀγοράσω τὸ πρᾶγμα, ὅποιον καὶ ἂν εἶναι, εἴτε ζωντανόν καὶ ἂν πάθω ζημίαν, χωρὶς λόγον καὶ ραθυμίαν ἐκείνου ὅπου μέ το ἐπούλησεν, εἰς ἐμένα βλέπει ἡ ζημία. Ἐτζη καὶ εἴ τι αὐξήσις ἢ κέρδος γένει εἰς τὸ εἶδος ὅπου ἀγοράσω, ἂν καὶ ἀκόμη δὲν το ἐπαράλαβα, ἐδικόν μου εἶναι τὸ κέρδος ὅπου γένῃ.

3. Εἴ τε δοῦλος πωληθῇ, εἴτε ζῶον καὶ ἀποθάνῃ, ἐκεῖνος ὅπου τὸ ἀγόρασεν [230] ζημιώνεται, μόνον νὰ μὴν ἀποθάνῃ ἀπὸ ἡσθένημα, ὅπου εἶχε προτοῦ νὰ πωληθῇ καὶ ὅστις τὸ ἀγόρασεν γερὸ καὶ χωρὶς ἀσθένειαν, ἐκεῖνος ζημιώνεται, ὁ ἀγοράσας.

4. <Ε>ἴ τι πούλησω, δὲν γίνεται ἐκείνου ὅπου το ἀγοράσῃ, ἂν δὲν δόσῃ τὰ ἄσπρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ λθ' — Περὶ δούλου καὶ τοῦ πεκουλίου αὐτοῦ.

1. Ὅταν πούλησω τὸν σκλάβον μου, εἴ τι πεκούλιον ἔχει, θέλεις κινητὸν ἢ ἀκίνητον, θέλεις ζωντανόν, θέλεις ἄσπρα, ἐδικά μου εἶναι, εἴτε προτοῦ νὰ τὸν πούλησω τὸ ἐνόησα, εἴτε ἀφ' οὗ τὸν ἐπούλησα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ μ' — Περὶ ἀλλοτριώσεως.

1. Ὅστις ἡξεύρει, ὅτι ξένον εἶναι τὸ εἶδος καὶ ἀγοράσῃ το, οὐδέποτε γίνεται αὐτοῦ δεσπότης. Καὶ ὅστις οὐδὲν ἡξεύρει, ὅτι ξένον εἶναι καὶ ἀγοράσῃ το, τὸ πέν εἶδος κταίεσθαι, ἀμὴ ὅστις τὸ ἐπούλησεν, περιορίζεται ἀπὸ τὸν αὐθέντην τοῦ εἶδους.

2. Ἐὰν βλέπω, πῶς πωλεῖται τὸ εἶδος μου ἀπὸ ἄλλον ἄνθρωπον καὶ δὲν εἶπω τίποτα, φαίνεται, ὅτι ἐγὼ τὸ πούλω.

3. Ἀνάμεσα πατέρα καὶ υἱοῦ δὲν γίνεται πώλησις, ἂν οὐ δὲν εἶναι ιδιόκτητόν του εἶδος, εἴτε τοῦ πατρός, εἴτε τοῦ υἱοῦ.

4. Ἄν πούλησω τίποτες εἶδος, εἰς τὴν τιμὴν του, κατὰ πῶς ἀξίζει, καὶ εἶπω, ὅτι ἐχάρισά σε το, δὲν στέργει ἢ πώλησις· εἰ δὲ ἐπούλησά σε το [231] εἰς τὴν τιμὴν ὀλιγώτερον παροῦ ἀξίζει καὶ εἶπα, ὅτι ἐχάρισά σε το, στέργει.

5. Ἀνάμεσα ἀνδρογύνου τοιοῦτον δὲν στέργει, οὔτε τὸ ἓνα, οὔτε τὸ ἄλλον.

6. Ἐὰν ἀγοράσῃ ἡ γυναῖκα τίποτες εἶδος καὶ αὐτὴν παραδόσουσι τὸ εἶδος, ὁ δὲ ἄνδρας τῆς ἔδωκε τίμημα μόνον, ἢ μὲν γυνὴ εἶναι κυρία τοῦ εἶδους, ὁ δὲ ἄνθρωπος δύναται νὰ ζητᾷ τὰ ἄσπρα, ὅπου ἔδωκεν διὰ τὸ εἶδος, ὅπου ἀγόρασεν ἡ γυναῖκα του· ἐὰν ἦσαν, ὡς εἶπαμεν, τοῦ ἀνδρός τὰ ἄσπρα. Ἐὰν δὲ ὁ ἄνθρωπος τῆς γυναικὸς ἀγόρασε τίποτα εἶδος καὶ δίδει τὰ ἄσπρα του, τὰ ἐδικά του, εἰκονικῶς δὲ μόνον λέγει, ὅτι ἡ γυναῖκα τὸ ἀγοράζει, τίποτες δὲν μετέχει ἡ γυναῖκα, ὡς ὅτι εἶπεν, ὅτι διὰ τὴν γυναῖκα τὸ ἀγοράζει, ἀμὴ εἶναι τοῦ ἀνδρός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ μα' — Περὶ λευράνων.

1. Κανένας νὰ μὴ ἔχει ἄδειαν νὰ πούλησιν λείψανα ἁγίων· ἀμὴ ὅστις τὰ ἀγοράσῃ, ἔχει ἄδειαν νὰ ζητᾷ καὶ νὰ ἐκδικᾷ ἐκείνον, ὅπου τὰ ἐπούλησεν, ἥγουν νὰ τὸν τιμωρῇ. Ἄν πούλησω εἶδος, καὶ ἐκεῖνος ὅπου τὸ ἀγοράζει, ὅτι ἂν δὲν δόσῃ τὰ ἄσπρα εἰς τὸν καιρὸν, ὅπου ἔχομεν λόγον, νὰ δόσῃ διπλὴν τὴν τιμὴν, δὲν στέργει.

2. Ὅταν πούλησω [232] τίποτες εἶδος καὶ τὰ ἄσπρα δὲν ἐπάρω, τὰ ἄσπρα ἔχω νὰ ζητῶ, ἀμὴ τὸ εἶδος ὅπου ἐπούλησα δὲν δύνομαι νὰ τὸ πάρω ὀπίσω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ μβ' — Περὶ τοῦ ἀγοράζοντος εἶδος καὶ τὰ ἄσπρα δὲν δόση, νὰ δόση καὶ τόκους.

1. "Όταν ἀγοράσω εἶδος καὶ τὰ ἄσπρα δὲν δόσω, ἀφ' οὗ ἐπαράλαβα τὸ πρᾶγμα, χρεωστῶ νὰ δόσω τόκους τῶν ἀσπρῶν ὅπου ἐσυνιβάσθημεν καὶ ὅχι, ὅτι ἐμελλεν νὰ κερδίσουσιν ἀπὸ πραγματείας.
2. Ὁ ἄνθρωπος, ὅπου πούλησιν εἶδος τίποτες καὶ νὰ μὴ δέν το παραδόσῃ, χρεωστεῖ νὰ το δόσῃ ἐκεῖνον ὅπου τὸ ἀγόρασεν, ἐὰν καὶ φανῇ, ὅτι ἀξιζεν πλείονα.
3. Ἀνθρώπος ὅπου ἀγοράσῃ εἶδος, ὅποιον καὶ ἂν εἶναι, κινήτῳ ἢ ἀκίνητῳ καί, ἀφ' οὗ τὸ ἀγοράσῃ, ἐπάρει τις δυνάστης, δὲν ἔχει νὰ λέγῃ τίποτα κατ' ἐκείνον, ὅπου το ἐπούλησεν· ὅτι δυνάστης τὸ ἐπῆρεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ γγ' — Περὶ πῶς νὰ πούλησιν τῆς γυναικὸς του πράγματα τινάς, ὅταν θελήσῃ.

1. Ἐὰν¹ πούλησιν πρᾶγμα ὁ ἄνδρας καὶ τὸ πρᾶγμα εἶναι τῆς γυναικὸς του, δέν το ζημιώνεται ἡ γυναίκα, ἀμὴν τὸ πέρνει ὀπίσω. Ἐὰν καὶ πλανήθῃ καὶ ἔστρεξε καὶ ὑπέγραψεν εἰς τὸ γράμμα, ὅπου ἐγένῃ.
2. Τῆς προικὸς [233] τὰ πράγματα καὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς ἐὰν καὶ συνα(νέ)σῃ ἡ γυνή, οὔτε πουλοῦνται οὔτε θέτουνται σημάδι. Ἐὰν οὖν δέν ποιήσῃ ἡ γυνή συνέσιον μὲ τὸν ἄνδρα τῆς ἐμμάρτυρον ἀπὸ ὑποκείμενα πράγματα τοῦ ἀνδρός της, ὅτι νὰ ἱκανωθῇ. Καὶ εἴ τις, χωρὶς τοιοῦτον λόγον, ἀγοράσῃ εἶδος κινήτῳ ἢ ἀκίνητῳ ἢ ἐπάρει τὸ σημάδι, ἐπέρνει το ἡ γυνή καὶ ὅς ἡγόραζεν, ἄς ἰσάζεται μὲ τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς.
3. Ὅσα κρατήσῃ ἡ γυναίκα καὶ δέν τα γράψῃ εἰς προίκαν της, ἔως οὗ νὰ ζῇ ὁ ἄνδρας της, ἂν πούλησιν ἀπ' ἐκεῖνα μὲ τὸ θέλημά της, δέν ἀντίκειται ἡ γυνή, ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ ὁ ἄνδρας της, νὰ τα ζητᾷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ μδ' — Περὶ τὸ πῶς νὰ γυρίσῃ ἀπὸ πρᾶγμα ὅπου νὰ ἀγοράσῃ τιμὰ ἢ νὰ ὀλιγοστεύῃ τὴν τιμὴν τους.

1. Ὅτι πᾶσα τίποτες ὅπου πούληθῇ, τὸ πολὺν ἔως ἑξήμισιν το γυρίζουσιν ὀπίσω· ἀμὴν νὰ ἐλαττώσουσι τὴν τιμὴν καὶ ἔως χρόνον ἕνα παρουσιάζει. Καὶ ἀφ' οὗ πούληθῇ τὸ ζῶον, ἐὰν εὐρεθῇ ὅτι εἶχεν αἰτίαν, ὅπου δέν το ἤξευρεν, ἔως ἑξήμισιν νὰ ἔχῃ ἄδειαν, ὅστις τὸ ἀγόρασεν, ὅτι νὰ το γυρίσῃ. Εἰ δὲ περάσουσιν οἱ [234] ἑξήμισιν, τὸ ζῶον μὲν οὐκ ἀντιστρέφει, ἀμὴν τὴν τιμὴν ὀλιγοστεύει. Μόνον νὰ μὴ δέν εἶναι στρατιώτης ἐκεῖνος ὅπου ἡγόρασεν τὸ ζῶον· διότι ὁ στρατιώτης, ἐὰν πάρῃ ἄλογον κοντζὸν ἢ τυφλόν, πῶς ἔχει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ φουσάτον, ἂν οὖν δέν τὸ στρέψῃ, νὰ ἀγοράσῃ ἄλλον;
2. Ἐὰν σὲ πούλῃσω σκλάβον καὶ δέν σε ἀρέσῃ καὶ θέλεις νὰ με τὸν γυρίσῃς, ἂν οὖν δέν σὲ ἔλθῃ τίποτες ἐμπόδιον². Εἰ δὲ ἐμποδισθῇς ἀπὸ εὐλόγον αἰτίας καὶ ἀφ' οὗ περάσουσιν αἱ ἑξήντα ἡμέραις, στρέφεις μὲν τον. Ὅμοίως καὶ εἰς κτήνη καὶ εἰς ἄλο(γα)· εἰ δὲ πούλῃσω σε ζευγάρι καὶ θέλεις νὰ με γυρίσῃς τὸ ἕνα, ἐπέρνω καὶ τὸ ἄλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ με' — Περὶ φανεράς καὶ κρυφᾶς αἰτίας, ὅπου ἡξεύρουσι διὰ τὰ ζῶα τους καὶ δέν ταῖς λέγουσιν.

1. Τὰς φανεράς αἰτίας ὅπου ἔχουσι τὰ ζῶα, ἄς τὰς λέγουσιν ἐκεῖνοι ὅπου τὰ πουλοῦσιν· ὁμοίως ἄς λέγουσιν καὶ τὰς κρυφᾶς αἰτίας· καὶ ἂν εὐρεθῶσιν ἄνθρωποι καὶ ἀγοράσουν τα καὶ δέν δόσουσι τὰ ἄσπρα παραδοσιμῖα εἰς ἄλλοντοῦ χέρι, ἀμὴν τὰ δόσουσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅπου ἐπούλησεν, ἐξουσία δέν ἔχουσι νὰ τὰ ἀντιστρέφουσιν. Εἰ δὲ δίδουσί τα παρα-

1. Ἐν τῇ ᾧα : Ματθαίου.

2. Τὸ κείμενον ἐλλιπές· ἴσως συμπληρωτέον : εἰς ἑξήντα ἡμέραις στρέφεις μὲ τον.

δοσιμία τὰ ἄσπρα εἰς ἄλλουνοῦ χέρι, φαίνεται [235] ὅτι συνέβασιν ἔχουσιν νὰ τα ἰδοῦσι μήπως ἔχουσιν αἰτίαν καὶ διὰ τοῦτο δέν τα ἔδωσαν τὸν ἄνθρωπον, ὅπου ἐπούλησεν τὸ ζῶον. 2. Τὰ ζευγάρια, τὰ βοϊκά, καὶ πᾶν ζῶον ὃ ὀνοπουδεύει¹, θέλεις μὲ ζυγόν, θέλεις μὲ σαμά- ριν, ὅσα εἶναι ὅπου βιτζιάζουσιν καὶ δειλιῶσιν καὶ κλωτζίζουσιν² μὴ δὲ νὰ δειλιῶσιν, ἀντιστρέφονται.

3. Πάλιν ἂν εἴπῃς, ὅτι εὐμορφος εἶναι ὁ σκλάβος ὁ(που) πουλῶ, ἢ καλὰ εἶναι κτισμένον τὸ σπῆτι, ταῦτα φανερά εἶναι καὶ δέν ἔχει ὁ ἀγοραστής ὕστερον νὰ λέγῃ, ὅτι ἐπλάνησάς με, ἐπειδὴ εὐλεπες μὲ τὰ μάτια σου. Ὅμοίως καὶ εἰς πᾶσα πράγμα, ὅπου φαίνεται φανερά ἢ αἰτία του, ἔτζη θέλεις νὰ κρίνῃς. Εἰς(ς) δὲ τὰ ἀφανῆ καὶ ἄδηλα καὶ ψυχικά ἔχει ὁ ἀγο- ράσας νὰ λέγῃ ἐκεῖνον, ὅπου ἐπούλησεν, ὅτι ἐπλάνησάς με, ἢ γουν εἶπες με ὅτι γραμματι- κὸς εἶναι ὁ σκλάβος ὅπου μὲ ἐπούλησες, αὐτὸς γράμματα δέν ἠξεύρει, ἢ εἴπῃς μοι, ὅτι ἀνυφαντὴς εἶναι ἢ ραύτης καὶ αὐτὸς τέχνην δέν ἠξεύρει.

4. Ὅστις πουλήσῃ ζῶον δεμένον μὲ τὸ σχοινὶ καὶ παραδόσῃ το ἐκεῖνον ὅπου τὸ ἀγόρασεν, τίποτα δέν χρεωστεῖ νὰ ἀπολογῇται, πῶς ἔφυγεν.

[236] ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ μζ' — Περὶ μὲ τί τρόπον νὰ ἐπάρῃ τινὰς ὀπίσω πράγματα ὅπου ἐπούλησεν.

1. Ὅστις δυναστευθῇ ἀπὸ τινὰν ἄρχοντα ἢ δυνάστην, ἢ γουν εἴ τινα δυναστεύσει τινὰς ἄρ- χων ἢ δυνάστης καὶ ρίξῃ τον τὰ ἄσπρα καὶ πάρῃ τὸ εἶδος του, εἴτε κινητὸν, εἴτε ἀκίνητον, δύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος νὰ δόσῃ τὰ ἄσπρα μετὰ ταῦτα, νὰ πάρῃ τὸ εἶδος του καὶ ὅχι μόνον αὐτός, ἀλλ' καὶ οἱ κληρονόμοι του.

2. Νὰ ἠξεύρῃς, ὅτι ὁ μάγιστρος³ εἶπεν καὶ ἤρεσεν καὶ τοὺς ἄλλους κοιτάς, ὅτι εἴ τις ἀγοράσῃ εἶδος μικρὸν διὰ πολλὴν τιμὴν καὶ θέλῃ νὰ το γυρίσῃ ὀπίσω, ἀποδίδει καὶ τοὺς χαρποὺς ὅπου ἔφαγεν τοῦ εἶδους· εἴτε βουλήθῃ νὰ το κρατήσῃ καὶ θέλῃ νὰ δόσῃ ἄσπρα, ὅσα ἐλοιπάσθῃ, δίδει καὶ τόκους, ὅσον καιρὸν τὸ ἐβάσταζεν καὶ δέν ἔδιδεν τὰ ἄσπρα.

3. Ἐάν τις πουλήσῃ τὸ εἶδος του, εἴτε κινητὸν, εἴτε ἀκίνητον, ὅποιον καὶ ἂν εἶναι, ὀλί- γην τιμὴν λέγει, ὅταν οὐδὲ τὸ ἥμισυ ὅπου ἀξίζει τὸ εἶδος του ὅπου πουληθῇ, ἐὰν δὲ ἐκεῖ- νος ὅπου τὸ ἀγοράσῃ, θελήσῃ νὰ δόσῃ καὶ τὰ πλείονα, εἴ τι ἀξίζει, ἔχει τὸ εἶδος ὅπου ἠγό- ρασε. Τοῦτο τὸ δίκαιον ζητοῦν το καὶ τὰ παῖδιά, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς των. Καὶ ἔχει νὰ το ζητᾷ τοῦτο [237] ὅστις τὸ πουλήσῃ, ἕως τεσσάρων χρόνων· ἀφ' οὗ περάσουν οἱ τέσσαροι χρόνοι καὶ τίποτες δέν εἴπῃ, πλέον δέν ἔχουσι ἄδειαν νὰ το ζητᾷ τοῦτο ὀπίσω, ἢ γουν τὸ εἶδος ὅπου ἐπουλήσασιν εἰς ὀλίγην τιμὴν.

4. Καὶ ἡ νεαρά τοῦ κῆρ Ρωμανοῦ τοῦ Γέροντος ἔτζη λέγει : ἐὰν πουλήσω χωράφι ἑκα- τὸν μοδίων καὶ εὗγῃ ἄλλος καὶ ἐπάρῃ ἀπὸ τὸ χωράφι ὅπου ἐπούλησα, μέρος, εἴτα μετρηθῇ τὸ χωράφι καὶ εὗγῃ ἑκατὸν μοδίων, δέν βοηθοῦμαι, πῶς εὗγῃκε τὸ χωράφι ἑκατὸν μοδίων, ἀλλ' ἡ χρεωστῶ νὰ δόσω τὸ μέρος ὅπου ἐπήρασιν· διότι τὸ σύνορα εὐλεπεν ὅστις ἠγόραζεν τὸ χωράφι καὶ ἠγόραζέ το, ὅχι μόδια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ μζ' — Περὶ εἶδος κινητὸν ἢ ἀκίνητον, ὅπου πουληθῇ καὶ εὗγῃ ἄλλος καὶ πάρῃ το, ὡς ἐδικόν του.

1. Εἴτε τὸ ἥμισυ, εἴτε ὅλον τὸ χωράφιν, ἢ τὸ ἀμπέλιν, ἢ ὅποιον εἶναι κινητὸν καὶ ἀκί- νητον τὸ εἶδος, ὅπου πουλήσω, εὗγει ἄλλος καὶ πάρῃ το ὡς ἐδικόν του, χρεωστῶ νὰ ἀπο- λογῶμαι ἐγὼ, ἀφ' οὗ πουλήσω τὸ εἶδος του καὶ δόσω σε καὶ ἐπάρῃς το καὶ δώσεις με καὶ

1. Ἴσως : πᾶν ζῶον ὅπου δουλεύει

2. Ὑπάρχει χάσμα ἐν τῷ κειμένῳ.

3. Εὐστάθιος ὁ Ρωμαῖος, Πείρα ΛΗ' 12.

σὺ τὰ ἄσπρα καὶ πάρῳ τα· ἢ οὐδὲ τὰ ἄσπρα προφθάσω νὰ ἐπάρῳ, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπαράλαβες τὸ εἶδος, ὅπου σε πούλησα, εἴ τι πάθει, ἂν [238] το κλέψουσιν, ἢ ἂν καγῇ, ἢ ἂν ψοφήσῃ, ἢ ἂν το ἐπάρῃ τὸ νερόν, χρεωστεῖς νὰ με δόσης τὰ ἄσπρα ἐμένα, ὅπου τὰ ἐπούλησα.

2. Ἐὰν πουλήσω τίποτες εἶδος καὶ εὖγῃ ἄλλος καὶ ἐγνωρίσῃ το ὡς ἐδικόν του καὶ ἐπάρῃ το μετὰ κρίσιν ἀπ' ἐκεῖνον ὅπου τὸ ἀγόραζεν, τὰ ἄσπρα, ὅπου ἐπῆρα, δίδω μόνον ἐκεῖνον ὅπου τὸ ἠγόρασεν καὶ ὄχι πλέον, εἴτε εἵχαμεν συμφωνήσῃ, ὅτι ἂν το ἐπάρῃ ἄλλος, νὰ τὸν δίδω καὶ πλέον, δίδω τα καὶ ἀφ' οὗ ἀγοράσῃ τὸ εἶδος, ἐὰν ἐξεπέσῃ ἀπὸ τὴν τιμὴν του, ὅπου ἤξιζεν, ὅταν τὸ ἐπῆρεν ἐκεῖνος, ὅπου τὸ ἠγόρασεν, ζημιώνεται, ἐπειδὴ δὲν τὰ ἐλάτρευσεν καλὰ.

3. Ἐὰν παραγγείλῳ τινὰ νὰ πουλήσῃ τίποτες εἶδος μου καὶ εἴπω καὶ τὸ ποσόν, διὰ πόσα νὰ το πουλήσῃ, ἐκεῖνος δὲ ὑπάγῃ καὶ πουλήσῃ τα διὰ ὀλιγώτεα, ἔχω ἄδεια νὰ πάρῳ τὸ εἶδος μου ὀπίσω. Πούλησα εἶδος κάτιναν καὶ ὅπου νὰ τοῦ το παραδόσω, ἐσέβην ὁ ἀγοραστής καὶ ἐνομεύετόν το, δὲν ἔχω νὰ εἰπῶ χωρὶς εὖλογον αἰτίαν, ὅτι δὲν τοῦ το παραδόσα καὶ ἐπέρνει το. Ἐὰν τὸ εἶδος μου, ὅπου ἔχω σημάδι εἰς ἐσένα διὰ χρέος ὅπου σὲ χρεωστῶ, πουλήσῃ το ὁ ἄρχων τοῦ τόπου διὰ χρέος ἀφεντικόν. [Ἡ φράσις φαίνεται ἐλλιπής].

4. Ἐνα πρᾶγμα, ἢ καὶ πολλά, ἐὰν ξεχωρίσουν καὶ ἀγοράσῃ το ὅλο[239] κληρα δύο τινὲς ἄνθρωποι, εἴ τις τὸ ἐπάρῃ πρῶτον καὶ παραλάβῃ το, εἶναι δικαιότερον νὰ το ἔχῃ, ἂν καὶ τὴν τιμὴν του δὲν ἔδωκεν. Ὅμοίως καὶ ἐν διορείς. Ταῦτα δὲ λέγει, ὁπόταν, μετὰ τὴν συνή(βασιν) ἕναν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τραβῆξῃ νὰ το ἐπάρῃ, ἠγουν λέγει ἐκεῖνος, ὅπου ἐπαράλαβε τὰ πράγματα, ὅτι ἐγὼ θέλω νὰ το ἔχω. Καὶ ὁ συντροφός του, ὅπου ἔδωκε τὰ ἄσπρα, λέγει, ὅτι θέλει νὰ το ἔχῃ, προτιμεύει ἐκεῖνος ἂν τὰ ἐπαράλαβεν, ἂν καὶ τὰ ἄσπρα δὲν ἔδωκεν. Εἴτε τὸ ἐν μέρος θέλει νὰ στέκῃ εἰς τὴν συντροφίαν καὶ τὸ ἕτερον θέλει νὰ το ἔχῃ μόνος του, πρέπει νὰ στέκουν εἰς τὴν συνή(βασιν) τοὺς νὰ το ἔχουσιν συντροφικῶς, ἢ νὰ το μοιράσονται, ὁ ἕνας τὸ μισό καὶ ὁ ἄλλος τὸ μισό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ μῆ' — Περὶ ἀνθρώπου, ὅπου δανεισθῇ καὶ βάλῃ σημάδι τὸ χωράφι του.

1. Ἄνθρωπος τις ἐδανείσθη ἀπ' ἐμοῦ ἄσπρα πεντακόσια, ἢ χίλια καὶ ἔδωκεν με σημάδι τὸ χωράφιόν του. Διότι δὲν εἶχε νὰ με δόσῃ τὰ ἄσπρα, ἐπούλησα τὸ χωράφι του διὰ τὰ ἄσπρα μου. Ἐκεῖνος γοῦν, ὅπου ἠγόρασε τὸ χωράφι, διακρατεῖ το καὶ οὐ δὲν τὸ δίδει τὸν ἄνθρωπον, ὅπου μοῦ τό δωκε σημάδι. Ἄν εὖγῃ καὶ ἐγκαλῇ ὕστερον νὰ ἐπάρῃ [240] αὐτὸ ὡς ἐδικόν του, εἰ μήπου νὰ ἐπάρῃ τὰ ἄσπρα ἀρχὴ ἀπὸ ἐμένα, διότι διὰ χρέος ὅπου μὲ χρεωστεῖ, τὸ ἐπούλησεν καὶ ἂν οὐ δέν μου δόσῃ τὰ ἄσπρα, ὅπου ἐδανείσθη ἀπ' ἐμοῦ, νὰ τα δόσῃ κεῖνον ὅπου το ἠγόρασεν, ἄδεια δὲν ἔχει νὰ το πάρῃ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ἀνάρχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ μθ' — Περὶ τοῦ πῶς νὰ πουλήσῃ τινὰς πράγματα ὁφθαλμικά.

1. Ἐὰν γυνὴ χήρα πουλήσῃ εἶδος τοῦ παιδίου της, ὅπερ εἶδος ἔχει ἀπὸ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ ἄνδρα αὐτῆς, χρεωστεῖ νὰ δόσῃ λόγον, διατί αἰτίαν τὸ ἐπούλησεν· καὶ ἂν οὐχὶ διὰ χρέος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, οὔτε διὰ πτωχείαν καὶ ἔνδειαν τὸ ἐπούλησεν, ἀμὴν διὰ νὰ το κερδίσῃ, ἀποδίδει τῷ νύῳ αὐτῆς εἴτε ἐπούλησέ το· καὶ κἂν ὅποιος καὶ τὸ ἐπούλησεν καὶ πρὸ τοῦ νὰ ζητήσῃ ὁ νύός της τὸ δίκαιόν του, ἀπέθανεν ἢ μὴτηρ του καὶ ἐκληρονόμησέν την, ἀνάγκάζεται νὰ σιωπῇ, τίποτες μὴ ζητᾷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ν' — Περὶ ἀνθρώπου, ὅπου νὰ πουλήσῃ τὸ παιδί του.

1. Ἐὰν τις ἄνθρωπος, διὰ πολλὴν πτωχείαν καὶ ἔνδειαν τῆς τροφῆς, πουλήσῃ τὸν νιόν του ἢ τὴν θυγατέρα του, στέργει ἢ πούλησις. Εἰς τόσον μόνον δὲν στέργει, ὅσον ἐκεῖνον, ὅπου τὸ ἠγόρασεν, ἀλλοτρόπων νὰ μὴ δέν τον ἀναγκάσῃ νὰ γνωρίσῃ τὰ πρόσωπα, ὅπου τὰ

ἡγόρασε ὀπίσω, ἐὰν οὐ δὲν παρὰ [241] τὴν τιμὴν σωστήν, ὅσον ἀξίζουσι τὸν καιρὸν, ὅπου τὰ ζητοῦσι νὰ τα ἐπάρουν οἱ γονεῖς ἢ οἱ συγγενεῖς τὰ παιδιά, ἢ νὰ δόσουν ἄλλους δούλους, ὁμοίους τῶν παιδίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ νά' — Περὶ ἐκείνου, ὅπου ἀγοράσει κλεψιμία.

1. "Ὅστις ἀγόρασεν κλεψιμία πράγματα, δὲν πρέπει νὰ λέγῃ, ὅτι κάτις ἐδιάβαινεν καὶ μὲ τὰ ἐπούλησεν, ἀλλ' ἡ χρεωστεῖ κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην νὰ δείξῃ, ἀπὸ τίναν τὰ ἡγόρασεν.
2. Εἴ τι ἐπάρει τινὰς ἄνθρωπον τινὰν, κατὰ λόγον, χωρὶς κρίσιν, δυναστικῶς καὶ ὅτι κλεφθῇ, ἐὰν πουληθῇ, ἐπέρνει ὁ ἀφέντης τοῦ εἶδους ἐκείνου μὲ κρίσιν καὶ χωρὶς νὰ δόσῃ τὴν τιμὴν, ὅπου ἐπουλήθη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ νβ' — Περὶ ἀνθρώπου, ὅπου ἀγοράσει ὑπόθεσιν, ἢ χρέος, διὰ πολλὰ ἢ ὀλίγα καὶ περὶ ἀνθρώπου, ὅπου ἀγοράσει εἶδος καὶ ἐπανεβάσει το ἄλλος.

1. Ἐὰν¹ γένῃ κατηγορία ὑπὲρ ἰδιωτικὴν, ἡγουν τῶν πολιτ(ικ)ῶν ἀδικημάτων καὶ εὖγῃ ἄνθρωπος καὶ δόσῃ τὴν διατίμησιν τῆς κρίσεως αὐτῆς, ὥσπερ νὰ τὴν ἀγοράσῃ, νέμεται αὐτὴν καὶ δὲν ἔχει ὑπόνοιαν ὅτι ἡγόρασέ τὴν ἢ ὄχι, ἐπειδὴ εἴ τι ἔμελλεν, ὅτι νὰ κατηγοροῦσι καὶ νὰ ζητοῦσι εἴ τι ἐδικήθησαν, ἔδωκέν τα καὶ ὡς ἀγο [242] ραστῆς ἔχει ὡς ἂν θέλῃ νὰ ποιήσῃ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς κρίσεως αὐτῆς, ἢ νὰ τὴν παρατηθῇ, ἢ νὰ τὴν ζητᾷ.
2. Ἐξουσίαν ἔχει, ὅστις πουλεῖ εἶδος, ἐὰν γένῃ πρόκρισις καὶ ἀπανεβάσῃ το ἄλλος, νὰ το δόσῃ ἐκείνον, ὅπου το ἐπανέβασεν, ἐὰν οὐ δὲν ἐπανεβάσῃ ὁ πρῶτος, ἢ ἂν δὲν τοῦ στιχᾷ πλείονα νὰ πάρῃ, ὅσα δίδουσιν. Νὰ μὴ δὲν εἴπῃ, ὅτι πλέον τοῦ δευτέρου ἀγοραστοῦ χρεωστεῖ ὁ πρῶτος ἀγοραστὴς νὰ ἀξάσῃ τὴν τιμὴν, ἂν θέλῃ νὰ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἀναφαίρετον ἀπ' ἐκείνου, ἀλλ' ὅτι ἔδωκεν περισσότερα ὁ δευτέρος ἀγοραστὴς χρεωστεῖ ὁ πρῶτος νὰ δίδῃ. Τοῦτο δὲ λέγει, ὅταν πουλήθῃ τινὰς εἶδος καὶ δοθοῦσι τὰ ἄσπρα καὶ παραλάβῃ ὅστις ἡγόρασεν εἶδος, ἐὰν εὖρεθῇ, ὅτι ἀξίζει πλείονα, ὅτι σὲ δόσουν οἱ ξένοι, ἃς δόσῃ καὶ ἐκεῖνος, ὅπου τὸ ἡγόρασεν πρῶτα καὶ ἃς τὸ ἔχῃ, εἴτε προτοῦ νὰ δοθοῦσιν τὰ ἄσπρα καὶ παραδοθῇ τὸ εἶδος, ἀπανεβάσει ἕνας τὸν ἄλλον, εἴ τις δόσει τὰ πλείονα, ἐκεῖνος τὸ ἐπέρνει.
3. Τότε προκρίνουσι ἀπὸ τοὺς ἀγοραστάδας, ἐὰν ἐπανεβάσω τὸ χωράφι σου, ὅπου τ' ἐπούλησες καί, ἀφ' οὗ τὸ ἀπανεβάσω, ἀπὸ ποταμοῦ παρὰρροίαν ἢ ἀλλοτρόπως ἀυξήσῃ τὸ χωράφι σου, ὅτι νὰ ἀξίζῃ, τὸ ἐπανέβασα. Πάλιν [243] δὲν δύνομαι νὰ το εὐγάλω ἀπὸ τὰ χέρια ἐκείνου ὅπου τὸ ἡγόρασεν πρῶτον, ἀλήθεια ἐκεῖνος δίδει τὴν ἐπανέβασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ νγ' — Περὶ εἶδους ἀπόρου, ὅταν πουλεῖται, τίς προτιμεῖ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του, ὅτι νὰ το πάρῃ.

1. "Ὅταν πουλῇται εἶδος τινὸς ἀνθρώπου, κινητὸν ἢ ἀκίνητον, προτιμοῦνται οἱ συγγενεῖς, ὅτι νὰ το ἀγοράσουν· εἴτε χρεωστεῖ, ἀγοράζει το ὁ χρεώστης καὶ ἀπὸ τοὺς χρεώστας, ὅστις ἔχει πλέον χρέος, ἐκεῖνος προτιμᾶται νὰ το ἐπάρῃ. Ἐξωτικὸς συγγενὴς λέγεται ὁ ἐπέκεινα ὧν τοῦ ἕκτου βαθμοῦ. Ἄν βαρεθῶ ἀπὸ τοὺς χρεώστας καὶ πουλήσω τὸ χωράφι μου εἰς ὀλίγην τιμὴν, ἀνατρέπεται ἡ πούλησις, ἂν καὶ τὰ ἄσπρα ἀκόμη δὲν ἐγύρισα εἰς ἐκείνον, ὅπου ἡγόρασε τὸ χωράφι μου.
2. Ἐάν τις πουλήσῃ δύο σκλάβους, Πέτρον καὶ Παῦλον, καὶ ἀγοράσῃ τινὰς τὸν Πέτρον καὶ ἀποθάνῃ ὁ Πέτρος, ζημιώνεται, ὅστις τὸν ἐπούλησεν. Εἴ τε καὶ ἀποθάνῃ, κατόπιν τὸν Πέτρον, καὶ ὁ Παῦλος, ζημιώνεται, ὅστις τὸν ἀγόρασεν. Ἐὰν δὲ ἀγοράσῃ καὶ τοὺς δύο καὶ ἀποθάνουν εἰς μίαν ὥραν, δίδει τὰ ἄσπρα ὅστις ἡγόρασεν, ἂν οὐκ ἔφθασε νὰ τα δόσῃ.

1. Ἐν τῇ ὥρᾳ : "Ὅταν ἀγοράζῃ ἀφεντικὴν δουλείαν, ὥσάν νὰ εἴπῃ, σούμπα σης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ νδ' — Περὶ τοῦ πῶς νὰ πουλήσῃ τινὰς φυτὰ, ὅπου φυτεύσῃ εἰς ξένον χωράφιν ἢ τόπον.

[244] 1. Ὅστις ἐφύτευσεν εἰς ξένον τόπον ἀμπέλιν, ἢ δένδρα, ἐὰν θελήσῃ νὰ τα πουλήσῃ τὰ φυτὰ του, χρεωστεῖ νὰ μηνύσῃ τὸν ἀφέντην τοῦ χωραφίου, νὰ δείξῃ τὴν τιμὴν, ἂν θελήσῃ νὰ τα ἀγοράσῃ, εἰς δύο μῆνες, καλόν· εἰ δὲ περάσουν οἱ δύο μῆνες καὶ ὁ δεσπότης τοῦ τόπου λόγον δὲν ποιεῖται εἰς τοῦτο, μετὰ δύο ἡμέρες ἄς τὸ πουλήσῃ, εἴ τι νὰ φθάσῃ καὶ ἀναγκάζεται ὁ δεσπότης τοῦ χωραφίου, ἀφ' οὗ περάσουν οἱ δύο μῆνες, εἴ τις τὰ ἀγοράσῃ, νὰ τον δεχθῇ καὶ στανέω του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ νε' — Νεαρὰ τοῦ κῆρ Μανουήλ¹, περὶ προτιμήσεως.

1. Ὅσοι ἔχουσιν σπίτιν συντροφικόν, ἢ χωράφιν, ἢ ἀμπέλιν, ἢ κῆπον καὶ θέλουσι νὰ τα πουλήσουν, ἢ νὰ ἐνοικιάσουν, ἢ νὰ τα παχθώσουν, νὰ μὴ δὲν τολμήσουν, μήτε νὰ πουλήσουν, μήτε νὰ τα δώσουν εἰς φύτευσιν ἢ μίσθωσιν, ἐὰν δὲν ἐρωτήσουν τοὺς συντρόφους των, ἢ τοὺς πλησιαστὰς πρώτον. Εἶτα νὰ λαλήσουν καὶ τοὺς χωριανούς ὅσους κάμνουσι χρεία, ὅτι νὰ τα ἀγοράσουν. Νὰ εἶναι καὶ οἱ παραπλησιασταὶ καὶ οἱ σύντροφοι ὁμοῦ. Καὶ ἂν εἶναι, ὅτι τὸ παρατηθοῦσιν οἱ πλησιασταί, ἤγουν δὲν το θελήσουν, χωρὶς νὰ ἔχουσιν ἀνάγκην τινά, ἄς τὸ ἐπάρουν, εἴ τις δόσῃ [245] ἀπὸ τοὺς μακρυνούς τὸ περισσότερον, εἴτε θέλουν οἱ πλησιασταί, ἢ οἱ συντρόφοι τὸν νὰ τὸ ἐπάρουν, εἴ τι δώσουν οἱ ξένοι, ἄς δώσουν καὶ οἱ πλησιασταὶ καὶ ἄς τὸ ἐπάρουν.

2. Πλησιαστὰς λέγουν τοὺς γειτόνους, ὅπου ἔχον κοντὰ καὶ αἰτὰ πρᾶγμα ὁμοιον μετ' ἐκεῖνο. Εἴτε λείπουν οἱ πλησιασταὶ ἢ οἱ συντρόφοι, θέλεις αἰχμάλωτοι εἶναι, θέλεις ὑπερκρατισμένοι, θέλεις ἐξωρισμένοι, θέλεις ἀφεντικὴν δουλείαν, θέλεις εἰς ἐδικὴν τους χρείαν, θέλεις ἀνήλικος εἶναι καὶ δὲν ἔφθασε τοὺς ἑκατοῖς ἐξ χρόνου, ἂν καὶ πουληθοῦσι τὰ κτήματα ὅπου εἶπαμεν, ἀλλὰ ἀφ' οὗ ἔλθωσιν οἱ πλησιασταί, ἔχουσιν ἄδεια, ὅτι νὰ ζητοῦσι καὶ ἐγκαλοῦσι νὰ πάρουν τὸν πλησιασμόν τους, ὅπου ἐπουλήθη, ὅταν ἐλείπασιν. Ἐχουσι γοῦν καιρὸν τέσσαρες μῆνες, ὅτι νὰ ζητοῦσι καὶ νὰ δώσουν τὰ ἄσπρα μὲ τὸν τόκον τους, ὅσον καιρὸν ἐπουλήθησαν προτίτερα, νὰ δώσωσι καὶ τὴν ἔξοδον, ὅπου ἐγίνη εἰς τὰ κτήματα, νὰ ἐπάρουν τὰ κτήματα οἱ πλησιασταὶ ἢ οἱ συντρόφοι καὶ νὰ διώξουν τοὺς μακρυνούς ἀγοραστάς, νὰ τοῖς δίδουν τὸν ἔξοδόν τους καὶ τὰ ἄσπρα, ὅπου ἔδοσαν μὲ τὴν [246] ὠφέλειάν τους.

3. Ἐὰν δὲ πάντες οἱ παραπλησιασταὶ ἢ οἱ συντρόφοι παραιτηθοῦσι καὶ δὲν θέλουν νὰ ἀγοράσουν τὸ κτῆμα, φαίνεται ὅτι ἐγίνησαν οἱ πλησιασταὶ ἢ οἱ συντρόφοι αἴτιοι χρηματικῆς ζημίας ἢ σωματικῆς ἐπιβουλῆς καὶ ἀτιμίας μεγάλης ἐκείνου ὅπου πουλεῖ τὸν πλησιασμόν, ἢ τῆς φαρμακείας του, ὅχι ἐκ τοῦ κατὰ τύχην, ἀλλ' ἀπὸ συνδρομῆς των πονηρᾶς, θέλεις ἀφ' ἐαυτῶν των, θέλεις διὰ τῶν συγγενῶν του, λέγομεν τοὺς τοιούτους, καὶ χωρὶς θέλημα τοῦ πράτου, νὰ μὴν σέβουν εἰς τὸν πλησιασμόν τους, ὡς ἐπίβουλοι.

4. Ἐὰν νεαρὰ τοῦ κυροῦ Μανουήλ τοῦ βασιλέως προστέθῃ² ταῦτα καὶ λέγει, ὅτι καὶ ὅταν ἀλλάζῃ τινὰς ἢ σπίτιν, ἢ ἀμπέλι, ἢ χωράφι, ἢ ἄλλο τίποτε εἶδος, κινητὸν ἢ ἀκίνητον, προτιμῶνται οἱ πλησιασταὶ καὶ οἱ συγγενεῖς, κατὰ πῶς τὸ εἶπαμεν εἰς τὴν νεαρὰν τοῦ κῆρ Ρωμανοῦ. Καὶ ἔχει τὸ δίκαιον ὁ πλησιαστής νὰ το ζητᾷ πάντοτε, ἕως τοὺς δέκα χρόνους. Ἐὰν δὲ τις ποιήσῃ σκευουρίαν καὶ πουλήσῃ τὸ σπίτιν του ἢ τὸ χωράφιν του τινὰ μακρυνόν καὶ διὰ νὰ μὴ δὲν ἔχῃ ὁ πλησιαστής του τί νὰ τον λέγῃ, ὅτι νὰ κρα-

1. Ἀντὶ Μανουήλ γράφει : Ρωμανοῦ.

2. Ἀντὶ προσθέτει.

τήση μέρος ὀλίγον ἀπὸ τὸ σπίτιν του ἢ τὸ χωράφιν του ἀπούλητον [247] πρὸς τὸ μέρος τοῦ πλησιαστοῦ του, λέγομεν νὰ εἶναι ἄστεργος ἢ πούλησις αὕτη καὶ νὰ ἔχη ὁ πλησιαστής τὴν προτίμησίν του· οὐδὲ γὰρ δύναται ἡ περιεργία νὰ νικᾷ τοῦ νόμου τὴν ἀθθεντίαν.

5. <N>ὰ μὴ δὲν προτιμῶνται οἱ πένητες, ἐὰν δὲ καὶ πλησιασταὶ εἶναι, εἰς τὸ κτῆμα τῶν δυνατῶν, ὁμοίων των εἶναι εἰς τὴν ἀξίαν καὶ τιμὴν, θέλεις συντροφικὸν τὸ εἶχασιν, κἂν τε στρατιῶται εἶναι κἂν τε πολιτικοί. Ἀμὴ τῶν ἀρχόντων τὸ κτῆμα πάλιν ἀρχοντικὸν προσωπον ἄς τὸ ἀγοράζει καὶ τοῦ στρατιώτου καὶ τῶν πενήτων, πάλιν ὁμοιοὶ ἄς τὰ ἀγοράζουσιν.

6. <T>έσσαροι χρόνοι νὰ περάσουν, ἀφ' οὗ ἀγοράσῃ τινὰς γῆν χέρσον καὶ νὰ μὴ δὲν εἴπῃ ὁ πλησιαστής τίποτες, πλέον οὐδὲν γυρεύει τὴν προτίμησίν του.

7. <A>ν ἔχη τινὰς προτίμησιν ἀπὸ συντροφικὸν σπίτι καὶ δὲν θέλῃ νὰ το ἐπάρῃ ὅλον, ἀμὴ γυρεύει μερικόν, οὐδὲ τὸ μερικόν νὰ ἐπάρῃ.

8. <O>ποιος ἔχει συντροφίαν εἰς τίποτες κτῆμα, προτιμᾶται νὰ το ἀγοράσῃ.

9. <E>ὰν δὲ εἰς σπίτιν μέγα ἔχει συντροφίαν ὀλίγην, εἰς ὅσον ἔχει συντροφίαν προτιμᾶται μόνον. Ἐὰν δὲ ἀναγκάζεται τὸ σπίτιν ὅλον νὰ ἀγοράσῃ, εἴτε οὐδὲν τὸ ἀγοράσῃ, πλὴν ἐὰν οὐ θέλῃ [248] ὁποῦ πουλεῖ τὸ σπίτι νὰ μὲ τὸ πουλήσῃ ὅλον, δὲν ἔχει δίκαιον, διὰ τὸ ὀλίγον ὁποῦ ἔχομεν συντροφικὸν νὰ ζητῶ καὶ τὸ ὅλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ νς' — Περὶ ἐκπτώσεως ἀπὸ ἀγοράσῃ τίποτες καὶ περάσουν δέκα χρόνοι καὶ τινὰς νὰ μὴν φανῇ νὰ τοῦ ζητᾷ.

1. <Δ>έκα χρόνους νὰ νομευθῶ τίποτες, ἀφ' οὗ τὸ ἀγοράσω καὶ τινὰς νὰ μὴ δὲν με ἐγκαλέσῃ, πλέον δὲν ἔχει ἐξουσίαν, οὐδὲ εἶναι κανεὶς νὰ μεταγυρεύῃ. Εἴ τε φάγωι το πρῶτον χρόνους καὶ ἀπέχῃ μὲ ἐγκαλέσει τινὰς, ὡς πλησιαστής ἢ συντροφὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁποῦ μὲ το ἐπούλησεν, τοὺς καιροὺς ὅπου ἐφαγὰ, ἐκέρδισα ἀμὴ καθολικὸς νοικοκύρης δὲν δόνομαι νὰ εἶμαι.

2. <O>στις πουλήσῃ σκλάβον καὶ δὲν εἴπῃ τὸ ἀσθνήμα του, εἴ τε κλέπτης εἶναι, εἴτε παράφρων, εἴτε δαιμονιζόμενος, ρίχνουσί τον ὀπίσω καὶ ἐπέρονουσι τὰ ἄσπρα διπλᾶ· ζητοῦσι καὶ τὴν ζημίαν ὁποῦ ἔκαμεν εἰς τὸ σπίτι, ὁποῦ τὸν ἀγόρασε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ νζ' — Περὶ ἀγωγῶν καὶ χρόνων· ἤγουν ὁποῦ χάσῃ τινὰς τίποτες καὶ σέβῃ εἰς ἄλλον τοῦ χεῖρας.

1. <A>ὶ ἀγωγαί, ἤγουν αἱ κινήσεις τῶν ὑποθέσεων, δὲν εἶναι ὁπότεν θέλῃ ὁ ἄνθρωπος, κἂν ὁπόσοι χρόνοι περάσουν, [249] ὅτι νὰ τοὺς κινᾷ, ἀμὴ ἔχουσιν ὠρισμένον καιρόν· καὶ ἀφ' οὗ περάσῃ ὁ ὠρισμένος καιρὸς, πλέον δὲν ἀνακινουῦνται. Ἄν γοῦν ἀπολέσῃ τινὰς τὸ ἐδικόν του καὶ σέβῃ εἰς ἄλλον τοῦ χεῖρας καὶ ὀρίζῃ το καὶ κυριεύῃ το κατὰ λόγον εἶδος τίποτες, κινήτὸν ἢ ἀκίνητον, δύναται, ὅστις τὸ ἀπολέσει, νὰ το γυρεύῃ. Ἄν γοῦν εἶναι εἰς τὸν τόπον καὶ πούπετες δὲν λείπει καὶ εὐλέπει τὸ εἶδος του καθ' ἡμέρας καὶ ἐκεῖνον, ὁποῦ τὸ διακρατεῖ καὶ τίποτες οὐδὲν λέγει, ἕως οὗ νὰ περάσουν οἱ δέκα χρόνοι, ἐκλείσθῃ ὁ καιρὸς, ὁποῦ τὸν δίδει ὁ νόμος ἄδειαν καὶ πλέον οὐδὲν ζητᾷ. Ἀνάμεσα τοὺς δέκα χρόνους ἔχει ἄδειαν, ὅταν θέλῃ, νὰ ἐγκαλέσῃ, νὰ πάρῃ τὸ ἐδικόν του. Εἴτε ἀπολέσει κανεὶς τὸ ἐδικόν του καί, ἀπὸ ἀνάγκης του, ἢ ἀπὸ ἄλλον τίποτες, χωρὶς ἀνάγκης, λείπει ἀπὸ τὸν τόπον, ὁποῦ εἶναι τὸ εἶδος του καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁποῦ τὸ διακρατεῖ, ἔχει ἄδειαν ἕως τοὺς εἴκοσι χρόνους, ὅταν θελήσῃ, νὰ το ζητήσῃ· ἀφ' οὗ περάσουν οἱ εἴκοσι χρόνοι καὶ τίποτες δὲν εἴπῃ, ἔχασέ το.

2. <O>ὶ αἰχμάλωτοι καὶ διὰ τριάντα χρόνους ἡμποροῦν νὰ γυρέψουν τὸ ἐδικόν τους.

3. Ὅταν δὲ πάλιν ξένον πράγμα νέμεται τινὰς δυναστικῶς, ἔχει ἄδειαν, ὅπου ὕ[250] πομείνη τὴν στέρησιν τοῦ πράγματός του ἕως τοὺς τριάκοντα χρόνους, ὅτι νὰ ζητᾷ. Γίνεται γοῦν ἀπὸ τὴν κακὴν καὶ ἄτυχον προαίρεσιν τοῦ κατέχοντος τὸ ἀλλότριον.

4. Δίκαιον εἶναι καὶ τοῦτο νὰ ἡξεύρης : ὅτι ὅταν χρόνοι δέκα, ἢ εἴκοσι, ἢ τριάντα, ἢ πλείονες, ἢ ὀλιγώτεροι δοθοῦσι τινά, ἵνα ὅπως δυνηθῇ ἀνάμεσα τοὺς χρόνους τούτους νὰ ποιήσῃ τίποτες, ὅπου νὰ ἐγκαλέσῃ τὸ ἴδιόν του καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν χρόνων τούτων πλέον, ὅτι νὰ μὴ δὲν ἔχῃ ἄδειαν, ὅτι νὰ ζητῇ τὸ ἐδικόν του, τότε ἐκεῖνος ὅπου λάβῃ τοὺς χρόνους, ἢ διότι πληρώνουσι καὶ φοβεῖται νὰ μὴν παρέλθουσι καὶ χάσῃ τὸ δίκαιόν του, ἔχει ἄδειαν νὰ πηγαίῃ εἰς τὸν κριτὴν, ἢ εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ τόπου, ἢ εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς πόλεως καὶ νὰ λέγῃ τὴν αἰτίαν, ὅπου τὸν ἐμποδίζει καὶ δὲν κινᾷ τὴν κρίσιν, νὰ ζητᾷ τὸ ἐδικόν του καὶ παρασταίνει φανερά, ὅτι ἔτοιμος ἦτον νὰ ζητήσῃ τὴν κρίσιν του, ἂν οὐ δὲν ἤθελεν εἰσθαι ἀφορμὴ εὐλογος, ὅπου τὸν ἐμπόδισε τίς εἶναι, διὰ δὲ τὴν τοιαύτην αἰτίαν, ἂν φανῇ ὅτι ἀπὸ εὐλόγου αἰτίας δὲν ἐζήτησε τὴν κρίσιν του, δίδον τον ἄδειαν καὶ εἰς τὸ πλήρωμα τῆς προθεσμίας του, ὅτι νὰ [251] ζητᾷ τὸ δίκαιόν του καὶ ἄρχεται πάλιν ἀπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον νὰ ἀριθμῇ τοὺς χρόνους ὅπου τὸν ἐδώκασιν καὶ ἔξεστι τοῦτο ἕως τρίτου ποιεῖν. Καλεῖται γοῦν τοῦτο ῥῆξις τοῦ χρόνου, ἡγουν τομὴ καὶ διακοπή, διότι δὲν ἀφίνει νὰ ἀριθμοῦνται οἱ χρόνοι ἀρᾷδα, ἀλλὰ τέμνουσι καὶ διακόπτουσιν αὐτοὺς καὶ δίδουσιν ἄλλην ἀρχὴν τῶν χρόνων, ὅτι νὰ μετρίωνται. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ ἀκινήτων πραγμάτων καὶ κοσμικῶν. Τινὰ δὲ πράγματα κινήτῃ καὶ ἕως τοὺς τρεῖς χρόνους διορθοῦνται, ὅταν μὲν θεωρεῖ κάτις, ὅτι ἐδικόν του εἶναι τὸ πράγμα καὶ νέμεται το ἄλλος, τρεῖς χρόνους ἔχει ἄδειαν ὁ αὐθέντης τοῦ πράματος νὰ ἐγκαλῇ, νὰ ἐπείρῃ τὸ ἐδικόν του πρᾶγμα.

5. Καὶ ὅταν κρατῇ τινὰς πράγμα δυναστικῶς, ἔχει ἄδεια ὁ ταικοκύρης τοῦ πράματος τριάντα χρόνους νὰ το ζητᾷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ νη' — Περὶ ἐκκλησιαστικῶν.

1. Τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα, ὅταν μὲν ἐκκλησία μὲ κοσμικὸν πρόσωπον μάχεται, ἔχει ἄδεια νὰ κινᾷ τὴν ὑπόθεσιν μέχρι τοὺς τριάντα χρόνους καὶ τοὺς σαράντα. Ἐὰν δὲ ἐκκλησία μὲ ἄλλην ἐκκλησίαν [252] ἔχει ὑπόθεσιν διὰ πράγμα τίποτες, ἕως τριάκοντα χρόνους μόνον ἔχει ἄδεια νὰ γυρεύῃ τὴν κρίσιν τῆς καθολικῆς δὲ λόγῳ, εἰς τοὺς σαράντα χρόνους τὰ ἐκκλησιαστικά πάντα τέμνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ νθ' — Περὶ ἀφηλίκων.

1. Ἀφηλίκες δὲ λέγονται, ὅσοι εἶναι ἀπὸ τοὺς εἴκοσιπέντε χρόνους καὶ κάτω. Τὰ πράγματα τῶν ἀφηλίκων κρατοῦσι τα πολλάκις ἄλλοι τινές· καὶ κρατοῦσι τα, ποτὲ μὲν διὰ καλὸν τρόπον, ποτὲ δὲ μὲ τὸ κακόν. Δίδει γοῦν ὁ νόμος τοῖς ἀφηλίκοις, ὅτι νὰ γυρεύουσι τὸ ἐδικόν τους ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὅπου τὰ κρατοῦσι μὲ καλὸν τρόπον, δέκα χρόνους καὶ λογαριάζουσιν ἀφ' οὗ γένουσιν οἱ ἀφήλικες εἴκοσι πέντε χρόνων σωστῶν, νὰ ἔχουσιν ἄδειαν ἀπὸ τοὺς εἴκοσιν ἕξ χρόνους καὶ ἔμπροσθεν, ὅτι νὰ ζητοῦσι τὸ ἐδικόν τους, δέκα χρόνους ὅλους. Ὅταν δὲ μὲ κακὸν τρόπον κρατεῖ τινὰς τοῦ ἀφήλικος τὰ πράγματα καὶ δυναστεύει τα καὶ οὐ δὲν τοὺς το δίδει, ἀφ' οὗ γένη δεκατεσσάρων χρόνων σωστῶν ὁ ἀφήλις, ἔχει ἄδειαν νὰ ζητᾷ τὸ ἐδικόν του καὶ ἕως τοὺς τριάντα χρόνους. Ὁ δὲ ἀφήλις, ἐὰν ἀπατηθῇ καὶ πουλήσῃ τίποτες εἶδος του, ἢ ἀλλάξῃ μὲ ἄλλον πρᾶγμα, ἢ ἀγοράσῃ τίποτες εἶδος [253] μὲ τιμὴν τὴν ὁποίαν οὐδὲν ἀξίζει, διὰ τὴν ἀπάτην ὅπου τὸν ἠπάτησαν εἰς τὴν πούλησιν, ἢ εἰς τὴν ἀγόρασιν, δύναται, μετὰ τὸ γενέσθαι εἴκοσι πέντε χρόνων, εἰς

ἄλλους τεσσάρους χρόνους νὰ ἀνακαλῇ, ὅπερ ἐζημιώθη καί, εἴτ' ἔφθασε καὶ ἐπούλησε κακῶς, ἢ ἐχάρισεν, ἢ ἄλλαξεν· ὅταν δὲ πληρωθῶσιν καὶ οἱ τέσσαροι χρόνοι καὶ τίποτες δὲν εἴπωσιν, πλέον δὲν ἔχουσιν ἄδειαν νὰ κινουσι περὶ τινος πράγματος, ὅπου ἐπούλησαν καὶ ἐσυναλλάξασιν.

2. <Ε>ὰν γοῦν ἔχη τινὰς χρόνους, ἢ πολλοὺς ἢ ὀλίγους, κατὰ τὸ πρᾶγμα ὅπου ζητᾶ, καὶ οὐ δὲν φθάσῃ νὰ το ζητήσῃ, ἀμὴ ἀπεθάνῃ, ὅστις τὸν κληρονομήσῃ, ἔὰν καὶ ἀνήλικος εἶναι, δὲν ἔχει ἄδεια νὰ λέγῃ, ἅς γένω εἴκοσι πέντε χρόνων σωστῶν καὶ ἀπέκει καὶ ἐκεῖθεν νὰ γυρεύω τὸ δίκαιον τοῦ πατρός μου ἀμὴ τοὺς χρόνους ὁ πατήρ του τὸν δίδωσι μόνον, ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὅπου ἀπέθανεν ὁ πατήρ του· καὶ ἂν πληρώσουν οἱ χρόνοι ὅπου εἶχεν ὁ πατήρ του, οὐ δὲν εἴπῃ, ἀποκλείεται καὶ οὐ δὲν ἔχει πλέον νὰ λέγῃ καὶ τὸ ἀτελὲς τῆς ἡλικίας του τίποτα οὐ δὲν ὠφελεῖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε' — Περὶ ἐγκαλεσιῶν, ὅπου ἐγκαλοῦν τινὰν ἄνθρωπον.

[254] 1. <Τ>ὰ ἐγκαλεσίματα ὅπου ἔχει νὰ ἐγκαλῇ τινὰς μὲ πολλοὺς τρόπους γίνονται καὶ πολυτρόπως ὀνομάζονται. Τινὰ μὲν ἐγκαλέσματα λέγουσι περὶ ὑφαιρέσεως, τινὰ περὶ κλοπῆς· ὅταν οὖν κρυφά, μὲ δολιότητα τινά, ἐπάρῃ ἀπὸ τινὰν πράγματα, ἀναγκάζουσί τον νὰ το δόσῃ, κατὰ πῶς τὸ ἐπῆρε καὶ ὅχι πλέον· καλεῖται γοῦν τοῦτο τὸ ἐγκάλεσμα περὶ ὑφαιρέσεως. Ὅταν κλέψῃ τινὰς ἀνθρώπου τίποτες εἶδος, ἀναγκάζει τον ἢ κρίσις νὰ το δόσῃ διπλόν, ὅσον ἤξιζε τὸ εἶδος, ὅπου ἐκλέψεν, ἄλλα τόσα νὰ δόσῃ ἐκεῖνον, ὅπου τὸ ἔχασεν· ἐτοῦτο γοῦν τὸ ἐγκάλεσμα λέγουσι περὶ κλοπῆς ἐγκαλεσίμι. Διότι, ἂν κλέψῃ τινὰς ξένου ἀνθρώπου εἶδος, λέγουσι τὸν καθολικά, κλέπτην· ἀμὴ ὅταν κλέψῃ τοῦ πατρός του, ἢ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἢ τοῦ ἀνδρός ἢ γυναικὸς, δὲν τὸν λέγουσι κλέπτην, ἀμὴ τὸ λέγουσιν ὑφαίρεσιν¹.

2. Τὰ ἐγκαλέσματα, ἄλλα εἶναι πρακτικὰ καὶ ἄλλα εἶναι προσωπικά. Καὶ πρακτικὰ εἶναι, ὅταν ἔχη νὰ ζητᾶ κανεὶς τὸ πρᾶγμα τοῦ. Προσωπικά εἶναι, ὅταν ἐγκαλοῦσι τινὰ νὰ τον δεῖ[255]ρουν, ἢ κρεμάσουν, κατὰ τὸ φθασίμιόν του.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ξα'> — Περὶ ἐκεῖνος ὅπου χρεωστῇ εἰς δύο συντρόφους².

1. Ὅταν χρεωστῇ τινὰς δύο ἀνθρώπους καὶ ἔλθῃ ὁ ἄνθρωπος ὅπου ἐδάνεισεν ὕστερον καὶ πάρῃ τὸ δάνειόν του καὶ διαβοῦσι τρεῖς χρόνοι· εἴτα ἔλθῃ καὶ ὁ πρῶτος νὰ τον ζητήσῃ, ἐπειδὴ τοὺς τρεῖς χρόνους ὅπου ἐπέρασαν, ἤξευρέν το πῶς ἐπῆρεν ὁ ὕστερινός τὸ χρέος του καὶ αὐτὸς ἐσιώπα, ἕως οὗ ἐπέρασαν οἱ τρεῖς χρόνοι, πλέον οὐ δὲν ἔχει ἄδειαν νὰ μετακινή τὸν ἄνθρωπον, ὅπου ἐπῆρε τὸ χρέος του προτίτερα.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ξβ'> — Περὶ τὰ σύνορα τόπων³.

1. <Η> διάταξις λέγει διὰ τὰ σύνορα, ὅπου ἂν εὐρεθῶσιν, τριάκοντα χρόνοι, δὲν μετατίθονται.

2. <Ε>ἰς τὰς ζητήσεις τῶν συνόρων πρέπει τὸν κριτὴν νὰ ζητᾶ ἢ ὑπόμνημα, ἢ δημοσίαν γραφὴν, ἢ γοῦν ταπὶν, νὰ δείξῃ ποῦ ἦσαν ἀπαρχῆς, ἂν οὐ δὲν ἠλλάξασιν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κτήτορας. Καὶ ἀπὸ τὴν κρίσιν τῶν κατὰ καιρὸν νεμομένων· τότε γὰρ τοῦτα τὰ σύνορα προσέχομεν, ὅπου ἔδειξαν οἱ κτήτορες καὶ οὐχὶ τὰ παλαιά.

3. <Α>ν δανείσω τινὰν ἄσπρα ἢ ἄλλο τίποτες καὶ οὐ δὲν τὰ ζη[256]τήσω τριάντα χρόνους, ἔχασά τα.

1. Ὁρθῶς: ὑφαίρεσιν.

3. Ὁ τίτλος δι' ἄλλης χειρός.

2. Ὁ τίτλος δι' ἄλλης χειρός.

〈ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ξγ'〉 — Περί ἀμανέτι ¹.

1. Εἰς κτῆμα ἀκίνητον, ὅπου θέσῃ τινὰς σημάδι, ἕως σαράντα χρόνους ἔχει νά το ζητᾶ. Εἴτε ἔλθῃ ἄλλος μεταγενέστερος δανειστής καὶ κινήσῃ κατὰ τοῦ μεταγενεστέρου, τοὺς σαράντα χρόνους κέχρηται, ἕως οὗ νά ζῇ ἐκεῖνος, ὅπου χρεωστῇ, εἴτε ἀποκλείεται εἰς τὴν δεκαετίαν, ἢ εἰκοσαετίαν.
2. 〈Ὅ〉στις νέμεται χωράφι σαράντα χρόνους, πλεον δὲν τον ἐγκαλεῖ τινάς, ἂν εἶναι ὅτι χωρὶς χαρτὶ τὸ κρατεῖ καὶ ἀνάκαψιν.

〈ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ξδ'〉 — Περί ἐκείνους ὁ(που) δίδουν ἐλεημοσύνην, ἢ θρέφει ἀνεψιόν του, ἢ μήτηρ τὰ παιδία, ἢ ὁ ἀνὴρ τὴν ἀσθένειαν τῆς γυναικός ².

1. Ὅσα δόσουσιν τινὲς χριστιανοί, διὰ ἀγάπην Θεοῦ, εἰς ἐνδεεῖς καὶ αἰχμάλωτα, ἐὰν καὶ κατὰ πλάνην, δὲν ἀντιστρέφεται.
2. Ὅστις διὰ ἀγάπην Θεοῦ, τρέφει τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ του, δὲν ἔχει νά τα ζητᾶ.
3. Ἀμὴ εἴ τι ἐξοδιάσῃ εἰς τὰ παιδία τῆς ἢ μήτηρ, δύναται νά τα ζητᾶ καὶ ἐπέρνει τα.
4. Ὅτι ἢ μήτηρ, εἴ τι ἐξοδιάσῃ εἰς τροφήν τῶν παιδίων τῆς, δὲν ἔχει νά τα ζητᾶ.
5. Καὶ ὁ ἀνὴρ, ὅσα ἐξοδιάσῃ εἰς τὴν γυναῖκα του, ὅταν ἀσθενεῖ, δὲν ἔχει νά τα ζητᾶ ἀπὸ τὸν πενθερόν του, ἐπειδὴ ἢ προῖκα πάλιν [257] εἰς τὸν πενθερόν ὑπάγει.
6. Δὲν ἐπέρνει ὁ ἄνδρας εἴ τι ἐξοδὸν ποιήσῃ εἰς τὰ παιδία, ὅπου γεννηθοῦσιν ἀπὸ τοὺς δούλους ὅπου ἔχει προῖκα τῆς γυναικός του, θέλεις εἰς τροφήν των, θέλεις εἰς μάθησίν των, διότι δουλεύουσιν τον. Ἀμὴ εἴ τι ἐξοδὸν ποιήσῃ εἰς τὰς βυζάστρας, ἐπέρνει τον διότι διὰ τὴν ζωὴν τῶν παιδίων ἐξηγόρασεν τὰς βυζάστρας.
7. Ὅν τρόπον, ἐὰν παρὰ ληστῶν τζακωθοῦσιν οἱ δούλοι τῆς γυναικός, ἐξαγοράσει καὶ εὐγάσει τους.
8. Εἰς τὰ παράνομα συνοικέσια καὶ εἰς αἰσχράν πράξιν, εἴ τι δόσῃ τινάς, ἔχασέν τα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ξε' — Περί ὅπου νά του δόσουν ἄσπρα, νά τα ὑπάγῃ ἄλλοῦ.

1. Ὅστις δόσῃ τινὰν ἄσπρα, νά τα ὑπάγῃ ποῦπετα εἰς ἄλλον κάστρον, ἢ ἄλλον τίποτες εἶδος, ἂν τοῦ πάρουσιν οἱ λησταὶ εἰς τὸν δρόμον, ἂν εἰς τὴν θάλασσαν τὰ χάσῃ, ἂν ἀσθενήσῃ καὶ ἐξοδιάσῃ τα ἀπ' ἐκεῖνα, δὲν τον ἀπολογεῖται, μόνον νά δείξῃ, ὅτι δόλον ἢ ἀμέλειαν εἰς ἐκεῖνα δὲν ἔκαμεν.
2. Ἐὰν σὲ δόσω τιμημένον πράγμα, ὅπου νά μεταφέρῃς, ἢ νά με δόσῃς τὴν τιμὴν του καὶ χαθῇ προτοῦ νά πουλήσῃς, ἐὰν ἐγὼ σὲ ἠξίωσα νά το ἐπάρῃς, οὔτε σὺ μὲ ἐπαρεκάλεσες, χρεωστῇς νά [258] δείξῃς, ὅτι δόλον καὶ ἀμέλειαν οὐ δὲν ἔκαμες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ξς' — Περί ἀπωλείας.

1. Ἐὰν θέλῃς νά ἀγοράσῃς τίποτες σκεῦος καὶ φέρει σέ το ὁ τεχνίτης καὶ ἀφήσῃ το νά το ἰδῇς καὶ ἀφ' οὗ το ἰδῇς, δὲν σε ἀρέσει καὶ πέμψεις το μὲ τὸν σκλάβον σου καὶ χαθῇ, χωρὶς ἀμέλειαν καὶ δόλον ἐδικόν σου, ὁ τεχνίτης ζημιώνεται· εἴτε ἀπὸ ἀμέλειαν σου χαθῇ, ἢ δόλον, τὸ πλερώνεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ξζ' — Περί ἀναργυρίας καὶ περὶ προικοσυμφώνου.

1. Ἀναργυρία λέγεται, ὅταν γράψῃ τινὰς μὲ τὰς χειρὰς του καὶ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἐπῆρε ἄσπρα ἢ φλουρία καὶ ἀπέκει, ἢ ὁλότελα δὲν τὰ ἐπῆρεν 〈ἢ ἐπῆρεν〉 ἀπὸ ἐκεῖνα μέρος καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ἔγραψεν εἰς τὸ γράμμα, δὲν ἔφθασε νά ἐπάρῃ.
2. Ἐὰν εἰς τὸ προικοσύμφωνον γραφῇ ποσότης προικὸς καὶ οὐ δὲν δοθῇ, ἔχει δίκαιον

1. Ὁ τίτλος δι' ἄλλης χειρός.

2. Ὁ τίτλος δι' ἄλλης χειρός.

καὶ ὁ ἀνὴρ καὶ οἱ κληρονόμοι του, νά την ζητᾶ, μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου, εἰς χρόνον ἕνα καὶ ἀπὸ τὴν γυναῖκα καὶ ἀπὸ τοὺς κληρονόμους της.

3. Ἄν εὐλογηθῇ τινὰς γυναῖκα καὶ τὴν προῖκα δὲν ἐπάσῃ, εἰ μὲν πρὸ τοῦ νὰ περάσουν οἱ τρεῖς χρόνοι ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, οὐδεμίαν μέμψιν ἔχει, πῶς οὐ δὲν ἐζήτησε τὴν [259] προῖκα, εἴτε εἴκοσι πέντε χρόνων ἦτον, ὅταν εὐλογήθῃ τὴν γυναῖκα καὶ ἐπέρασαν δέκα χρόνοι, ἀφ' οὗ τὴν εὐλογήθῃ καὶ προῖκα δὲν ἐζήτησεν, χρεωστεῖ νά τον δόσῃ τὴν προῖκαν τῆς γυναικὸς του ὀπίσω, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς, ἀπὸ θάνατον τῆς γυναικὸς του, ἢ διαζυγίῳ, νά την δόσῃ ἀπὸ ἐδικὰ του πράγματα, εἴτε εἴκοσι πέντε χρόνων δὲν ἦτον ὅταν εὐλογήθῃ, ἀφ' οὗ γένῃ σωστῶν εἴκοσι πέντε χρόνων, ἔχει δέκα χρόνους ἄδεια νὰ ζητᾶ τὴν προῖκα τῆς γυναικὸς του ἀπὸ τὸν πενθερόν του, ἢ ἐκεῖνον, ὅπου ὑπέσχετο. Καὶ ἂν περάσουν δέκα χρόνοι καὶ τὴν προῖκα δὲν ζητήσῃ, χρεωστεῖ νά την πλερώσῃ ἀπὸ τὰ πράγματά του. Εἴτε ἀφ' οὗ εὐλογηθῇ, θέλεις εἴκοσι πέντε χρόνων δὲν ἦτον, θέλεις ἦτον τελείων εἴκοσι πέντε χρόνων, ὅταν εὐλογήθῃ, ἀφ' οὗ γένῃ σωστῶν εἴκοσι πέντε χρόνων, δὲν ἔφθασε νὰ περάσουν οἱ δέκα χρόνοι καὶ ἀπέθανεν, ἄς ἀναπληρωθοῦσιν καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του οἱ δέκα χρόνοι καὶ τότε οἱ κληρονόμοι του, εἰ μὲν εἶναι εἴκοσι πέντε χρόνων σωστῶν, εἰς τρεῖς μῆνας ἂν οὐ δὲν ζητήσουσι τὴν προῖκα τῆς γυναικὸς, νά την δόσουσιν ἐξ οἰκείων τους [260] πραγμάτων. Εἴτε εἶναι ὀλιγώτεροι ἀπὸ τοὺς εἴκοσι πέντε χρόνους, ἀφ' οὗ γένωσιν εἴκοσι πέντε χρόνων σωστῶν, εἰς δύο χρόνους, ἂν οὐ δὲν ζητήσουσι τὴν προῖκα, χρεωστοῦσιν ἐξ οἰκείων τους πραγμάτων νά την δόσουσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ξη' — Περὶ ὁμολογίας ποιησαμένης διὰ κάθε πράγμα.

1. Ὅριζι δὲ, ὅτι εἰς ὁμολογίαν ὅπου ἔγραψε κατὰς ὅτι ἐπῆρεν καταθήκην, ἢ ἀποδείξεως, ὅπου ἐγένῃ, περὶ δημοσίων καὶ εἰς ὁμολογίας, ὅπου λέγει, ὅτι ἐπῆρε προῖκα, δὲν ἔχει νὰ εἰπῇ, ὅτι δὲν ἐπῆρε. Ἀμὴ εἰς τὰ ἄλλα, ἢ πραγματείαν, ἢ δανεικὰ καὶ τὰ ὅμοια, ἔχει νὰ εἰπῇ, ὅτι δὲν ἐπῆρεν, ἐντὸς τριᾶκοντα ἡμερῶν· μηδὲ ὅρκος ἐπιφερέσθω. Ὅταν μὲν ἐκεῖνος ὅπου ἐγκαλεῖται, τὸ χρέος ὅλον ἀρεῖται, τότε ἐκεῖνος ὅπου ἐδάνεισεν χρεωστεῖ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀπαρίθμησιν τοῦ χρέους. Ὅτε δὲ λέγει ἐκεῖνος ὅπου ἐδάνεισεν, ὅτι μέρος ἐπῆρε καὶ μέρος τὸν χρεωστεῖ, βαρεῖται νὰ ἀποδείξῃ πόσα χρεωστεῖ. Καὶ πάννυ δικαίως : ἐπειδὴ μάχεται, ἃ ἐχειρογράφησεν, ὅτι χρεωστεῖ.

2. <Α>φ' οὗ γένωσιν οἱ γάμοι, ἀνάμεσα δύο χρόνους, εἴτε θανάτῳ, εἴτε διαζυγίῳ λυθοῦσιν οἱ γάμοι καὶ ἡ προῖκα δὲν φθάσῃ νὰ δοθῇ [261] οὐ μόνον τὸν ὑποσχόμενον τὴν προῖκα καὶ μὴ δόντα, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς μεμφόμεθα.

3. <Η> διαφορὰ, ὅπου δὲν δίδει νὰ ἐγκαλοῦσι διὰ τὴν προῖκα, ἀφ' οὗ γένῃ ἀπόδειξις γραμμένη, ὅτι ἐδόθη καὶ περάσουν δέκα χρόνοι, αὐτοὶ ¹ εἶναι ὅτι ὅτε εἰς τὸ προικοσύμφωνον γράφει κατ' εἶδος τὰ πράγματα τῆς προικὸς, αὐτίκα εἰς τὴν λύσιν τοῦ γάμου ἀποκλείεται. Καὶ ὁ ἀνὴρ καὶ οἱ κληρονόμοι αὐτοῦ καὶ οὐκ ἔχουσι νὰ ζητοῦσι προῖκα ὅπου δὲν ἔφθασαν νὰ ἐπάρουσιν. Ὅτε δὲ πάλιν, εἰς τὸ προικοσύμφωνον γράφει ἡ προῖκα καθ' ὁμάδα, ἥγον ὑπέρπυρα τόσα, τότε ἔχουσι δέκα χρόνους, ὅπου ἐγράψαμεν, ὅτι νὰ τα ζητοῦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ξθ' — Περὶ διὰ πᾶσα πράγμα, ὅπου δίδει τινὰς.

1. <Π>ᾶσα τίποτες, ὅπου δίδει τινὰς, ἢ διὰ πράγμα νὰ ἀγοράσῃ τὸ δίδει, ἢ διὰ τινὰ αἰτίαν, καὶ ἐκεῖνον ὅπου δόσῃ διὰ αἰτίαν, ἢ διὰ καλὴν αἰτίαν τὸ δίδει, ἢ διὰ κακὴν καὶ ἐκεῖνον

1. Ἀντὶ αὐτοί, ὁρθῶς αὐτή.

όπου δίδει διὰ κακὴν αἰτίαν ἢ ἐκεῖνον όπου δίδει, ἢ ἐκεῖνον όπου πέρνει. Ἐκεῖνον όπου δίδει τινὰς διὰ καλὴν αἰτίαν, τὸ ἐπέρνει ὀπίσω, ὅταν ἐκεῖνος όπου τὰ πάρη, δέν τα δόση εἰς τόπον όπου ἐπαραγγεληθῇ· ἡγουν ἔδωκε κάτις τινὰ ἄνθρωπον [262] φλουρία εἴκοσι, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ δοῦλον, όπου ἔχει, ἢ νὰ παρατηθῇ κληρονομίαν τινὰ ἢ λεγάτα. Ἐὰν οὐ δὲ ἐλευθερώσῃ τὸν δοῦλον του, ἢ ἂν οὐδὲν παρατηθῇ τὴν κληρονομίαν του ἢ τὰ λεγάτα του, ζητοῦσι τον τὰ εἴκοσι φλωρία καὶ δίδει τα. Εἴτε διὰ κακὴν αἰτίαν ἐπάρη τινὰς κατὰ λόγον εἴκοσι φλωρία, ἐὰν καὶ τὸν λόγον όπου ἔστησαν, πληρώσῃ, δίδει τὰ φλωρία ὀπίσω, ἡγουν νὰ ἐπάρη τινὰς φλουρία δέκα νὰ μὴ δέν φονεύσῃ ἄνθρωπον, ἢ νὰ μὴ δέν κλέψῃ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἔνδον τίποτες ἢ διὰ νὰ δόσῃ παρακαταθήκην όπου κρατεῖ καὶ ἀρνεῖται την, ἢ διὰ νὰ δόσῃ κατινὸς κληρονομίαν όπου εἶναι εἰς χεῖράς του, τότε, ἂν ἐποίησε ὥσπερ συνεφώνησεν, ἀλλὰ ζητοῦσι τον καὶ δίδει ὀπίσω, ὅτι ἐπῆρε διὰ νὰ μὴ δέν πράξῃ τὸ κακόν.

2. Εἰ δὲ ἔχω κρίσιν μὲ τινὰν καὶ εἶναι ὅτι νὰ καταδικαστῶ νὰ δόσω τὰ ξένα πράγματα, ὑπάγω εἰς τὸν κριτὴν καὶ δόσω τον ἄσπρα, εἰ¹ τίποτες εἶδος, νὰ μὴ με ὀρίσῃ, ὅτι νὰ δόσω, τὰ εἴ τι δόσω τὸν κριτὴν, ἂν καὶ με καταδικάσῃ, δέν ἔχω νὰ τα ζητῶ· ἔχασά τα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ὁ' — Περὶ τῶν ἀρπαζόντων γῆν καὶ τῶν βανόντων τὰ σύνορα.

[263] 1. Ὅστις ἀρπάξῃ τινός, ἡγουν χωράφι, ἢ ἀμπέλι, ἢ σπιτότοπον, ἢ κῆπον, ἢ ἄλλον τοιοῦτον καὶ ὅστις ἐνγάλῃ σύνορα καὶ μετατοπίσῃ, διπλὰ νὰ τὸ δόσῃ.

2. <Ὅ>σοι μὲ σπαθίν, ἢ κοντάριν, ἢ δοξάριν, ἢ ἄλλον εἶδος όπου νὰ δόσῃ ἄνθρωπον νὰ τον θανατώσῃ, ἢ ὑπάγῃ εἰς σπίτιν νὰ κλέψῃ, ἢ εἰς ἀμπέλι, ἢ εἰς κῆπον καὶ βαστάξῃ καὶ ξίφος, ὡς εἴπομεν, κόψον τὸ κεφάλι του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ σα' — Περὶ γυναικός, όπου ποιήσῃ δόλον εἰς τὴν προῖκαν αὐτῆς.

1. Μία γυνὴ ἤθελε νὰ εὐλογηθῇ καὶ ἐποίησέ δόλον τὸν ἄνδρα καὶ προῖκα τίποτες δέν ὑποσχέθη, ἀμὴ ἐπάτησέ τον εἰς ἐλπίδα μεγάλης προικός. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀνὴρ² ἐπηγγείλατο ἀπλῶς προῖκα. Ὑποσχέθη ὁ ἀνὴρ νὰ δόσῃ τὴν γυναῖκα, λόγῳ μνήστωρ³ διακόσια νομίσματα, ἡγουν φλουρία καὶ συνέστη ὁ γάμος ἐπὶ τούτοις. Εἴτα ἐτελεύτησεν ὁ ἀνὴρ καὶ ἀφῆκεν τὸν ἀδελφόν του νὰ τον κληρονομήσῃ. Διὰ τοῦτο ἡ γυνὴ ἐκείνη ἐγκάλεσε τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἀνδρός της, καὶ ἐζήτησε νὰ πάρῃ τὰ διακόσια φλουρία, όπου ὑποσχέθη ὁ ἀνὴρ αὐτῆς νὰ τὴν δόσῃ λόγῳ μνήστωρ³. Ὁρίσεν γοῦν ἡ διάταξις τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἀνδρός νὰ μὴ δέν τὴν δόσῃ [264] τὴν γυναῖκα τίποτες, ἀπὸ τὰ ὑποσχέθη ὁ ἀνὴρ εἰς μνηστῆρα⁴, ὅτι ἀπάτην ἐποίησε τὸν ἄνδρα εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς μεγάλης προικός.

2. Ἐπειδὴ ἡ μνηστὴ δύναται νὰ χαρίζῃ καὶ ἡ εὐλογημένη γυνὴ δέν δύναται, ἐζητήθη ἄρα ἐὰν γίνῃ δωρεὰ εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, ὡς πρὸς <μνηστὴν γενεμένην, ἔχει δύναμιν, ἢ⁵ ὡς πρὸς γάμον⁶, εἶναι ἀνυπόστατος. Λοιπὸν λέγει ἡ διάταξις⁷, ὅτι εἰς τοιοῦτον, όπου δέν το ἡξεύρετε καλά, πρέπει νὰ ἰδῇτε, ποῦ ἦτον ἡ γυνή, ὅταν ἐγίνῃ ἡ δωρεὰ καὶ ἂν εἰς τὸ σπίτι της ἦτον, φαίνεται, ὅτι εἰς μνηστὴν ἐγίνῃ ἡ δωρεὰ· ἢ⁸ δὲ ἦτον εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀνδρός, ὅταν ἐγίνῃ ἡ δωρεὰ, φαίνεται, ὅτι εἰς γυναῖκα ἐγίνῃ.

3. Ἡ δωρεὰ, όπου ἐγίνῃ ἀπὸ τὸν πενθερόν, ἢ τὴν πενθεράν, εἰς τὴν νύμφην, ἢ εἰς τὸν γαμβρόν, δέν ἀνατρέπεται, ὅταν λυθῇ ὁ γάμος, οὐδὲ ἀπὸ θείας ἀντιγραφῆς.

1. Ἀντὶ εἰ, ὀρθῶς ἦ.

3. Ἀντὶ μνήστωρ, ὀρθῶς μνήστρων.

5. Ἀντὶ ἦ, ὀρθῶς εἰ.

7. Ἀρμ. 4. 3. 7.

2. Ἀντὶ ἀνὴρ, ὀρθῶς πατήρ.

4. Ἀντὶ μνηστῆρα, ὀρθῶς μνηστήν.

6. Ἀντὶ γάμον, ὀρθῶς γαμετήν.

8. Ἀντὶ ἦ, ὀρθῶς εἰ.

4. Ἄν ἐφίλησεν ὁ μνήστωρ τὴν μνηστὴν του εἰς τὸν καιρὸν τῆς μνηστείας καὶ μετὰ ταῦτα ἐσυνέβη ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο νὰ ἀποθάνῃ, τὸ ἥμισυ τῆς δωρεᾶς ἀνατρέπεται ὀπίσω καὶ τὸ ἥμισυ ἔχει ὁ ζῶν. Εἰ δὲ οὐδὲν τὴν ἐφίλησεν, ἐπέρνει τὴν ὀπίσω ὅλην· ἐὰν δὲ ἡ μνηστὴ ἐδωρήσατο [265] τῷ μνηστῆρι αὐτῆς καὶ ἐσυνέβῃ ἕνα τούτων ἀποθανεῖν, ἀναδίδεται ὅλη ἡ δωρεὰ ὀπίσω.

5. Ἐάν ὁ μνήστωρ δωρήσῃται τίποτες τὴν μεμνηστευμένην αὐτοῦ καὶ ὁ πενθερός του ἀντιδωρήσῃ τον τίποτες, ὅταν οἱ γάμοι δὲν γίνουσιν, οὔτε ὁ μνήστωρ, οὔτε ὁ πενθερός ἐπέρνει τὰ δωρηθέντα ὀπίσω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ οβ' — Περὶ ἐκείνου, ὅπου ὑβρίσῃ τὸν κριτὴν.

1. Ἐάν τις ὑβρίσῃ τὸν κριτὴν, ὅταν στέκῃ εἰς κρίσιν, ἢ ὀπίσω του, καθίζουν τον εἰς τὸν γάδαρον καὶ ἐντροπιάζουσιν τον. Ἄν κριθῇ τινὰς εἰς ἕνα κριτὴν καὶ οὐ δὲν τοῦ ἀρέσῃ ἡ κρίσις, ὑπάγῃ εἰς ἄλλον κριτὴν, ἐὰν ὑβρίσῃ τὸν κριτὴν, τὸν πρότερον, ἐντροπιάζουσιν τον ὁμοίως καὶ καθίζουν τον εἰς τὸν γάδαρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ογ' — Περὶ ἐκείνου, ὅπου τὸν ὑβρίζουν.

1. Ὅταν μὲ ὑβρίσῃ τινὰς καὶ ἐγκαλέσω τον, ἀτιμάζουσιν τον. Εἰ δὲ μὲ δώσει τίποτα καὶ σιωπήσω, ἀτιμάζουσιν καὶ ἐκείνον, ἀτιμάζουσιν καὶ ἐμένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ οδ' — Περὶ ἐκείνου, ὅπου ὀζουριάζει τὴν ὀζούραν.

1. Ὅσοι διὰ ζούραν ἐπέρνουσι ἄλλον, ἤγουν τὴν ὀζούραν ὀζουριάζει, ἀτιμάζουν τον, ἤγουν τὸν ἀφοραίνουν.

2. Ὅστις πρὸ τοῦ νὰ φθάσῃ ὁ καιρὸς, ὅπου ἐσυμφώνησαν, χωρὶς ἀνάγκην τινά, χαλάσῃ τοῦ συντρόφου του, τὸ ἱκανὸν καταδικάζεται.

[266] ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ οε' — Περὶ ἐκείνου, ὅπου πάσῃ τῷ χωράφι του ὀπίσω, ἤγουν ὁ ἀνήλικος.

1. Ὅταν ἐπάσῃ τὸ χωράφι μου ὀπίσω, ἢ τὸν κῆρτόν μου, ὅπου ἐπούλησα ἐγὼ, ὁ ἀφῆλιξ, ἂν οὐ δὲν με ζητήσῃ κόπον καὶ ἐξόδον ὅπου τοῦ ἐλάτρευεν, πλέον οὐ δὲν τὸν ζητῶ· εἰ δὲ ζητήσῃ με, ζητῶ καὶ ἐγὼ τοὺς καρπὸν καὶ τὸ εἰσόδημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ος' — Περὶ ἐκείνου, ὅπου ἔχει ζῶον ἄγριον καὶ δὲν τὸ ἔχει καλὰ δεμένον καὶ βλάβῃ τινά.

1. Ὅστις ἔχει ζῶον ἄγριον, ὅπου δύναται νὰ βλάβῃ, ἤγουν σκύλον, καπρίν, λύκον, λέοντα, ἀρκοῦδαν, καὶ τὰ ὅμοια καὶ οὐ δὲν τὸ ἔχει καλὰ, δυνατὰ, δεμένον, ὅποιον ζῶον εἶναι, καὶ ἀπεθάνῃ ὁ ἄνθρωπος ἐξ αὐτοῦ τοῦ ζώου, διακόσια φλουρία νὰ δίδῃ τὰ παιδία τοῦ ἀπεθαμένου, ὅστις ἔχει τοιοῦτον ζῶον. Εἰ δὲ οὐκ ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐβλάβῃ, ὁ κριτὴς ἄς ἴδῃ, νὰ δόσῃ ἐκεῖνος ὅπου ἔχει τὸ τοιοῦτον ζῶον, ἀρχὴ τὰ ἱατρικὰ καὶ τὰς ἐξόδους τῶν ἐμπλάστρων, ἀλοιφῶν καὶ βοτανῶν, σωστά καὶ ἀνελλιπῇ· ἔπειτα καὶ εἴ τι ἐζημιώθῃ ὁ βλαβεὶς παρὰ τοῦ ζώου, εἴτε εἰς πραγματείαν του, εἴτε εἰς κτήματά του, ἀκέραια καὶ ἀνελλιπῇ, νὰ τα ἔχῃ καὶ ἕνας ὀβολὸς νὰ μὴ δέν το λείψῃ, διὰ νὰ μάθῃ, ὅστις ἔχει τὸ ἄγριον ζῶον καὶ νὰ ἰδοῦσι καὶ [267] ἄλλοι τοιαῦτα ζῶα μὴ τρέφειν. Ἐὰν δὲ καὶ εἰς πράγματα ἐζημιώσῃ τινά, διπλᾶ νὰ τῆς¹ τὰ δόσῃ.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ος'> — Περὶ ἀνθρώπου, ὅπου ἔχει ἄλογον καὶ κλωτζᾷ ἢ βόδι καὶ κερατίζει, ἢ εὐγάλει τινὰς μάτι ἀνθρώπου.

1. Ἐὰν ἄλογον, ὅπου κλωτζίζῃ, ἢ δαγκώνει, ἐκλώττισεν ἢ δάγκωσεν, ἢ βόδι, ὅπου εἶναι συνειθισμένον νὰ κερατίζῃ ἢ νὰ κλωτζῇ, ἐκεράτισεν ἢ ἐκλώττισεν, ὅτε μόνον του κινήθῃ

1. Ἀντὶ τῆς, ὀρθῶς τοῦ.

καὶ ποιήσῃ τὸ κακὸν καὶ δίδωσιν ἢ τὸ ζῶον νὰ σκοτωθῇ, ἢ τὴν ζημίαν νὰ πλατίζῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅστις τὸ εἶχε· ἢ ἔδωκεν του τινὰς μὲ ξύλον, ἢ ἐκρότισέ το ἄλλοτρόπως, θέλεις ἐκεῖνος ὅπου τὸ ἔχει εἶναι, θέλεις ἄλλος, ξένος, διπλὴν δίδει τὴν ζημίαν.

2. Ἐὰν¹ εὐγάλη τινὰς ἀνθρώπου ὀφθαλμόν, ἃς εὐγάλουσι καὶ αὐτοῦ τὸν ἕνα ὀφθαλμόν· εἰ δὲ καὶ τοὺς δύο, εὐγαλε καὶ τοὺς δύο του ὀφθαλμούς, νὰ φαίνεται καλὸν σημεῖον, ἄλλος ἄλλον ὀφθαλμόν μὴ εὐγάλη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ σι' — Περὶ ἐκείνου, ὅπου κόψῃ χεῖρι ἄλλον ἀνθρώπον.

1. Ὅποιος κόψῃ χεῖρα ἀνθρώπου, ἢ δόσῃ μὲ βάρος καὶ ἀργήσῃ το τελείως, τοῦ βίου του τὰ δύο μερτικὰ, δὸς ἐκεῖνον ὅπου ἄργησε τὸ χεῖρι του· εἰ δὲ ὀλίγον ἐλαττώθῃ, εἰς [268] τὴν διάκρισιν τοῦ κριτοῦ εἶναι καὶ εἴτε τοὺς ὀφθαλμούς τινὸς εὐγάλη, εἴτε τὴν χεῖρά του δόσῃ καὶ ἀργήσῃ, λέγομεν ὅτι ἂν εἶναι πλούσιος, τὸν βίον του, ἤγουν τὰ κερδικὰ ὅλα νὰ ἔχῃ, ὅστις ἐζημιώθῃ τὸν ὀφθαλμόν, ἢ τὴν χεῖρα. Εἰ δὲ εἶναι πτωχός, νὰ πάθῃ τὴν αὐτοπάθειαν· ἢ τοὺς ὀφθαλμούς του νὰ εὐγάλης, ἢ τὰς χεῖράς του νὰ κόψῃς. Εἰ δὲ ἦσαν καὶ τινὲς συνεργοὶ εἰς τοῦτο, εἰ μὲν καὶ αὐτοὶ μετὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐξώρουξαν τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ ταλαιπώρου, ὁμοίως ἐκείνων τοὺς ὀφθαλμούς εὐγαλε. Εἰ δὲ μόνον συνήργησαν, μετὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν τοῦ τοιούτου παρανομήματος δὲν ἔπραξαν, δεῖρε τους, κούρευσέ τους, ἐντρόπιασέ τους καὶ τὸ τρίτον τῶν πραγμάτων αὐτοῦ² ὅς τὸν παθόντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ σθ' — Περὶ ὅταν ἀπολυσθῇ στία καὶ αὐτὸς χαλῇ τὸ παρέκει σπίτι, νὰ μὴν καγῇ τὸ ἐδικόν του.

1. Ὅστις εἰς τὸν καιρὸν τῆς στίας, ὅπου καίει τὰ σπῖτια, θέλει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ σπίτι του καὶ αὐτὸς χαλῇ τοῦ γειτόνου του τὸ σπίτι καὶ περικόπτῃ τὴν στίαν, διὰ νὰ μὴ καγῇ τὸ σπίτι του, δὲν πρέπει, ὅτι ἄδικον ζημίαν εὐὸ δὲν ἐποίησεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ π' — Περὶ ἐκείνων, ὅπου δέχονται σιτάρι εἰς τὰ ἀμπάρια τους, ἢ κρασί καὶ λάδι εἰς τὰ βουτζιά τους.

[269] 1. Οἱ ὑποδέκται ἃς ἐπέρνουσιν ἀπὸ τὸ σιτάρι, ἀπὸ τὰ πενήντα ἕνα καὶ ἀπὸ τὸ κριθάρι τὸ τεσσαρακοστὸν καὶ κρασί καὶ λάδι τὸ πέντε καὶ δέκατον.

2. Οἱ ὑποδέκται εἶναι ὅσοι ὑποδέχονται εἰς τὰ ἀμπάρια τους σιτάρι ἢ κρασί ἄλλουνοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ πα' — Περὶ προτιμήσεως προικός.

1. Ἐὰν ἀνὴρ, ζώσης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, δανεισθῇ ἄσπρα παρὰ τινος, νὰ ἀγοράσῃ σπῖτια καὶ γράψῃ τοῦτο εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς τὴν ὁμολογίαν, πῶς μὲ τοῦ δεῖνος τὰ ἄσπρα ἠγοράσθη τὸ σπίτι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός, ἂν ζητᾷ ἢ γυναῖκα τὴν προίκαν τῆς καὶ οὐ δὲν εἶναι, ὅτι ἀλλαχόθεν νὰ ἱκανωθῇ, ἐπέρνει τὸ σπίτι εἰς τὴν προίκαν τῆς καὶ νικᾷ τὸν ἄνθρωπον, ὅπου ἐδάνεισε τὰ ἄσπρα καὶ ἠγοράσθησαν. Ὁμοίως καὶ ζῶντος τοῦ ἀνδρός τῆς, ἂν χωρισθῇ. Ἐὰν δὲ ὁ ἀνὴρ θέλῃ νὰ ἀγοράσῃ σπίτι καὶ ζητᾷ ἄσπρα δανεικά, φοβοῦνται γὰρ νὰ τὸν δανείσῃ τινὰς, διὰ τὴν προῖκα καὶ διὰ τοῦτο ὑπάγει καὶ ἀγοράζῃ ὁ δανειστής τὸ σπίτι, δίδει δὲ τὸν ἄνδρα, ὅπου ζητᾷ δανεικὰ τὰ ἄσπρα, τὸ σπίτιν, εἰ μὲν δόσῃ ὁ ἀνὴρ τὰ ἄσπρα, ζῶντός του, καλόν, εἰ δὲ οὐ φθάσει νὰ τα δόσῃ [270] νικᾷ ὁ δανειστής τὴν γυναῖκα καὶ ἐπέρνει τὸ σπίτιν.

2. Ὅσα πράγματα, κινητὰ ἢ ἀκίνητα, ἀγορασθοῦσιν ἐκ πραγμάτων τῆς γυναικὸς, προικισμένα εἶναι· ὁ ἀνὴρ τοὺς καρποὺς τῆς προικὸς λαμβάνει καὶ πρὸ τοῦ γάμου, ὅσους καρ-

1. Ἐν τῇ Ϝα : βασιλικὴ ἀπόφασις.

2. Ἀντὶ αὐτοῦ, ὁρθῶς αὐτῶν.

πὺς τῶν προικισμένων πραγμάτων ὁ ἀνὴρ ἐπάρει, εἰς προίκαν λογίζονται, εἰ μὴ τὸ ἐναντίον συμφωνήθῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ πβ' — Περὶ ὅταν προικίζεται ἡ θυγάτηρ ἐκ τοῦ πατρὸς, ὅχι ἐκ τοῦ παιδίου του, ὅπου εἶναι ιδιόκτητά του, οὐδὲ εἰς πρὸ γάμου δωρεὰν δίνονται.

1. Ὁ πατήρ, ὅταν ὑπόσχεται προίκα ἀπὸ τῶν πραγμάτων του, ἅς τὰ δίδει ἀπὸ δὲ τῶν πραγμάτων, ὅπου ἔχει τὸ παιδί του, ἰδίως ἐδικά του, μήτε εἰς προίκα, μήτε εἰς προγάμου δωρεὰν νὰ ποιήσῃ τίποτε, χωρὶς νὰ θέλῃ τὸ παιδί του.

2. Ἄν βλέπῃ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα χαλαστὴν καὶ ἄπορον, δύναται, διὰ τὴν προίκαν της καὶ προγάμου δωρεὰν καὶ τὰ ἐξωπροικὰν της, νὰ κρατῇ τὰ πράγματα τοῦ ἀνδρός της, κινήτα καὶ ἀκίνητα, σημάδι, διὰ νὰ μὴ δὲν φθαροῦσι καὶ χάσῃ τὰ ἐδικά της, ὅσα εἴπαμεν, καὶ εἴτε ἐγκαλεῖ, εἴτε ἐγκαλοῦσί τον, νικᾷ ἡ γυνὴ πάντοτε.

3. Ἐὰν καὶ ὁ γάμος συνίσταται καὶ οὐ διελύθῃ, ἢ¹ καὶ τοὺς δανειστάς, ἂν ἔχῃ ὁ ἄνδρας πλείονα, δίδει τοὺς· εἰ δὲ οὐκ ἔχει, προτιμᾶται ἡ γυνή. Ἀφ' οὗ παραλάβῃ ἡ γυνὴ τὰ πράγματα τοῦ ἀνδρός της, ἀντὶ τῆς προικὸς της, ἐὰν ἀποκτήσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἄλλα, δίδει τὸ χρέος. Εἰ δὲ οὐκ ἀποκτήσῃ, ἔχασάν τα οἱ δανεισταί. Τοῦτο λέγομεν, ἵνα κρατῇ τὰ πράγματά της ἡ γυνή, νὰ τρέφῃ τὸν ἄνδρα της καὶ τὰ παιδιά της. Εἰς τοῦτο ἡ γυνὴ ἀκίνητα πράγματα δὲν πουλεῖ, ἀλλὰ κινήτα, ἐὰν εἶναι δίκαιον, νὰ ἐπάρῃ ἡ γυνὴ τὰ πράγματα τοῦ ἀνδρός της, ἀντὶ τῆς προικὸς αὐτῆς, ἐὰν ἀπέθανεν ὁ ἀνὴρ καὶ ἀφήκεν παιδιά μετ' ἐκείνην. Εἰ δὲ παιδιά δὲν ἀφήκεν, τότε, κατὰ τοὺς νόμους, ἔχει τὴν προίκα της, νὰ μὴ δὲν ζημιωθῇ.

4. Ἐὰν εἴπῃ ἡ γυνὴ νὰ δόσῃ πρᾶγμα προίκα καὶ οὐ δὲν εἴπῃ πόση προίκα θέλει δόσῃ, οὐ δὲ πρᾶγμα οὐπὶ, δὲν στεργεῖ ἡ ἐπαγγελία αὐτῆς, ὥς ἅτι δύναται ἡ γυνὴ, ἐὰν θελήσῃ, νὰ δόσῃ εὐτελέστερον πρᾶγμα, ἀντὶ προικὸς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ πγ' — Περὶ υἱοῦ, ἐὰν ἐπάρῃ γυναῖκα χωρὶς βουλὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

1. Ἐὰν υἱὸς ἔχῃ πατέρα καὶ ἐπάρῃ γυναῖκα χωρὶς τὴν βουλὴν τοῦ πατρὸς του καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ προίκα ἀπὸ τὸν πατέρα του ἔχει, οὐδὲ κληρονομίαν. Ἐὰν ἀποθάνῃ καὶ ἀφήσῃ παιδιά, τὰ παιδιά του ζητοῦσιν ἀπὸ τὸν πατέρα [272] του τοὺς κληρονομίαν καὶ ὅχι ἡ γυνή.

2. Ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ προικίζουσι παιδιά τους· εἴ τι δόσουσιν ἐξ αὐτῶν τους, ἂν καὶ χαλάσῃ τα τὸ παιδί τους, δὲν ἔχει ὁ υἱὸς τους νὰ τους ἐγκαλῇ· ὅσα δὲ δόσῃ ὁ πατέρας τὸν υἱόν του, ἀντὶ προικὸς τῆς μητρός του, χρεωστοῦσι νὰ ποιοῦσι πρόνοιαν διὰ νὰ σώζονται εἰς τὸ παιδί. Καὶ τοῦτο τὸ ἔκρινεν ὁ μάγιστρος.

3. Ἐὰν δὲν γίνῃ πρότερον ἐπερώτησις καὶ συμφωνία, ὅτι νὰ δοθῇ ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τὰ πράγματα τῆς προικὸς καὶ ἡ προγαμιαία δωρεά, διότι ἂν εἴπῃ ἀπλῶς ὅτι δίδω προίκα ἢ προγαμιαίαν δωρεάν, πάντα ἐκ τῶν πραγμάτων του τὰ δίδει ἡ <ἡ> μήτηρ, ἢ ὁ πατήρ καὶ τὰ πράγματα τοῦ παιδίου ποσῶς δὲν τα ἀγγίζει.

4. Ἐὰν γοῦν δὲν ἔχει τίποτε ὁ πατήρ, ἅς τὰ δίδῃ ἀπὸ τοῦ παιδίου του· εἰ δὲ ἔχει πράγματα ὁ πατήρ, ὅπου σώζουσιν, ἅς δοθῇ ἡ προίκα· διότι ἂν ἤθελε νὰ δοθῇ ἡ προίκα ἀπὸ τῶν δύο, ἔκαμνε χρεία νὰ γράψῃ, ὅτι τόσα δίδω ἐγὼ τὸν υἱόν μου καὶ τόσα ἔχει αὐτὸς ἐδικά του, νὰ το ἡξεύρῃ καὶ ὁ υἱὸς του καὶ ἡ θυγατέρα του.

5. Ἡ μήτηρ δὲ <ν> ἀναγκάζεται νὰ προικίσῃ τὴν θυγατέρα της, ἂν οὐ δὲν θέλει, ὁ δὲ πατήρ ἀναγκάζεται νὰ τὴν προικίσῃ [273] ἀπὸ τὰ πράγματά του· καὶ ἂν χρηρεύσῃ ἡ θυγατέρα

1. Ἀντὶ ἧς, ὁρθῶς εἰ.

αὐτοῦ, χρεωστεῖ νὰ φυλάγῃ τὴν προῖκαν τῆς, νὰ τὴν δόσῃ, ὅταν ἐπάσῃ δεύτερον ἄνδρα. Ἐπειδὴ, εἴ τις θέλει νὰ ζητᾷ τὴν προῖκα, τὸ νὰ γένουσιν οἱ γάμοι, τότε ἔχει ἄδειαν, ὅτι νὰ τον ζητᾷ, τὸ δὲ ὅταν ἀντιστρέφεται ἡ προῖκα ὀπίσω εἰς τρεῖς χρόνους καὶ τότε εἰς ὀλόκληρον ὄχι, ἀλλ' εἰς ὅσον ἡμπορεῖ ὁ ἀνὴρ τὸν ζητοῦσιν. Λέγομεν διὰ δύναμιν τῆς γυναικός, ὅτι ἂν τὴν ποχτήσῃ, ἅς τὴν δόσῃ. Καὶ ἂν τὴν δόσῃ διὰ χρόνον ἕνα, ὄχι διὰ τρεῖς χρόνους, ὡς ἂν εἶναι ὅταν ἀντιστρέφεται ἡ προῖκα ὀπίσω, μηδὲ πάλιν παραχρῆμα, ἀλλὰ διὰ χρόνον ἕνα. Ἐὰν δὲ μετὰ τριῶν χρόνων παραδρομὴ, ἀναβάλλεται ὁ ἀνὴρ καὶ οὐ θέλει ἵνα δόσῃ αὐτήν, δίδει καὶ τόκον διὰ τὰ κινητὰ πράγματα καὶ τοὺς καρποὺς τῶν ἀκινήτων πραγμάτων τῆς γυναικός, ἀφ' οὗ χωρισθοῦσιν καὶ τὰ ἐνοίκια καὶ τὰ ναῦλα καὶ πάντα ἕτερον καὶ πὺν δίδει.

6. Νὰ ἡξεύρῃς, ὅτι, ὅταν ἀντιστρέφεται ἡ προῖκα, ἂν εἶναι αὐτεξουσία ἡ γυνή, πέρνει τὴν. Εἰ δὲ ὑπεξουσία εἶναι, καὶ ἡ προῖκα ἀπὸ τὸν πατέρα τῆς ἐδόθη, γίνεται ἡ προῖκα ἀπ' ἐδικῆς τῆς καὶ τοῦ πατρός τῆς [274], ὅταν δὲ ὁ πατὴρ προικίσῃ τὴν θυγατέρα του καὶ μετὰ ταῦτα ἡ χηρεύσῃ, ἡ χωρισθῇ τὸν ἢ γυναῖκα του μὲ αἰτίαν καὶ θελήσῃ νὰ ἐπάσῃ δεύτερον ἄνδρα, δὲν δύνεται ὁ πατὴρ νὰ τῆς ὀλιγοστεύσῃ τὴν προτέραν τῆς προῖκα, χωρὶς νὰ τον ἔλθῃ πενία.

7. Ἐὰν ἀποθάνῃ ἡ θυγάτηρ κάτινος, ἐπέρνει τὴν προῖκα τῆς θυγατρὸς του ὀπίσω. Καὶ ἂν εἶναι τελείας ἡλικίας τὸ ἀνδρόγυνον καὶ χωρὶς εἰς τὸν ἄλλον τὴν προῖκαν του, δὲν στέργει διότι ἄλλοντοῦ ζημίαν, ἄλλος κερδαίνει.

8. Εἴ τι ἐξοδὸν ποιήσει ὁ ἀνὴρ εἰς γυναικὸς τὰ πράγματα, κινητὰ ἢ ἀκίνητα, ζωντανὰ ἢ ἄνυστα, οὐ μὴν ἐλαττωθῶσιν, ἡ γυνὴ τὰ πλεονάζει ἐξ οὐκείων τῆς πραγμάτων. Εἰ δὲ χωρὶς τοῦ θελήματός τῆς, τὰ ἐξόδιασεν, δὲν τὰ ζητᾷ. Καὶ ἂν οὐ δὲν ἔχει ἀπὸ ἄλλου νὰ δόσῃ τὴν ἐξοδὸν, ὅπου ἐξόδιασεν εἰς τὰ πράγματά τῆς ὁ ἀνὴρ, ἀδικεῖ πρὸς αὐτήν, νὰ πονλήσῃ πρᾶγμα τῆς, ὅπου διὰ τ' ἐκεῖνο ἐγένῃ ἐξοδος, νὰ δόσῃ τὸν ἄνδρα τῆς εἴ τι ἐξόδιασεν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁμοῦ τὰ πρόσδοτά τους ἔτρωγεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ πδ' — Περὶ δικαίον προικός.

1. Ἡ διατετιμημένη προῖκα ὅπου δοθῇ, εἰς τὸν ἄνδρα κινδυνεύει καί, εἴτε ἀποθάνουσιν τὰ ζῶα τῆς γυναικός, ὅπου ἐδόθησαν εἰς προῖκα, εἴτε φορέματά τῆς ἔτριψεν καὶ ἐχάλασεν, [275] τὴν ὑποτίμησιν² αὐτῶν δίδει ὁ ἀνὴρ σωστήν ὀπίσω, ὅταν ἐπέρνουν οἱ γονεῖς τῆς γυναικός, ἡ ἢ γυνή, ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρός αὐτῆς.

2. Ἡ δὲ προῖκα, ὅπου δοθῇ ἀτίμητος, μόνον κατ' εἶδος, θέλεις ἀῤῥανθῇ, θέλεις ζημιωθῇ³, τῆς γυναικός εἶναι καὶ ἐπέρνει ἡ γυνὴ ὀπίσω τὰ παῖδιά τῆς δούλης τῆς, ὅσα γεννηθῶσιν, τοὺς δὲ καρποὺς τῶν ἀμπελώνων αὐτῆς καὶ τὴν γονὴν τῶν προβάτων ὁ ἀνὴρ τὰ ἐπέρνει. Ἀλήθεια, χρεωστεῖ, ὅσα κεφάλια πρόβατα ἐπῆρεν, ὅταν ἐπαραλάμβανε τὴν προῖκα, ἡ ἄλλα ζῶα, νὰ τὰ δόσῃ ἀρχὴν σωστά, ὅσα ἐπῆρεν, ἕνα νὰ μὴν λείπῃ καὶ εἴ τι περισσεύει, ἅς εἶναι ἐκείνου. Ἐὰν δέ, προτοῦ νὰ γένῃ ὁ γάμος, ἀποθάνῃ ζῶον ἢ ἄνθρωπος δοῦλος, ὅπου ἐτιμήθη εἰς τὴν προῖκα, ἡ γυνὴ ζημιώνεται. Ἐὰν δὲ τὸ ἀμπέλι ἐλαττώθῃ, δίδει το κατὰ πῶς ἔχριζεν, ὅταν το ἐπῆρεν. Ἡῤῃσιν ἐδῶ καὶ ἐλάττωσιν λέγει, ὅταν γένῃ προσθήκη τόπου, ἀπὸ ποταμοῦ παρὰρροῖαν, ἢ ἀπὸ νήσου προσθήκη, ἢ ἀπὸ δεινῶν ὅπου ἀῤῥάνουσιν, ταῦτα πάντα καὶ ἀῤῥάνουσιν καὶ μειοῦνται. Ὅσα δὲ βελτιώσεις, ὡς το θέλομεν εἶπει, γίνονται ἀπὸ τὸν ἄνδρα, εἰς τὸν ἄνδρα πάλιν βλέπουσιν. Ἐὰν δὲ ὁ ἀνὴρ [276] παραλάβῃ

1. Γράφε εἰ.

2. Γράφε ἀποτίμησιν ἢ διατίμησιν.

3. Ὁρθῶς μειωθῇ.

εἰς προῖκα σπῖτιν ἢ προάστειον, εἰ μὲν τὸ ἐπαράλαβεν κατὰ διατίμησιν, χρεωστεῖ τὴν τιμήν· καὶ ἂν τα βελτίωσεν, αὐτὸς ἔχει τὸ κέρδος, ἢ ἂν το ἡλάττωσεν, αὐτὸς χρεωστεῖ τὴν τιμήν.

3. Ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐχὶ ἡ γυνή, ζητεῖ τὴν προῖκαν ἀπ' ἐκεῖνον, ὅπου τὴν ὑπεσχέθη. Ὁ ἀνὴρ, ὅταν παραλαμβάνει τὴν προῖκα, ἐγγυητὴν δὲν ζητοῦσι διὰ τὴν προῖκα τῆς γυναικὸς του, εἰ μήπου πρὸ τοῦ νὰ γένῃ ἡ μνηστεία, ἢ οἱ ἀρραβῶνες, τοῦτο συνεφώνησεν ἀπὸ ψιλῆς ἐπαγγελίας, χρεωστεῖ νὰ δόσῃ τὴν προῖκα, ὅστις ἐπαγγελλῇ.

4. Ὅστις, χωρὶς νὰ ἐπάρῃ τίποτε πλεόν, εἶπη καὶ γραφῇ εἰς τὸ προικοσύμφωνον καὶ προικοπαραδοτήριον, ὅτι ἔλαβα καὶ τόσα ἄσπρα, εἰ μὲν χωρὶς βουλὴν τοῦ προικίζοντος ἔγραψεν, ζητοῦν τα τὸν πενθερόν.

5. Ἐὰν ξένος τινάς, χωρὶς νὰ εἶναι συγγενής, ὑποσχεθῇ προῖκα καὶ οὐδὲν ἔχει νὰ τὴν δόσῃ, κινδυνεύει ἡ προῖκα εἰς τὸν ἄνδρα, ὥς ὅτι δὲν τὴν ἐζήτησεν. Εἰ δὲ κατὰ δωρεὰν τὴν ὑποσχεθῇ ὁ ξένος καὶ ἀπορεῖ, δὲν τὸν ἐνέχομεν.

6. Ἐὰν ὁ κουράτωρ ὁμολογήσῃ ἑκατὸν φλουρία ὑπὲρ προικὸς καὶ φανῇ χρέος καὶ δὲν φθάνουν τὰ πράγματα τῆς κουρατορευομένης ἑκατὸν φλουρία, αὐτός, ὁ κουράτωρ, ἐξ οἰκείων αὐτοῦ πραγμάτων, [277] τὰ δίδει.

7. Ὅστις ὑποσχεθῇ προῖκα καὶ οὐ δὲν τὴν δόσῃ ἕως τοῦ τρίτου χρόνου, νὰ δόσῃ τόκους τῆς προικὸς, ὅπου ὑποσχέθη, ἕως οὗ νὰ τὴν δόσῃ, τὰ ἑκατὸν, τρία πλείονα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ πε' — Περὶ τῶν δανείων καὶ δανείων καὶ τῶν δανειζομένων καὶ περὶ ἐνεχύρου. ἦγουν σημάδι.

1. Ἡ γυναῖκα ἐπέρχεται ἀρχὴ τὴν προῖκαν τῆς καὶ τότε ἐπέρχονται οἱ πτωχοὶ χρεωστέται, ἦγουν ἐκεῖνοι, ὅπου ἐδανείσθησαν πρὸ τοῦ νὰ ἐπάρῃ τὸν ἄνδρα.

2. Ὁ γυνὴ προτιμᾶται νὰ πάρῃ τὴν προῖκαν τῆς ἀρχὴν καὶ τότε νὰ δοθοῦσι τοῦ ἀρχοντος τοῦ τόπου τὰ χρέη. Ἐὰν δὲ ἄρα ἡ προῖκα ἐδόθη τῷ ἀνδρί, πρὸ τοῦ νὰ σέβῃ ὁ ἄνδρας τῆς εἰς τὸ ἀφεντικὸν χρέος καὶ ἐκ τοῦ ἀνδρός τῆς καὶ ἐκ τῆς προικὸς τῆς χρεωστεῖ νὰ πληρώσῃ. Δὲν ὀρίζει ἡ διάταξις, νὰ πουλῇ ὁ ἄνδρας τῆς γυναικὸς του τὰ εἶδητα, εἴτε κινητά, εἴτε ἀκίνητα, οὔτε νὰ τα θέσῃ σημάδι, ἦγουν τὰ προικιμαῖα. Καὶ τὰ ἐξώπροικα δὲ οὐδ' ὅλως ἀφίρει καὶ ἂν ἡ γυνή, διὰ ἀγάπην, ἢ διὰ φόβον τοῦ ἀνδρός, στρέξῃ νὰ πουληθοῦσι, ἢ νὰ γένουσιν σημάδι τὰ πράγματα τῆς προικὸς τῆς.

3. Ἐὰν δὲ ἡ γυνὴ βλέπει τὸν ἄνδρα [278] τῆς πῶς θέτει τὰ πράγματά τῆς σημάδι καὶ δὲν ἀπαντήσῃ, ἀμὴ σιωπῇ εἰς ἐκεῖνον ὅπου τὰ ἀγοράζει, ἕως οὗ νὰ πάρῃ ὁ ἄνδρας τῆς τὰ ἄσπρα καὶ τότε νὰ ζητήσῃ τὰ πράγματά τῆς, δὲν βοηθεῖται διότι εἰς ταῖς γυναῖκες, ὅπου πλανοῦσι καὶ κομπώνουσιν οἱ ἄνδρες τους, εἶναι νὰ ζητοῦσι τὰ ἰδιά τους, ὅχι τὰς πανούργους, ὅπου πάσχουσι νὰ κομπώνουσι τινά, νὰ δόσῃ τὸ ἐδικόν του καὶ τότε νὰ γίνονται ἐκεῖνες ἐξαπάνου.

4. Ἐὰν χρεωστῇ τινὰς καὶ φυλακώσουν τὸν διὰ τὸ χρέος καὶ ὑπάγῃ ἡ γυναῖκα του καὶ ἐγγυηθῇ τὸν διὰ τὸ χρέος καὶ εὐγάλῃ τὸν, ἂν το ἔδωκεν, ἔχασέν το, εἰ δὲ δὲν το ἔδωκεν, δὲν τὴν ἀναγκάζουσι νὰ το δόσῃ ἀπὸ τὴν προῖκαν τῆς.

5. Εἴ τις γυνὴ μὲ τὸν ἄνδρα τῆς δανειστῇ τίποτε ἄσπρα ἢ ἄλλο εἶδος καὶ θέσῃ τὴν προῖκαν τῆς σημάδι, ἢ καὶ τὸν ἑαυτὸν τῆς ποιήσῃ ἔνοχον, οὐδένα τέτοιον στέργει, ἢ κρατεῖ, θέλεις μία, θέλεις πολλαῖς τὸ ἔκαμεν, θέλεις εἰς τινὰ τοῦ κοινοῦ, θέλεις εἰς ἀρχοντικά ἄσπρα, ὅπου ἐδανείσθη, ἀμὴ νὰ εἶναι ἡ ὑπόσχεσις καὶ ἡ ἐγγύησις τῆς γυναικὸς, ὥσάν καὶ νὰ μὴ

δὲν γένουσι. Ἐὰν δὲ ἀποδειχθῇ φανερώς ὅτι τὰ ἄσπρα ὁ ἄνδρας [279] τῆς διὰ χρεῖα τῆς γυναικὸς τὰ ἐπῆρεν, χρεωστεῖ ἡ γυνὴ νὰ ἀπολογηται, νὰ δίδῃ τὸ χρέος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ πς' — Ὅστις χρεωστεῖ καὶ δώσει ὁμολογίαν καὶ τὴν ἀρνηθῇ.

1. Ὁ ἄνθρωπος, ὅπου δανεισθῇ καὶ δόσῃ ἔγγραφον ὁμολογίαν, ἐὰν ἀρνηθῇ καὶ ἀποδειχθῇ, ὅτι χρεωστεῖ, ὅσα γράφει εἰς τὴν ὁμολογίαν του διπλᾶ νὰ τα δόσῃ, διὰ νὰ μάθῃ πλέον νὰ μὴν ἀρνηθῇ. Ὅταν δανεισθῇ τινὰς ἄσπρα καὶ δόσῃ σημάδι, χωράφι, ἢ ἀμπέλι, ἢ κῆπον, μᾶλλον τὸ εἰσόδημα λογαριάζεται εἰς τὸ κεφάλαιον καὶ ἐὰν φθάσῃ εἰς ὅλον τὸ χρέος, εἰς τὸ εἰσόδημα τοῦ σημαδίου, οἱ καρποὶ τοῦ χωραφίου λογαριάζονται εἰς τὸ χρέος. Ὅχι μόνον ὅσους ἐπῆρεν ὁ δανείσας, ἀλλὰ καὶ ὅσους ἐδύνετο νὰ τους πάρῃ καὶ δὲν τους ἐπῆρε, ἐὰν δὲ ἐβλάψῃ τὸ χωράφι, χρεωστεῖ καὶ περὶ τοῦτο.

2. Ὁ ἄνθρωπος, ὅπου δανείσῃ καὶ κάμῃ συμφωνίαν μετ' ἐκεῖνον ὅπου δανείζεται, ἐὰν ὕστερον ἀρνηθῇ τὴν συμφωνίαν του καὶ ζητᾷ καὶ ἄλλα τίποτες καὶ διαβαίνει τὸν δανεισάμενον καὶ ἐλεγχθῇ μετὰ μαρτύρων, ὅπου πρέπει ἀξιοπίστων, ὅτι διαβάλλει, ὅσα γράφει ὅτι τὸν χρεωστῇ, ἄλλα τόσα νὰ του δόσῃ.

3. Ἐὰν ὁ δανείζων, ὅχι ἀπὸ τὴν ἀμέλει[280]άν του ἢ ἀπὸ αἰτίαν του χάσῃ τὸ σημάδι, δὲν ἐγκαλεῖται· πρέπει δὲ νὰ το ἀποδείξῃ, πῶς ἔχασεν. Καὶ ἐὰν, χωρὶς τὸ θέλημά του καὶ ἀνάγκης, ἐχάθῃ τὸ σημάδι, ἅς ἐπάρῃ τὸ χρέος του. Καθολικώτερον εἶναι τὸ χρέος τοῦ δανείου. Διότι δάνειον λέγεται ἐκεῖνο ὅπου δανεισθῇ καὶ χρεωστεῖ το· καὶ ἄλλο τίποτες ἔξω ἀπὸ τοῦτο δὲν λέγεται δάνειον. Τὸ δὲ χρέος καὶ τὸ δάνειον λέγεται καὶ τὸ πράγμα ἢ ἄσπρα ὅπου ἀπομένουσιν ἐδικά μου ἀπ' αὐτοῦ σου, ἀπὸ μὲ ἀπῆκαν οἱ συγγενεῖς σου ἢ ὁ πατήρ σου. Χρέος λέγεται καὶ τὰ ἄσπρα, ὅπου μὲ ἐλειπάζῃς ἀπὸ τοῦ πράγματος, ὅπου ἡγοράσας ἀπὸ ἐμένα. Χρέος λέγεται καὶ τὸ ἀπὸ διαθήκης καὶ ἀπλῶς ὅποιαν αἰτίαν εἴπεις ὅτι μὲ ὀφείλεις, χρέος λέγεται. Τῆς δούλης οἱ κάματοι καὶ τὰ ἐνοίκια τῶν σπιτιῶν, ὅπου θέσουσι σημάδι, εἰς τὸ χρέος εἶναι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ πς' — Περὶ τῶν δανειζόντων ἄσπρα καὶ περὶ τὸν τόκον τοῦ νομίμου, πόσος εἶναι.

1. Ὅστις δανείσῃ τινὰ ἄσπρα καὶ ἐπάρῃ τὸ σπίτιν του σημάδι καὶ μένει εἰς ἐκεῖνον, ἐὰν εἶναι τὸ ἐνοίκιον πλέον τοῦ νομίμου τόκου, ἢ ὡς τοῦ τόκου, ὅπου ὁρίζει ὁ νόμος, ἢ ὡς ὅτι νὰ πέρῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ χίλια ἄσπρα ἑκατὸν εἴκοσι πλέον τὸν χρόνον, δὲν πρέπει νὰ λογαριάζῃ τὸ ἐνοίκιον ὅλον [281] εἰς τὸν τόκον τοῦ χρόνου, ἀμὴ νὰ γράφουσι καὶ τὸ ἐνοίκιον εἰς τὸ ποσὸν τοῦ τόκου, ἐὰν δὲ ἐπάρῃ τὸ σπίτι σημάδι καὶ μέσα δὲν μένει, ἀμὴ τὸ ἐνοίκιασε ἄλλον, εἴ τι πάρῃ περισσότερον ἀπὸ τὸν ποσὸν τοῦ τόκου, εἰς τὸ κεφάλαιον λογαριάζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ πγ' — Περὶ τοῦ τί σημαίνει τὸ ἐνέχυρον καὶ τί ἡ ὑποθήκη.

1. Κυρίως ἐνέχυρον λέγεται τὸ σημάδι ὅπου δόσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ χέρια τοῦ ἀνθρώπου ὅπου δανείζει, ἥγουν κοῦπα, ἢ πεύκι, ἢ φορεσία καὶ ἀπλῶς ὅλα τὰ κινητὰ πράγματα, ὅπου ἐπάρῃ τινὰς εἰς τὰ χέρια του σημάδι, ἐνέχυρον λέγεται.

2. Τὰ δὲ ἀκίνητα πράγματα, ὅπου δὲν μετασβαλεύονται ἀπὸ τὸν τόπον τους, ὅσα θέτονται σημάδι καὶ πάλιν εἰς τὸν τόπον τους στέκονται, ἥγουν ἀμπέλια, χωράφια καὶ τὰ ὅμοια, ὑποθήκη λέγεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ πδ' — Περὶ πονλήσεως σημαδίου.

1. Ἐὰν ἐπάρῃ σημάδι καὶ συμφωνήσουσι τίποτε διὰ τὸ σημάδι, εἰς εἴ τι συμφωνήσουσι, ἅς στέκουσι. Εἰ δὲ συμφωνίαν τινὰν δὲν εἴχασιν καὶ περάσουσι δύο χρόνοι καὶ τὸ χρέος

οὐ δὲν δοθῇ, ἀφ' οὗ φανῇ μετὰ [282] μαρτυρίας, ὅτι χρεωστεῖ καὶ καταδικασθῇ, πουλεῖ τὸ σημάδι καὶ χωρὶς τὴν βουλήν τοῦ χρεωφειλέτου· πλήν, ὅταν θέλῃ νὰ το πουλήσῃ, ἅς δείξῃ ἀρχὴ τοῦ χρεώστου καί, ἂν δύναται, νὰ το ἀγοράσῃ, ἅς δόσῃ τὸ χρέος ὅπου χρεωστεῖ καὶ ἅς ἐπάρῃ τὸ σημάδι του. Εἰ δὲ οὐ δύναται, ἅς πουληθῇ διὰ τὸ χρέος του.

2. Θέλεις κατὰ τὴν ἀρχήν, θέλεις μετὰ ταῦτα, συμφωνήσουσι καὶ ὁ δανείζων καὶ ὁ δανειζόμενος, ὅτι νὰ πουληθῇ τὸ σημάδι· θέλεις οὐκ ἐσυμφώνησαν ποσῶς, μετὰ πᾶσαν ἐξουσίαν τὸ πουλεῖ ἐκεῖνος ὅπου κρατεῖ τὸ σημάδι καὶ γίνεται τέλειος δεσπότης, ὅστις το ἀγοράσει. Εἰ δὲ συμφωνήσαν χρήματα, νὰ μὴ δὲν πουλεῖ τὸ σημάδι, ἐὰν τὸ πουλήσῃ χωρὶς τὸ θέλημα τοῦ χρεωφειλέτου, ὥς κλέπτης πειράζεται. Εἰ δὲ εἶπῃ ὁ δανείζων, ὅτι ἂν οὐ δὲν με δόσεις τὸ χρέος εἰς τόσον καιρὸν, νὰ εἶναι τὸ σημάδι ἐδικόν μου καὶ συμφωνήσῃ καὶ ὁ χρεωφειλέτης, τοῦτο τὸ σύμφωνον δὲν στέργει.

3. <Ε>ὰν ἐπάρῃ ἄσπρα δανεικὰ καὶ θέσω σημάδι τὸν κῆπὸν μου καὶ ἂν περισσεύσουν, ἐπέρνω καὶ ἐγώ, εἰ δὲ οὐ δὲν περισσεύσουν, ἀμὴ λείψωσι, ἀνασώζω τα ἐγώ.

4. Ὅστις δόσει ξένον εἶδος σημάδι, τὸ εἶδος ὅπου το δρίζει, ἔχει το· καὶ [283] ἐκεῖνος ὅπου τὸ ἔδωκεν, χρεωστεῖ νὰ δίδῃ τὸ χρέος.

5. <Ε>ὰν συμφωνήσω μετ' ἐκεῖνον, ὅπου μὲ ἐδάνεισεν ἄσπρα, ὅτι ἂν οὐ δὲν τὰ δόσω εἰς τὸν ἕνα χρόνον, νὰ πουλήσῃ τὸ σημάδι, ἂν το πουλήσῃ τὸ σημάδι παρὰ τιμῆς, δὲν βοηθεῖται, πῶς ἐσυμφωνήσαμεν νὰ το πουλήσῃ, ἀλλ' ἀπολογεῖται, πῶς το ἐπούλησεν παρὰ τιμῆς.

6. Ὅταν καταδικασθῇ τις, ὅτι μὲ χρεωστεῖ καὶ δόσῃ με σημάδι, ἢ κτίσις το πουλεῖ καὶ ἂν δὲν εὐρεθῇ τίνας νὰ το ἀγοράσῃ, ἢ ἂν εὐρεθῇ ζητᾷ το ὄλεον, παρὰ ἀξίει, νὰ ἀπαυβάσω ἐγώ, ὡς ξένος, ἔτzieh τὸ ἀγοράζω, ὅταν κρατῶ τινὸς ἀνθρώπου σημάδι, διὰ ἄσπρα, ὅπου μὲ χρεωστεῖ καὶ ἀναγκάζομαι τὰ ἄσπρα εἰς τὸν καιρὸν ὅπου ἐσυμφωνήσαμεν, ὅτι νὰ με τὰ δόσῃ καὶ ἐκεῖνος δὲν τα ἔχει νὰ με τα δόσῃ, τὸ βάνω ἐγὼ πάλιν ἄλλου σημάδι, πλήν διὰ τὰ ἄσπρα, ὅσα το κρατῶ καὶ ἐγώ.

7. Ὅστις ἐπάρει πολλὰ πράγματα σημάδι, ἂν δὲν πληρωθῇ τὸ χρέος, δὲν ἀναγκάζεται νὰ δόσῃ ἕνα ἀπ' ἐκεῖνα ὀπίσω.

8. Ὁ ἄνθρωπος, ὅπου δανείζει καὶ ἐπέρνει σημάδι σπίτια, ἢ χωράφια, ἢ κήπους, χρεωστεῖ νὰ ἀπολογῇται, εἴ τε ἐλάττωσιν [284] ἔπαθον τὰ σημάδια εἰς τὰ χέρια του, νὰ μὴ δὲν τα ἔφθειρεν κατὰ δόλον ἢ ἀμέλειαν, ὅτι νὰ τα καταστήσῃ, κατὰ πῶς ἦτασι· ἔχει ἄδεια νὰ ζητᾷ καὶ ἂν ἐξόδιασε τίποτες εἰς τὰ κτήματα ὅπου κρατεῖ σημάδι.

9. Ἐὰν τὸ σπίτι ὅπου θέσω σημάδι καὶ πουλήσῃ τὸν τόπον ἐκεῖνος, ὅπου μὲ ἐδάνεισε τὰ ἄσπρα καὶ χτίσουν τὸ σπίτι, χωρὶς τὸ θέλημά μου, ἐπέρνω καὶ τὸν τόπον, ἐπέρνω καὶ τὸ σπίτι. Εἰ δὲ κτίσει ἐρωτῶντας με, ὅταν τοῦ το πάρω, δίδω του τὴν ἔξοδον.

10. Ὅταν πουλῶ τὸ σημάδι, ὅπου μὲ ἔδωκεν ὁ πατήρ σου διὰ ἄσπρα, ὅπου τὸν ἔδωκα, προτιμᾶσαι ἐσὺ νὰ το πάρῃς, παροῦ ἄλλος, πλήν εἴ τι δόσει ξένος, νὰ δόσῃς καὶ ἐσύ.

11. Ἐγὼ ἐχρεώθηκα καὶ ἐπῆρασι τὰ κτήματά μου καὶ τα ἐπούλησαν. Εἴτα ἐκίνησα ἀγωγὴν, ὅτι, κατὰ πῶς ἐτίμησαν τὰ κτήματά μου καὶ τα ἐπούλησαν, ὥρισεν ὁ μάγιστρος νὰ δόσω τὸ χρέος μου καὶ νὰ ἐπάρῃ τὰ κτήματά μου καὶ ἐγὼ ἐζήτησα καιρὸν, ὅτι νὰ τα πουλήσω μὲ ἀνάπαισιν καὶ ἐδώκασί με καιρὸν, μῆνας ἕξ. Καὶ ἂν ἐξέβω ἀπὸ τοὺς ἕξ μῆνας καὶ δὲν δόσω τὰ ἄσπρα, νὰ εἶναι ὁ ἀγοραστής κύριος τῶν κτημάτων.

12. Καὶ τριάκοντα χρόνους [285] ἂν ποιήσῃ τὸ σημάδι μου εἰς ἐσένα, τὴν ὥραν ὅπου σὲ δόσω τὰ ἄσπρα, ζητῶ τὸ σημάδι μου.

13. Ἐὰν εἰς μίαν ἡμέραν εἰς σέ δύο ἀνθρώπους θέσω τὸ κτήμά μου σημάδι, δὲν ἔχει διαφοράν, τὸ τίς τὸ ἐδέχθη ἀρχήτερα· ἀμὴ χρεωστεῖ τὸ σημάδι νὰ ἀπολογῇται καὶ τοὺς δύο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4' — Περὶ προτιμήσεως ἐνὸς ἀπὸ ἄλλον, τίς ἱκανωθῇ εἰς τὸ χρέος του.

1. <Ἐ>ὰν χωρὶς συμφωνίας καὶ χωρὶς νὰ θέσω τὸ κτήμά μου σημάδι, εἶναι ὅτι νὰ γένη σημάδι, πῶς ἐδανείσθηκα ἄσπρα νὰ ἀνανεώσω τὸ σπίτι μου, ἢ τὸ ἀμπέλι μου, ἢ τὸν κῆπόν μου, ἔχει ἐκεῖνος ὅπου ἐδάνεισε τὰ ἄσπρα καὶ ἐξοδίασέ τα εἰς τὰ πράγματά μου, ἔχει τὰ κτήματά μου, ὅπου ἀνανέωσα, σημάδι διὰ τὰ ἄσπρα του καὶ νικᾷ τοὺς ἄλλους δανειστάς, ὅπου χρεωστῶ, ὅτι νὰ πουλήσῃ τὸ κτήμά μου, ὅπου ἀνανέωσα μὲ τὰ ἄσπρα του· νὰ ἱκανωθῇ ἐκεῖνος ἀρχὴ καὶ τότε νὰ ἐπάρουνσι καὶ οἱ ἄλλοι, ἂν ἀπομείνῃ τίποτες.

2. <Δ>ύο ἀνθρώπους ἐχρεώσται κάποιος, τὸ ἕναν πέρσιν καὶ τὸν ἄλλον τὸν χρόνον τοῦτον· εἴτα ἀπέθανε καὶ ἐπῆρε τὸ χρέος τοῦ χρόνου τούτου, ὅπου ἐδάνεισε· ἐὰν παρέλθουσιν τρεῖς χρόνοι καὶ τίποτες οὐδὲν εἶπε ὁ περσινός, ἔχασε τὰ ἄσπρα του· ἂν εὔρη ἄλλα εἶδητὰ τοῦ ἀποθαμένου ἢ [286] τοῦ ζωντανοῦ, ἐπέρνει· εἰ δὲ οὐδὲν εὔρει τίποτες, δὲν πειράζει τὸν προλαβόντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4α' — Περὶ ἀνθρώπου, ὅπου βάλλει τὸ σπίτι του σημάδι εἰς πολλοὺς τόπους.

1. Ὅτι ἐὰν βάλῃ τις τὸ σπίτι του σημάδι διὰ ἄσπρα, ὅπου δανείσθῃ, καὶ ἀπέκει τὸ θέσῃ εἰς τὸ δημόσιον καὶ μετὰ ταῦτα ὅλα ὕστερον, δόσῃ τὸ προῖκα τῷ παιδί του καὶ δουλώσῃ τὸ καὶ εἰς τὰ τρία μέρη, προτιμᾶται νὰ το ἔχῃ τὸ παιδί του ὡς προῖκα του· διότι ἡ προῖκα, οὐ μόνον τοῦ δημοσίου προτιμᾶται νὰ δοθῇ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ προτέρου δανειστάς, οἵτινες προτιμῶνται τοῦ δημοσίου. Ἐὰν δὲ ὑποσχεθῇ νὰ δόσῃ προῖκα τῷ παιδί του καὶ οὐδὲν φθάσῃ νὰ το δόσῃ, προτιμῶνται οἱ προτύτεροι δανεισταὶ νὰ ἐπάρουνσι τὰ ἄσπρα τοῦ ἀπὸ τοῦ σημάδι ἐκεῖνο καὶ ἐὰν περισσεύσῃ, ἐπέρνει καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ· εἰ δὲ μὴ, λείπει τὴν, ἐπειδὴ δὲν το ἐπαράλαβεν.

[287] <ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4β'> — Περὶ ἀνθρώπου, ὅπου δανείσται ἄσπρα μία φορὰ, εἴτα καὶ δευτέρᾳ φορὰ καὶ ὑπάγει εἰς τὸ πανηγῦρι.

1. Ἐὰν ἐδανείσθῃ τινὰς ἀνθρώπος δι' ἄλλη του χρεῖα ἄσπρα καὶ πάλιν δανειστῇ ἀπὸ ἐμένα ἄσπρα, διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ πανηγῦρι, νὰ ἀγοράσῃ πραγματείας καὶ ἐξέβῃ καὶ ὑπάγει εἰς τὸ πανηγῦρι νὰ ἀγοράσῃ πραγματείας καὶ ὥσάν ἀγοράσῃ τὴν πραγματείαν ἀποθάνῃ, νικῶ ἐγὼ τὸν προτύτερον δανειστὴν καὶ ἐπέρνω τὸ φορτίον, ὅπου ἠγόρασεν εἰς τὸ πανηγῦρι, διότι διὰ τοῦτο ἐδάνεισα τὰ ἄσπρα.

2. Ἐνας ἀνθρώπος, ὅπου δανείσῃ τινὰ ἀνθρώπον ἄσπρα καὶ ἐπάρει σημάδι, διὰ λόγον μόνον, πράγματα, ἅτινα μέλλει νὰ τοῦ ἔλθῃ ἐκεῖνον ἀπὸ πραγματείας του, κάλλιος εἶναι ἐκεῖνος ἀπ' ἐκεῖνον, ὅπου δανείζει ὕστερότερα καὶ πάρει σημάδι τίποτες εἶδος. Καὶ ὅστις ἀγοράσῃ ἀπὸ τὸν προτύτερον δανειστὴν, δὲν ἐνοχλεῖται ὑπὸ τοῦ ὕστερινοῦ.

3. Ἐὰν δανειστῇ τινὰς ἀνθρώπος ἀπὸ πολλοὺς, σήμερον ἀπὸ ἑνα καὶ αὔριον ἀπὸ ἄλλον, καὶ θέτει τὸ σπίτι του εἰς ὅλους σημάδι, ὅμως ἀπὸ ἐνὸς ἀνθρώπου ἄσπρα ἠγόρασε τὸ σπίτι, ἢ χωράφι, ἢ ἀμπέλι, ἢ κῆπον, ἢ ἄλλον κτήμα καὶ θέσῃ τὸ σημάδι, κάλλιος εἶναι ἐτοῦτος, ὅπου ἠγοράσθῃ μὲ τὰ ἄσπρα του ὅλα. Καὶ οἱ ἄλλοι, ἂν οὐδὲν εὔρουνσι ἄλλο τίποτες, ὅτι νὰ ἱκανωθοῦσιν, ἄς τοὺς λείπῃ.

4. <Α>νθρώπος τις ἐδάνεισε κάτινα ἄσπρα καὶ ἔθηκε τὸ σημάδι, ἐπῆρεν σπίτιν ἢ ἀμπέλιν· ἐδάνεισέ τον καὶ ἄλλος ὕστερος καὶ ἔθηκε τὸ σημάδι καὶ [288] εἰς ἐκεῖνον, τὸν δευτερον· ἂν το πουλήσῃ ὁ πρῶτος δανειστής, ὁ δευτερος δὲν ἔχει, τί νὰ λέγῃ. Εἰ δὲ ἐκεῖνος ὅπου χρεωστεῖ, κάμει προτίμησιν τὸν πρῶτον καὶ δόσει τοῦτο ἢ πουλήσῃ το, δύναται-ὁ

δεύτερος δανειστής νὰ ἐπάρῃ ἀπὸ τὸ εἰσόδημα ἐκείνου τὸ χρέος του, διὰ τὴν σκευωρίαν τῶν δύο.

5. <Ε>ὰν πάρω ἀπὸ ἐσένα ἄσπρα δανεικὰ καὶ θέσω σημάδι πράγματα, ὅπου μέλλει νὰ ἔλθουσιν, εἴτα ἐπάρω ἀπὸ ἄλλον ἄνθρωπον ἄσπρα δανεικὰ καὶ θέσω σημάδι κάτινος, ὅπου θέλω νὰ ἀγοράσω, εἴτα ἐξοδιάσω καὶ τῶν δύο τὰ ἄσπρα ὅπου ἐπῆρα, καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα ὅπου μὲ ἔλθωσιν ἀγοράσω τὸ χωράφι, ὅπου εἶπα, καὶ οἱ δύο σεβένετε εἰς τὸ χωράφι, νὰ ἐπάρετε τὸ χρέος, ὅπου σὰς θέλω.

6. <Η> διάταξις λέγει, ὅτι ἐὰν καὶ εἰς προῖκα δόσῃ τις τὸ παιδί του πράγματα, διὰ νὰ μὴν τὰ παρουσιν οἱ δανεισταί, ἐάν τα ἐπάρουσιν οἱ δανεισταί, ἐγκαλοῦνται καὶ τὰ δίδωσιν ὀπίσω.

7. <Ε>ὰν μὲ θέλημα ἀνθρώπου, ὅπου μὲ ἐδάνεισε πρῶτον, δόσω τὸ κτῆμά μου, ὅπου ἔχω, εἰς αὐτὸν σημάδι, διὰ ἄσπρα ὅπου μὲ ἐδάνεισεν, δόσω το πάλιν, μὲ τὸ θέλημά μου, εἰς ἄλλον ἄνθρωπον, ὅπου μὲ ἐδάνεισεν ἄσπρα, προτιμᾶται νὰ ἱκανωθῇ [289] ὁ δεύτερος καὶ ὁ πρῶτος, ἂν ἀπομείνῃ, ἐπέρνει· εἰ δὲ δὲν ἀπομείνει, λείπει τον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 47' — Περὶ προικός.

1. Εἰς ἀκίνητα πράγματα, ἡγουν κτήματα, ὅπου ἔχει τινὰς σημάδι, ὅταν ἀποθάνῃ καὶ ἔχει γυναῖκα, ὅπου ἔφερεν προῖκα διατεταγμένα καὶ οὐ δὲν εὐρίσκονται πράγματα νὰ ἐπάρῃ τὴν προῖκαν τῆς, ἐπέρνει τὰ κτήματα ἐκεῖνα ἢ γυνή, ὅπου ἔχει ὁ ἄνδρας τῆς σημάδι καὶ ἱκανώνεται πρῶτον ἐκεῖνη. Καὶ τότε, ἂν ἀπομείνῃ, ἐπέρονουσιν καὶ οἱ δανείσαντες τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. Εἰ δὲ οὐ δὲν εὐρεθῇ, λείπει τους, ἐπέρνει τα γόνα μόνον διὰ τὴν προῖκαν τῆς, ἢ τὰ ἐξώπρεια. Ἀλλὰ διὰ τὸ τρίτον τῆς προῖκας τῶν ἀνδρὸς τῆς, ὅπου τὴν ἔρχεται εἰς τὸν θάνατόν του, τίποτε οὐ δὲν ἐπέρνει, διότι τὰς γυναῖκας, ὅπου ζημιώνεται, τὰς βοηθοῦμεν, ὅχι καὶ ὅταν κερδίσουσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 48' — Περὶ ἀνθρώπου, ὅπου δανείσῃ καὶ λάβῃ ὁμολογίαν καὶ ἡσυχάσῃ.

1. Ἐὰν χαθῇ τὸ γράμμα, ὅπου γράφει πῶς χρεωστῇ κάτις ἄσπρα καὶ ἀπόθανε ἐκεῖνος ὅπου ἐδάνεισεν, ἐλευθερώθῃ ὅστις ἐχρεώσται. Εἰ δέ, ἔτι ζῶντος, εἶπει, ὅτι ἐχρεώσται με ὁ δεῖνας ἄσπρα τόσα καὶ τὸ γράμμα τὸ ἔχασα, ἐξετάζεται μετὰ μαρτύρων μὲ πολλοὺς τρόπους νὰ φα[290]νῇ, χρεωστῇ ἢ ὅχι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 49' — Περὶ ἐκεινῶν, ὅπου δανείζουσιν καὶ μετὰ ταῦτα τραβοῦν ἐκείνους ὅπου χρεωστοῦν, νὰ τους δουλεύουσιν στανέω. Καὶ περὶ ἐκεινῶν, ὅπου ἐνοχλοῦν τοὺς ἀρρώστους.

1. Δὲν ἀναγκάζονται ἐκεῖνοι, ὅπου δὲν ἔχουσι νὰ δόσουσι τὸ χρέος των, ὅτι νὰ δουλεύουσιν καὶ στανέω τους ἐκείνους, ὅπου χρεωστοῦσι, ἂν δὲν θέλουν, μὲ τὸ θέλημά τους.

2. Ὅστις δανείσῃ τινὰν ἄνθρωπον ἄσπρα καὶ εἶπῃ τον, στανέω του, νὰ τὸν δουλεύῃ διὰ ἄσπρα ὅπου τὸν ἐδάνεισε, ἢ ἐπάρῃ τὰ παδία του νὰ τὸν δουλεύουσιν, χωρὶς τὸ θέλημά των, ἢ τοῦ πατρός των, χάνει καὶ τὸ χρέος του, δίδει τον καὶ ἄλλα τόσα, ὅσα τὸν ἐχρεώσται, ἢ ἐκεῖνον, ἢ τὸ παιδί του καὶ δέρονουσί τον. Μὲ τὸ θέλημά του, ὅστις χρεωστῇ, ἂν θελήσῃ νὰ δουλεύῃ, ἕως οὗ νὰ εὐγάλῃ τὸ χρέος του, ἀμὴ δυναστεία δὲν ὀρίζει ὁ νόμος.

3. Ὅρίζομεν, ὅστις ἄνθρωπος χρεωστῇ καὶ ἀρρώσται ἀσθένειαν θανάτου, ὑπάγει ἐκεῖνος ὅπου ἐδάνεισεν ἄσπρα καὶ ἐνοχλεῖ τον εἰς τὸ σπίτι του, ἕως οὗ νὰ ζῇ, καὶ τὴν γυναῖκά του καὶ τὰ παδία του καὶ τὸ σπίτιν του καὶ θέλει νὰ βουλῶσῃ τὸ σπίτιν του, χωρὶς νὰ ὀρίσῃ [291] ἢ κρίσις, ἢ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου τὸν ἐχρεώσται, ἢ καὶ ζῶντας, καὶ μετὰ ταῦτα, εἴ τι δίκαιον ἔχει, χάνει το καὶ ὅσον ἔλεγεν ὅτι τὸν χρεωστῇ ὁ ἄνθρωπος, ἀφήνει τὰ παδία τοῦ ἀποθαμένου καὶ δίδει τα καὶ ἄλλα τόσα, διὰ τὴν ὕβριν τοῦ πατρός

τους, ὅπου τὸν ὕβρισεν εἰς τὴν ἀσθενείαν του. Ἐπέρνουσι καὶ αὐθεντικὰ τὸ τρίτον τοῦ βίου του. Εἰ δὲ καὶ εἰς τὸν θάνατόν του, δὲν ἀφήνει νὰ τον θάψουσιν, ὁμοίως νὰ πάθῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 45' — Ὃταν ὁ ἀσθενὴς εἴπῃ, ὅτι μὲ χρεωστοῦν, χωρὶς μάρτυρας, νὰ μὴν ἀκούγεται.

1. Οἱ λόγοι τοῦ ἀνθρώπου ὅπου ἀποθνήσκει δὲν ἀρκοῦσιν εἰς ἀπόδειξιν, ὅτι νὰ εἴπῃ μόνον ὅτι ὁ δεῖνας μὲ χρεωστεῖ τόσα, ἀμὴ νὰ εἶναι καὶ μάρτυρες. Ἄλλ' οὐ δὲ νὰ γράψῃ τινὰς εἰς τὴν διαθήκην του, ὅτι χρεωστεῖ τόσα, εἰ μὴ διὰ μαρτύρων.
2. Ἐὰν ἄνηθος κληρονομίῃ τινά, ὀφείλει καὶ τὰ χρεὴ του, τοῦ ἀπεθαμένου, <νὰ πληρώσῃ>. <Διὰ τὰ χρεὴ τοῦ ἀπεθαμένου> οἱ κληρονόμοι του ἀπολογοῦνται καὶ ὄχι οἱ λεγατάριοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 46' — Περὶ παιδίων, ἵνα τρέφουσιν τοὺς γονεῖς αὐτῶν καὶ περὶ χρέους, ὅτι τὰ παιδία διὰ τοὺς πατέρας δὲν δίδωσι, οὐδὲ οἱ πατέρες τῶν παιδίων ζώντων [292].

1. <Τ>ὰ παιδία ἀναγκάζει ἡ κρίσις νὰ τρέφουσιν τοὺς γονεῖς τους, ὅταν εἶναι εἰς πτωχείαν, ὥσπερ καὶ οἱ γονεῖς, ὅταν πένονται τὰ παιδία.
2. Τὰ δὲ χρεὴ, μήτε οἱ πατέρες τῶν παιδίων δίδουσι, μήτε τὰ παιδία τῶν πατέρων.
3. Ἄλλοῦ πούπετα δὲν ἀναγκάζονται τὰ παιδία νὰ δόσουσι χρέος τοῦ πατρὸς τους, ὅπου δὲν ἐκληρονόμησαν, μόνον εἰς τὸ αὐθεντικὸν χρέος, ὅπου ἐχρεώσται ὁ πατήρ τους.
4. <Ε>ὰν γυνὴ εἰς τὸ χρέος τοῦ ἀνδρός της ποιήσῃ ἐνα τῆς εἵδος, ὅπου ἔχει τῆς προικὸς της, ὅταν δοθῇ τὸ χρέος τοῦ ἀνδρός της, ἢ ὅλοι τὸ χρέος δίδεται καὶ σβέννυται ἢ προϊκά, ἐὰν οὐ δὲν ἀποκτήσῃ ὁ ἄνδρας της ἄλλα πράγματα, εἰ δὲ ἀποκτήσῃ, ἔχει τὴν προικάν της πάλιν, εἰς ὅσα φθάσῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 47' — Περὶ μετὰθεσις τοῦ χρέους ἀπὸ εἰναι εἰς ἄλλον.

1. Τότε γίνεται μετὰθεσις τοῦ χρέους, ὅτε ῥητὰ συμφωνήσῃ τις, ὅτι ἀφήνω τὸν Κώνσταν, ὅπου χρεωστεῖ, τῆς ἐνοχῆς τοῦ χρέους καὶ λαμβάνω ἐσένα.
2. <Ε>ὰν δὲ ρητὸς δὲν εἶναι ὁ λόγος ἐτοῦτος, ἀφήνω τὸν Κώνστα, δηλονότι ὅπου μὲ χρεωστεῖ καὶ ἀπὸ τώρα ἐσένα ἡξεύρω, ὅτι νὰ με ἀπολογήσῃς τὸ χρέος, [293] ὅπου χρεωστεῖ, σεβένω ἐγὼ νὰ δόσω τὸ χρέος τοῦ Κώνστα, ἀπὸ τὰ πράγματά του ἢ ἀπὸ τὰ ἐδικά μου. Τότε ἔχει καὶ τοὺς δύο ἐνόχους καί, ἂν εὐπορῇ ὁ δεύτερος, ὅπου ἐδέχθη τὸ χρέος τοῦ Κώνστα, νὰ το δόσῃ, δίδει το. Εἰ δὲ οὐ δὲν εὐπορεῖ, πλατίζεται ὁ Κώνστας καὶ δὲν ἔχει νὰ εἴπῃ, ὅτι ἄς τὰ δόσῃ ὅστις τα ἐδέχθη.
3. <Ο> πατρίκιος ἔλεγεν¹ ὅτι τότε δίδουσι τὸν ἄνθρωπον, ὅπου χρεωστεῖ τεσσάρους μῆνας ἄδειαν, ὅτι νὰ πουλήσῃ τὰ κτήματά του μὲ ἀνάπανσιν, ἢ νὰ τα θέσῃ σημάδι, ὅταν ἐκεῖνος ὅπου χρεωστεῖ, <εἶναι> εὐπορος καὶ εἰς τὰ χρήματα καὶ εἰς τὰ κτήματα. Ὃταν δὲ εἶναι ἐκεῖνος ὅπου χρεωστεῖ τῶν ἀπόρων, δὲν πρέπει νὰ τον δίδωσι τεσσάρους μῆνας ἄδειαν, διότι οὐδεμία ὠφέλεια γίνεται καὶ εἰς τοὺς δύο, ἀλλὰ μᾶλλον βλάβη· διότι δαπανᾷ ἐκεῖνα, τὰ ἔχει, ζητῶντας τὸ χρέος. Ὀλίγας γοῦν <ἡμέρας>, ἔλεγεν ὁ πατρίκιος, νὰ δόσῃς ἄδειαν τὸν ἄνθρωπον ὅπου χρεωστεῖ καὶ νὰ κόπτῃ τὴν κρίσιν διὰ νὰ μὴ δὲν γίνονται πάλιν οἰκεῖα ἐπὶ τοῖς ὀφελος μὴ ἔχουσιν καὶ ἡ ὑπέρθε[294]σις τῆς κρίσεως εἰς πλεῖον ἐπιτείνοιτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 48' — Περὶ κτημάτων ἀντὶ χρυσίου διδομένων τῷ δανεισθῇ.

1. Ἐὰν τις θαρρήσῃ εἰς τινὸς ἀνθρώπου κτήματα καὶ δανείσῃ τον ἄσπρα καὶ ἐκεῖνος ὅπου δανειστῇ τὰ ἄσπρα ἐξοδιάσῃ τα καὶ ἄσπρα δὲν ἔχῃ νὰ τον δόσῃ, ἀμὴ ἔχει κτήματα καὶ ἐκεῖνος ὅπου τὸν ἐδάνεισεν ἐπὶκειται καὶ ζητᾷ ἄσπρα καὶ ἐκεῖνος ὅπου χρεωστεῖ ἄσπρα

1. Πεῖρα ΝΗ' 1.

δὲν ἔχῃ, οὐδὲ ἄλλα τίποτες κινητά, δίδομεν ἄδειαν τὸν ἄνθρωπον ὅπου δανεῖζει, ἂν θέλῃ, νὰ ἐπάρῃ τὰ κτήματα, ἀντὶς τὰ ἄσπρα.

2. <Ε>ὰν γοῦν τὸ ἀγοράζῃ ἄλλος τινὰς καὶ ἐκεῖνος τὸν ἐμποδίζει, ὥς ὅτι εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου ἐδανείσθῃ τὰ πράγματα, νὰ τα ἐπάρῃ διὰ τὰ ἄσπρα του, λέγομεν, ὅπου καὶ ἂν τύχῃ τοῦτο, ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας τοῦ τόπου νὰ ἐμποδίζονται, ἕως οὗ νὰ τιμηθοῦσι τὰ κτήματα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου χρεωστεῖ, εἰς τὴν τιμὴν τους καλὰ καὶ ἂν ἐπάρῃ ἐκεῖνος, ὅπου ἐδάνεισε, κτήματα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου χρεωστεῖ, ὅποιον ἂν θέλῃ εἰς τιμὴν καὶ ποσὸν τῶν ἀσπρῶν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου χρεωστεῖ, ἤγουν ὅπου ἐδάνεισε, οὐ δὲ γὰρ εἶναι δίκαιον, [295] νὰ δανείσῃ ἄσπρα καὶ νὰ πάρῃ κτῆμα, τὸ ὁποῖον οὐ θέλει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε' — Περὶ διαθήκης, ὅπως εἶναι καὶ πῶς κατὰγεται καὶ πῶς ἔχει τὸ βέβαιον.

1. Αἱ διαθήκαι ἀπὸ τρία νόμιμα ἔχουσι τὴν σύστασιν, ἐκ τοῦ πολιτικοῦ, ἐκ τῶν διατάξεων καὶ ἐκ τοῦ πρακί<τ>ωρος. Ἐκ μὲν τοῦ πολιτικοῦ βαστᾶται ἡ διαθήκη, ὅτι ἐνώπιον τῶν μαρτύρων νὰ γένη ἓνα γράμμα εἰς ἓνα χαρτί : ἡ διαθήκη. Ἐκ δὲ τῶν διατάξεων, ὅτι καὶ ἐκεῖνον, ὅπου ποιήσῃ τὴν διαθήκην καὶ τῶν μαρτύρων αἱ ὑπογραφαί, νὰ εἶναι εἰς τὴν διαθήκην ὁμοῦ. Ἐκ δὲ τοῦ πρακί<τ>ωρος, ἡ διαθήκη, ὡσὰν γένη ἐνώπιον τῶν μαρτύρων εἰς ἓνα γράμμα, καὶ ὡσὰν εἶναι ἐκεῖνον ὅπου ποιήσῃ τὴν διαθήκην καὶ τῶν μαρτύρων τὰ ὀνόματα μεταγεγραμμένα εἰς τὴν διαθήκην, θέλει νὰ εἶναι καὶ μὲ βούλλαις πᾶσα ἐνὸς μάρτυρος ἡ διαθήκη βουλλωμένη. Αἱ νὰ μὴ δὲν ἔχουσιν ὕστερον εὐκόλῃ ὅστις θέλει νὰ κα<τ>ορῇ καὶ νὰ γράψῃ καὶ ἐκεῖνος ὅπου ποιήσῃ τὴν διαθήκην μὲ τὸ χεῖρ τοῦ τοῦ κληρονομοῦ τὸ ὄνομα, ἂν ἡξέυρῃ γράμματα, ὅτι [296] τοῦτον δηλονότι ποῖα κληρονομία εἰς τὰ πράγματά μου καὶ ἂν οὐ δὲν τὸ γράψῃ μόνος του καὶ τὸ ὄνομά του καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κληρονομοῦ του, ἀνάγκη εἶναι οἱ μάρτυρες νὰ λέγουσι τὸ ὄνομα τοῦ κληρονομοῦ. Ἐπειδὴ εἴπαμεν, ὅτι οἱ μάρτυρες θέλουσι νὰ βουλλώσῃ τὴν διαθήκην, ἂν οὐ δὲν ἔχῃ πᾶσα μάρτυς τὴν βούλλα του, μὲ ἓνα δακτυλίδι βουλλώσουσιν τὴν ὅλοι οἱ μάρτυρες. Καὶ ἐν νυκτὶ σφραγίζεται καὶ ὑπογράφεται διαθήκη.

2. <Η> δὲ εἰκοστὴ ἐβδόμη νεαρὰ κῦρ Λέοντος ἔτζη λέγει, ὅτι ἐὰν οἱ μάρτυρες μόνον εἰποῦσιν, ὅτι τοῦ ὀδεῖνος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ διαθήκη καὶ ἐνώπιον ἡμῶν ἐγένῃ, πλέον μὴ δὲν ζητᾷς, μήτε ταῖς βούλλαις τῶν μαρτύρων, ἂν λείπουσιν ἀπὸ τὴν διαθήκην, μήτε τὰς ὑπογραφάς των, ἂν οὐ δὲν εἶναι ὑπογεγραμμένοι.

3. <Η> δὲ τριακοστὴ ἐνάτη τοῦ κῦρ Λέοντος περὶ διαθήκης, ὅπου δὲν βουλλώσῃ ὁ ἄρχων τοῦ τόπου, λέγει, ὅτι καὶ ἐκ μόνῃς τῶν μαρτύρων τῆς ὑπογραφῆς νὰ ἔχει τὸ στέργον.

4. <Ο> γράψας τὴν διαθήκην μαρτυρᾷ καὶ αὐτὴν στέργει. Ὅστις εὖγῃ ἀπὸ τὸν νοῦν του εἰς τὴν ἀσθένειάν του, δὲν διατίθεται εἰς τὴν παραφροσύνην του, ἀμὴ [297] ὅταν συνέλθῃ ὁ νοῦς του. Ἐὰν τις εἴπῃ πολλὰ καὶ βο<υ>λόμενος εἰπεῖν καὶ ἄλλα, διακοπῇ ἡ φωνή του, οὐδὲ τὰ εἴ τι εἴπῃ δὲν στέργουσιν.

5. Ὁ βουβός, ὁ κουφός πάντως δὲν διατίθονται καὶ ἡ διαθήκη ὅπου ἐποίησαν προτῆτερα, στέργει. Λέγομεν περὶ κουφοῦ καὶ ἀλάλῳ ὅτι κουφός εἶναι ὅπου παντελῶς δὲν ἀκούει, ὅχι ἐκεῖνος ὅπου βαρεκούει. Διότι ἐκεῖνος ὅπου βαρεκούει, διατίθεται. Ὅσοι δὲν ἡξέυρουνσι τὸ ἐδικόν τους καθαρὰ ποῖον εἶναι καὶ ὅσοι δὲν ἡξέυρουνσι πῶς θέλουσι, δὲν διατίθονται. Ὅστις καταδικασθῇ εἰς φθαίσιμον καὶ περιορίσουσί τον, δὲν διατίθεται, οὐδὲ ἂν ἐποίησε προτῆτερα, στέργει. Ὁμοίως καὶ οἱ βασανιζόμενοι ἢ τιμωρούμενοι καὶ οἱ τινες ἢ ξίφει ἢ θηρίοις ὑποβληθῆναι καταδικάζονται, δὲν διατίθονται. Τοῦ ἐξωρισμένου καὶ τοῦ εἰς

φυλακὴν ὄντος πρὸ τοῦ νὰ καταδικασθῇ καὶ ἀποθάνῃ καὶ τοῦ χειροκοπηθέντος διαθήκη δὲν στέργει.

6. Ὁ ἄσωτος δὲν διατίθεται, οὐδὲ μαρτυρᾷ εἰς διαθήκην. Ἄσωτος λέγεται ὁ ἀκόλαστος καὶ ἀσελγής, ἡγουν ἀρσενοκοίτης, ὁ κτηνοβάτης· διὰ τοῦτο οὐκ ἀφήνουσί τον νὰ διατίθεται.

7. Τὸν ἄσωτον ἐπέρνουσί τον εἴ τι ἔχει [298] πράγματα καὶ ἀφήνουσί τον ἐνδεῇ, διὰ νὰ μὴν τὰ χαλάσῃ εἰς αἰσχροῦς πράξεις. Καὶ ἂν τὰ ἐδικὰ του πράγματα ἐπέρνουσί του τα καὶ οὐ δὲν τοῦ τὰ ἀφήνουσι, πῶς θέλει συγχωρεῖ ὁ νόμος νὰ ποιῇ διαθήκην εἰς τὰ πράγματά του ; Πλὴν ἂν του ἔλθῃ θάνατος καὶ εἴπῃ νὰ ποιήσουσι τίποτες διὰ τὴν ψυχὴν του, εἰς τοῦτο μόνον στέργει ἡ διαθήκη. Ὅπου ποιήσῃ τινὰς διαθήκην, πρὸ τοῦ νὰ τον παρασύρῃ ὁ διάβολος εἰς τὴν ἄσωτίαν, εἶναι βεβαία. Καὶ ἀφ' οὗ γένῃ ἄσωτος καὶ πάλιν ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ καλόν, διατίθεται.

8. Ἡ διαθήκη τοῦ αἰχμαλώτου, ὅπου ἐποίησε πρὸ τοῦ νὰ αἰχμαλωτισθῇ, στέργει. Τὸ λέγουσιν περὶ αἰχμαλώτου εἰς τὰ τρία ταῦτα κεφάλαια : Ὁ ἄνθρωπος ὅπου εἶναι δουλωμένος εἰς τοὺς πολεμίους, εἴ τι διαθήκῃ ποιήσῃ, δὲν στέργει, ἂν ἐλευθερωθῇ καὶ ἔλθῃ ὀπίσω εἰς τὸ σπίτιν του· ἀμὴν ἂν ἔχῃ διαθήκην, ὅπου ἔκαμῃν εἰς τὸ σπίτιν του, στέργει, καὶ ὕστερον αἰχμαλωτισθῇ ἢ ἀποθάνῃ ἐκεῖ, ἡ τοιαύτη διαθήκη στέργει.

9. Τῶν αἰχμαλώτων αἱ διαθήκαι, εἰ καὶ λέγουσι τινές, ὅτι νὰ μὴ δὲν στέργουσι, βε[299]-βαιοῦνται διὰ τοῦ δικαίου τῆς ὑποστροφῆς. Εἰ δὲ ἀποθάνουσιν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, βεβαιοῦνται διὰ τοῦ νόμου.

10. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ εἰκοστὴ πέμπτη νεαρὰ τοῦ Λέοντος λέγει, ὅτι ἐκεῖνοι ὅπου εἶναι εἰς αἰχμαλωσίαν διατίθενται καὶ ἐγγράφως καὶ ἀγράφως, ἐνώπιον πέντε ἢ τριῶν μαρτύρων καὶ στέργει, μόνον νὰ μὴ δὲν εἶναι τινὰς εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἡ μὲ τὸ θέλημά του ἢ στανέω του βιασθῇ καὶ κάμῃ διαθήκην, ὅτι νὰ κληροναμήσουσι τὰ πράγματά του οἱ πολέμιοι. Νὰ κερδίζουσι ἀπὸ διαθήκης τὰ πράγματα τῶν δούλων, ὅπου ἔχουσιν εἰς τὴν πατρίδα τους οἱ δοῦλοι, δὲν στέργει.

11. Ὡς δὲ ἔχει τυφλός, ὅτι νὰ ποιῇ ἐγγράφον ὁμολογίαν ἐνώπιον πέντε ἢ ἐπὶ μαρτύρων, νὰ δείξῃ καὶ τὸν κληρονόμον, ποῖος εἶναι, μήπως πλανηθῶσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρα' — Περὶ μυστικῆς διαθήκης.

1. Διαθήκη μυστικὴ δὲν στέργει, ἂν οὐ δὲν ὑπογράψῃ μὲ τὸ χεῖρ του ἐκεῖνος ὅπου διατίθεται· διὰ τοῦτο οὔτε γυναῖκες, οὔτε ἀγράμματοι δύνονται μυστικὰ ὅτι νὰ ποιοῦσι διαθήκην.

2. Ὅμοίως εἶναι ἐτοῦτος ὁ νόμος τῆς παλαιᾶς συνθηκῆς, ὅπου αὐτὸς [300] μία γυναῖκα ἀφήνασιν ὑπογράφειν ἐν γράμματι καὶ νὰ βεβαιώνουσιν εἴ τινα ὑπόθεσιν ἤθελαν, μὲ ὑπογραφὰς των.

3. Ἡ δὲ τριακοστὴ πέμπτη νεαρὰ τοῦ Λέοντος, περὶ τοῦ πῶς νὰ ποιήσῃ διαθήκην τυφλός καὶ ἀγράμματος καὶ γυναῖκες, ἐπὶ λέγει : μυστικὰς διαθήκας, ὅπου ποιοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, θέλεις τυφλοὶ εἶναι, θέλεις ἀγράμματοι, θέλεις γυναῖκες, θεσπίζομεν νὰ γίνονται, πλὴν ἐνώπιον ἀξιοπίστων μαρτύρων νὰ ὁμώσουσιν, ὅτι ἔμπροσθέν τους ἐγράφη ἡ διαθήκη, καθὼς ἔλεγεν ὁ διατιθέμενος καὶ ὅτι αὐτοὶ μὲ τὰς χεῖράς τους ὑπέγραψαν εἰς τὴν διαθήκην.

4. Ὡς καὶ ἀμοίραστα ἔχουσιν τὰ πράγματα οἱ ἀδελφοί, ὅμως οὐδὲ εἰς ἀπὸ τοὺς ἀδελφόνους κωλύεται ποιῆσαι διαθήκην εἰς εἴ τινα θέλῃ, οὐδὲ ἐμποδίζεται, διότι εἶναι ἀμοίραστα τὰ πράγματά των.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρβ'> — Περί τοῦ πῶς τοῦ ποιῆσαι διαθήκην, ὅποιος ἡξεύρει γράμματα, ἀνάμεσα τὰ παιδιά του.

1. Εἴ τις εἰξεύρει γράμματα καὶ θέλει νὰ ποιήσῃ διαθήκην ἀνάμεσα τὰ παιδιά του, πρῶτον μὲν ἄς γράφῃ τὸν χρόνον καὶ τὸν καιρὸν, τὸ τί ἔτος ἔναι καὶ τί ἰνδικτιῶνας. [301] Εἶτα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν παιδίων του, ἄς τὰ γράφῃ μὲ τὸ χεῖριν του τότε ἄς γράφῃ τί καὶ τί ἔδωκεν καὶ τί ἀφήνει πᾶσα ἕνα του παιδί. Ὅχι εἰς πολλὰ χαρτία, ἀμὴ εἰς ἕνα νὰ εἶναι, εἴ τι τὰ ἔδωκεν καὶ τί τὰ ἀφήνει, φανερά καὶ ἀναμφίβολα εἰς πᾶσα του ἕνα παιδί γραμμένα εἰς χαρτίν, ὡσάν τα εἴπαμεν, ἵνα μὴ φιλονικοῦσι ἀπὸ τὴν σύγχυσιν τῶν πολλῶν γραμμάτων τὰ παιδιά του, ὕστερον, εἰ μὴ που ἂν θέλῃ νὰ ἀφήσῃ τὴν γυναικά του, ἢ ἄλλον πρόσωπον ξένον, λεγάτα, ἢ φειδοκόμισα, ἢ ἐλευθερίαις, καὶ ταῦτα μὲ τὸ χεῖριν του ἄς τὸ γράφῃ, ἢ ἄς λέγει ἄνθρωπον ὅπου ἡξεύρει γράμματα καὶ ἄς γράφῃ ἐνώπιον ἀξιοπίστων μαρτύρων, διὰ νὰ εἶναι ὅλα ὕστερον ἰσχυρά, ἂν θέλῃ εἴ τι ἔκαμεν καὶ ἔγραψεν καὶ τίποτες ἐλάττωσιν νὰ μὴ δὲν ἔχουσιν, ὡς ὅτι δὲν ἐδέχθησαν τὰ γράμματα ἐκεῖνα, καὶ τὴν λοιπὴν παρατήρησιν τῶν διαθηκῶν, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἄς λέγουσιν, τὸ εἴ τι εἶπεν ἢ γλῶσσα του καὶ εἴ τι ἔγραψεν τὸ χεῖριν του εἰς τὸ χαρτί, νὰ ἔχῃ δύναμιν καὶ τὸ ἀκατάλυτον καὶ ἂν εἶναι, ὅτι μέχρι τελευτῆς [302] αὐτοῦ θέλει νὰ στήλῃ εἴ τι διετύπωσεν, οὐδὲ εἰς ἔχει ὕστερον ἄδειαν ὅτι νὰ φέρῃ μάρτυρας, πῶς ἐβουλήθη ὅτι νὰ ἀλλάξῃ τὴν γνώμην του καὶ διαθήκην αὐτὴν νὰ σχίσῃ τὸ πρῶτον γράμμα καὶ ἄλλον νὰ ποιήσῃ, νὰ δουλώσῃ¹ τὴν τελευταίαν γνώμην του, ἣν τινα πρέπει ὅτι νὰ στήλῃ καὶ οὐκ ἔφθασε τοῦτο ποιῆσαι, ἀμὴ ἀπέθανεν. Τοῦτο γὰρ ἀφήνομεν τὸν ἄνθρωπον ὅπου ἔγραψε τὴν διαθήκην διὰ τὰ παιδιά του καὶ τί νὰ πᾶσιν πᾶσα ἕνα, ὅτι ἂν θέλῃ νὰ χαλάσῃ τὴν πρώτην διαθήκην καὶ νὰ ποιήσῃ ἄλλην εἰς τὸν θάνατόν του, νὰ τὴν ποιήσῃ τὴν ὕστεράν ἐνώπιον πέντε ἢ ἐπτὰ μαρτύρων, ἄς ποιήσῃ τελείαν διαθήκην, νὰ ἔχῃ καὶ ὅλα τὰ σύμβολα τῶν διαθηκῶν. Εἰ² δὲ τὸ τοιοῦτον δὲν γίνῃ ὕστερον, ἢ πρώτη νὰ ἔχῃ τὸ βέβαιον καὶ ἀκατάλυτον. Φειδοκομίσιον λέγεται, ὅταν ἐκεῖνος ὅπου ποιεῖ διαθήκην, λέγει τὸν κληρονόμον του, δηλονότι τὸν υἱόν του, ὅτι παρακαλῶ σέ, ὦ υἱέ, δὸς τὸν ὀδεῖνα πέρπυρα τόσα. Καὶ φειδοκομισαρία ἐλευθερία λέγεται, ὅταν ἐκεῖνος ὅπου ποιεῖ διαθήκην, λέγει τὸν υἱόν του, παρακαλῶ σέ, [303] ὦ υἱέ, δὸς τὸν ὀδεῖνα δοῦλον ἐλευθερίαν. Ἄν οὐ δὲν γίνῃ μετὰ ταῦτα τελεία διαθήκη, εἴτε ἔγγραφος, εἴτε ἄγραφος, ἢ διαθήκη ὅπου ἐγίνῃ πρῶτον, ἂν εἶναι τελεία, ἔχει τὸ βέβαιον καὶ ὅσος δήποτε παρέλθῃ καιρός, ἀφ' οὗ γένῃ ἢ πρώτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ργ' — Περί διαθήκης, ὅπου ἀφήσῃ ὅποιον του παιδί θέλει κληρονόμον, ἢ ἀφήσῃ πράγματα ἄγραφα.

1. Ἐάν τις γράφῃ διαθήκην καὶ ἀφήσῃ τινὰ του παιδί, ὅποιον θέλει κληρονόμον καὶ γράφῃ, ὅτι ἔχει τόσα καὶ τόσα πράγματα ἄγραφα, ὅπου δὲν τα ἐνθυμήθῃ, καὶ ὅσα δὲν ἐνθυμήθῃ, ἐπέρνει τα τὸ παιδί, ὅπου ἐποίησε κληρονόμον. Εἰ δὲ γράφῃ διαθήκην καὶ εἰς τὴν διαθήκην μέσα καταστήσῃ τινὰ ἄνθρωπον ἐπίτροπον καὶ γράφῃ ὅτι ἔχει τάδε καὶ τάδε, ἀφήσῃ δὲ τινὰ ἀμνημόνευτα, ὅσα δὲν ἐνθυμήθῃ εἰς τὴν διαθήκην του πράγματα, κληρονομοῦσι τα οἱ συγγενεῖς του οἱ ἄλλοι, ἢ τὰ παιδιά του, ὅπου δὲν τοὺς ἔκαμε κληρονόμους. Εἰ δὲ προσθέσῃ καὶ εἰπῇ εἰς τὸ τέλος τῆς διαθήκης, ὅτι αὐτὰ ἐνθυμήθηκα καὶ εἶπα, ἀμὴ ἂν εὑρεθοῦσι καὶ ἄλλα πράγμα[304]τά μου, ὅπου δὲν τα ἐνθυμοῦμαι, θέλω νὰ τα διοικῇ καὶ ἐκεῖνα, ὁ ἐπίτροπός μου, ὀρίζῃ τα. Νόμιμος διαθήκη λέγεται, ὅτι νὰ φυλάγῃ τὸ τρίτον τῶν πραγμάτων του τὰ παιδιά του, καὶ τὰ δύο μερτικὰ εἴ τι θέλει, ἄς τὰ κάμῃ.

1. Ὁρθῶς : δηλώσῃ.

2. Τὸ χφ. ἦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρδ' ¹ —.

1. Εἴ τις ποιήσῃ διαθήκην καὶ θέλει νά την χαλάσῃ, εἰ μήπου νά ποιήσῃ τὴν δευτέραν διαθήκην νόμιμον. Ἡ δὲ νόμιμος διαθήκη ἔτζη γίνεται : εἰς ἓνα φύλλον χαρτί, ἐνώπιον τῶν μαρτύρων, νά γράψῃ τὸ βούλεται, νά γράψῃ καὶ πᾶσα ἐν μάρτυρα τὸ ὄνομά του, νά ὑπογράψουσι καὶ οἱ μάρτυρες τὰ ὀνόματά τους, νά βουλλώνουσι τὴν διαθήκην μὲ τὰ δακτυλίδια τους, νά γράψῃ καὶ ὁποῦ διατίθεται τὸ ὄνομά του καὶ τὸ ὄνομα τοῦ κληρονόμου καὶ νά εἶναι ὁ κληρονόμος εἰς ἀπ' ἐκείνους ὁποῦ καλοῦνται νά κληρονομήσουσιν, ἢ γοῦν παῖδιά του ἢ ἀδελφός του. Ἄν γοῦν τὴν διαθήκην τοιαύτην δὲν ποιήσῃ, ἢ πρώτη νά μὴ δὲν ἔχει χαλασμόν, δηλονότι ἂν ποιήσῃ ἄλλην διαθήκην, νά χαλάσῃ τὴν πρώτην· ἀλλέως δὲν ἔχει νά την χαλάσῃ, ἢ μὴ που τύχει ἢ πρώτη διαθήκη, ὅτι νά καλῇ τινὰν ξένον εἰς κλη- [305] ρονομίαν καὶ τὸν δεύτερον, ὁποῦ θέλει νά ποιήσῃ, νά καλῇ συγγενὴν τοῦ κληρονόμου, ὁποῦ καὶ διαθήκην ἂν δὲν ἐποίει, ἔμελλε νά τον κληρονομήσῃ, ὡς ὁ πατήρ του, ἢ παιδί του, ἢ ἀδελφόν του ἢ ἐξάδελφόν του. Ὅποταν γοῦν ἢ πρώτη διαθήκη ποιῇ τινὰ ξένον κληρονόμον καὶ θέλει νά ποιήσῃ ἄλλην διαθήκην, ὁποῦ νά ποιῇ τινὰ συγγενὴν τοῦ κληρονόμου, χαλνᾷ ἢ πρώτη καὶ γίνεται ἢ δευτέρα, ἂν καὶ ἀπλήρωτος εἶναι ἢ δευτέρα γραφή, ὀρίζομεν, λέγει, ὅτι εἰς τὴν δευτέραν διαθήκην, ὁποῦ γίνεται εἰς συγγενὴν του, πέντε μάρτυρες νά ὁμώσουσι μόνον, ὅτι ἔτζη ἐβουλήθη νά ποιήσῃ καὶ εἶπεν το καὶ ἤρξαντο, ὅτι νά γράφουν τὴν διαθήκην, ἂν καὶ δὲν τὴν ἐπλήρωσεν, ἔχει τὸ βέβαιον. Εἰ δὲ τοιαύτη διαθήκη δὲν γένηι ἢ δεύτερος, ἀμή, κατὰ πῶς εἶναι ἢ πρώτη εἰς ξένον, θέλει νά ποιήσῃ καὶ εἰς τὸν δεύτερον ξένον τινά, ὁποῦ συγγενὴς του δὲν εἶναι, κληρονόμον. Ἡ ἂν εἶναι ἢ πρώτη διαθήκη εἰς παῖδιν του ἢ ἀδελφόν του καί, χωρὶς αἰτίαν νόμιμον, θέλει νά ποιήσῃ εἰς τὴν δεύτερον ξένον κληρονόμον, δὲν χαλνᾷ ἢ πρώτη διαθήκη.

[306] 2. <E>ἴ τις εἶναι εἰς τὴν ὑγείαν του καὶ ποιήσῃ διαθήκην, ὕστερον δὲ ἢ ἀπὸ λύπης, ὁποῦ ἔχασεν τὰ παῖδιά του, ἢ χρήματα, ἢ ἐδαιμονίσθη, ἢ ἐμίσησε τὴν ζωὴν του <καὶ ἐποίησε τὸν θάνατόν του>, στέργει ἢ διαθήκη, ὁποῦ ἐποίησεν. Εἰ δὲ ἀπὸ φόβον του, ὡς κακὸν ἄνθρωπον, νά μὴ δὲν τὸν τιμωρήσουσιν, ἐποίησε τὸν θάνατόν του, δὲν στέργει ἢ διαθήκη, ὁποῦ ἐποίησεν.

3. Εἴ τις κωλύσει τινά, μὴν ποιήσῃ διαθήκην, ἢ νά ἀλλάξῃ τὴν διαθήκην ὁποῦ ἐποίησε, νά ποιήσῃ ἄλλην εἰς ³ συγγενεῖς του, ἢ ὅτι εἶναι εἰς τὴν πρώτην διαθήκην νά κληρονομήσῃ καὶ εἶναι γραμμένος, ἂν ἐγνωρισθῇ ὕστερον, πῶς ἐκώλυσε καὶ οὐ δὲν ἀφῆκεν νά γένη ἄλλη διαθήκη, εἴ τι ἐκέρδισεν ἀπὸ τῆς διαθήκης, ἐπέρνει τα τὸ δημόσιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρε' — Περὶ ἂν δὲν θέλῃ νά ἡξεύρουσι οἱ μάρτυρες, τί γράφει ἢ διαθήκη.

1. Ἐὰν ἐκεῖνος ὁποῦ ποιήσῃ διαθήκην, δὲν θέλει νά ἡξεύρουσιν οἱ μάρτυρες, τί γράφει εἰς τὴν διαθήκην του, ἄς τὴν τυλίξῃ ἕως οὔ εἶναι τὰ πράγματα καὶ ἀπέκει ἄς τὴν δόσῃ τοὺς μάρτυρας ἀτός του, νά ὑπογράψουσιν ἔμπροσθέν του καὶ ἄς λέγῃ τοὺς μάρτυρας, ὅτι αὐτοῦ διαθήκη εἶναι, πλὴν εἰς μίαν ὥραν νά ὑπογράψουσιν [307] εἰς τὴν διαθήκην οἱ μάρτυρες ὅλοι καὶ νά την βουλλώσουσιν, ἔχει τὸ βέβαιον ἂν καὶ πέντε μάρτυρες εἶναι, εἴτε εἰς τὴν διαθήκην γραμμένην, εἴτε ἄγραφον.

2. Ἐὰν γυναῖκα ἐγκαστρωμένη νά ἀποθάνῃ εἰς τὸ λουτρόν, ὁποῦ λούγεται καὶ κάμη διαθήκην ἄγραφον ἔμπροσθεν εἰς ἐννέα γυναῖκες ὁποῦ εὐρεθῶσιν ἐκεῖ, εἰς τὸ λοετρόν, στέργει ἢ διαθήκη.

1. Παραλείπεται ἡ ἐπικεφαλὴς, καθὼς καὶ ἐν τῷ πίνακι.

2. χφ. ἢ δὲν.

3. Χφ. ὡς.

3. <H> διάταξις ὁρίζει, ὅτι ἀπὸ τοῦ νῦν, εἴ τις θέλει νὰ χαρίσῃ εἰς διαθήκην, ἢ χωρὶς διαθήκην, τινὰ πράγματά του, πρῶτον μὲν ἄς φυλάγῃ τὰ παῖδιά του· ἐὰν ἔχῃ ἢ ἓνα, ἢ δύο, ἢ τρία, ἢ τέσσαρα, τὸ τρίτον ἀπὸ τὰ πράγματά του ὅλα καὶ τότε, εἴ τινα θέλει, ἄς τὰ χαρίσῃ. Εἰ¹ δὲ ἀπὸ τέσσαρα ἔχει πλείότερα παῖδιά, τὰ ἡμίση νὰ φυλάγῃ ἀπὸ τὰ πράγματά του ὅλα καὶ τότε, εἴ τινα θέλει, ἄς τὰ χαρίσῃ, εἴ τι τὸν ἀπομείνῃ. Ἐπειτα δὲ ἄς ἰδῇ καί, ἂν φθάνῃ ὁ βίος ὁποῦ τὸν ἀπομένει, νὰ δόσῃ τὴν προῖκαν τῆς γυναικὸς του καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν, καὶ εἴ τι τὸν περισσεύει, ἄς τὰ χαρίσῃ. Εἴ τε δὲν τὸν περισσεύσει, ἄς ἔχουσι τὰ παῖδιά του τὸν τρίτον τῶν πραγμάτων αὐτοῦ. Ἡ ἀπὸ τὸ ἡμισυ τὴν προῖκαν [308] τῆς καὶ τὴν προγαμιαίαν δωρεάν καὶ ἂν οὐδὲν τὸν περισσεύσῃ, νὰ μὴ δὲν στέρῃ τὰ παῖδιά του ἢ τὴν γυναῖκα του τὸ δίκαιον τους, ὁποῦ εἶπαμεν ἐδῶ, καὶ νὰ χαρίσῃ ἄλλον, εἴ τε ἀπὸ τὰ δύο μερτικὰ ἢ τὸ ἡμισυ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, ἂν δὲν φθάνῃ ἢ προῖκα τῆς γυναικὸς του καὶ ἢ προγαμιαία δωρεά, ἄς ἐξεπέσουσι τὰ παῖδιά του ἀπὸ τὸ ὑποσὸν τους, ἄς ξεπέσῃ καὶ ἡ γυνὴ ἀπὸ τὸν ὑποσὸν τῆς προικὸς τῆς καὶ τῆς προγαμιαίας δωρεᾶς εἰς τὸν λογαριασμόν τους, νὰ εὔγουνσι ἰσασμένοι. Τοῦτο δὲ λέγει περὶ γυναικὸς, ὁποῦ παῖδιά δὲν κάμνει μετ' ἐκείνην, ἢ, ἂν κάμῃ, χάσει τα ἀπὸ θάνατον, ζῶντας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 95' — Περὶ πεκούλιον.

1. Τὸ πεκούλιον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁποῦ εἶναι ὑπεξούσιοι λέγεται, καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀντεξουσίους. Διὰ τοῦτο τὰ πεκούλια, ἄλλα λέγονται ἰδιόκτητα καὶ ἄλλα παγανικά. Καὶ ἰδιόκτητα μὲν λέγονται, ὅσα ἔχει τις ἀπὸ τέχνης, ἢ ἀπὸ κούρου πολέμου, ἢ ἀπὸ ὀφφίκιόν του, ἢ ἀπὸ κληρονομίας, ἢ ἀπὸ συγγενῶν του. Παγανικά δὲ λέγονται, ὅσα ἔχουσι τινὲς ἀπὸ τῶν [309] πατέρων τους, διὰ ἐπιχευσεῖας τους, ἢ διὰ χρεῖαν τους, ἢ καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ὁποῦ ἐπάρουσιν, ἀποχτήσουσι καὶ κούρουσιν καὶ ἔχουν τα. Πολλαῖς διαφοραῖς εἶναι τοῦ παγανικοῦ καὶ ἰδιοκτητοῦ πεκούλιον: Πρώτη διαφορὰ εἶναι, ὅτι εἰς τὸ ἰδιόκτητόν του πεκούλιον, ὁ ὑπεξούσιος διατίθεται, εἰς δὲ τὸ παγανικὸν δὲν δύναται, ἂν καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ λέγει τὸν νὰ ποιήσῃ διαθήκην. Δευτέρα διαφορὰ εἶναι, ὅτι, ἂν ἀναγκασθῇ ὁ πατήρ εἰς τὸν υἱόν του, ὁποῦ ἔχει ὑπεξούσιον, δύναται νὰ πάρῃ ἀπ' αὐτὸν τὸ παγανικόν του πεκούλιον, τὸ δὲ ἰδιόκτητόν του δὲν δύναται. Τρίτη διαφορὰ εἶναι, ὅτι ἂν χρεωστῇ τις χρέος πολὺ καὶ θέλῃ νὰ πουλήσῃ παῖδιν του ἢ δοῦλόν του, τὸ δὲ ἰδιόκτητον δὲν δύναται νὰ το πουλήσῃ. Τετάρτη διαφορὰ εἶναι, ὅταν ἔχῃ τις πολλὰ παῖδιά, συμβῇ καὶ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὰ παῖδιά του ἓνα καὶ ἔχῃ παγανικὸν πεκούλιον, θέτει καὶ μοιράζει το μὲ τοὺς ἀδελφούς του ὅλους, τὸ δὲ ἰδιόκτητόν του ἔχει μόνος του.

2. <O>σα πεκούλια ἀποχτήσουσιν οἱ ὑπεξούσιοι υἱοὶ ἀπὸ μακρὰν ἀποδημίαν καὶ χειμερινῆς καὶ κανσώδους ὁδοιπορίας, ἰδιόκτη[310]τά τους εἶναι καὶ δύνονται εἰς αὐτὰ νὰ κάμουν, ὡς ἂν θέλουν. Εἴ τε ἐδώκασιν τοὺς οἱ γονεῖς των τίποτες, χρεωστοῦσιν οἱ ὑπεξούσιοι νὰ ἱκανώσουσι τοὺς πατέρας των πρῶτον καὶ εἰς ἐκεῖνον ὁποῦ ἀπομείνῃ νὰ διατίθωνται. Ὁμοίως καὶ ὅσα ἀποχτήσουσιν οἱ ὑπεξούσιοι ἀπὸ ὀφφίκιόν τους, ἀπὸ συμβουλήν τους, ἀπὸ πᾶσαν ἀξίαν, ἀπὸ πᾶσαν τέχνην, ἰδιόκτητα λέγονται.

3. Πάλιν τὰ πεκούλια τετραχῶς λέγονται: ἀπροσπόριστα, παγανικά, κανστρέσια καὶ ὅσα εἶναι² κανστρέσια. Καὶ ἀπροσπόριστα μὲν εἶναι, ὅσα ἀπὸ μητρικὴν κληρονομίαν καὶ πάππων καὶ προπάππων καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν τῆς μητρός του, ἢ τοῦ πατρὸς του

1. Χφ. ἡ.

2. Ὁρθῶς: ὡσανεί.

τὰ τοιαῦτα πεκούλια διακρατοῦσι τὰ μὲν οἱ πατέρες μόνον, τὸ δὲ νὰ τα ὀρίζουσιν τὰ παιδία, τὰ ὀρίζουσι. Ὅμοίως ἔχουσιν τὰ παιδία εἰς τὴν ἐξουσίαν τους τὰ πεκούλια, ὅπου ἔχουσιν ἀπὸ φιλοτιμίας τινός, ἢ ἀπὸ κόπον τους, ἢ ἀπὸ γυναικός τους ἀποθαμένης· εἰς αὐτὰ ὅλα τὰ πεκούλια, τὰ ἀπροσπόριστα, ὅταν ἔναι παιδία εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς τους, δὲν ἔχου[311]σιν ἄδειαν, ὅτι νὰ διατίθενται, μήτε αὐτοί, μήτε οἱ πατέρες τους, διότι νὰ τα διακρατοῦσι οἱ πατέρες, ὡς γεροντότεροι καὶ συστατικώτεροι, δύνονται, τὴν δεσποτείαν δὲ οἱ παῖδες τὴν ἔχουσιν. Τὰ παγανικά δὲ πεκούλια λέγονται, ὅσα ἀπὸ αἰτίαν καὶ πράγματα τοῦ πατρὸς ἀποχτήσῃ ὁ υἱός, εἶναι τὰ τοιαῦτα πεκούλια ὅλα τοῦ πατρὸς του καὶ τὰ κρατεῖ ὁ πατὴρ καὶ ὀρίζει τα.

4. Τὰ δὲ κανστρέσια πεκούλια εἶναι τὰ ιδιόκτητά του, ἡγουν ὅπου ἀποχτήσῃ τὸ παιδὶν ἀπὸ σπαθὶν καὶ κοντάρων του, εἰς πόλεμον· αὐτὰ τὰ πεκούλια καὶ διακρατεῖ τα ὁ ὑπεξούσιος υἱὸς καὶ ὀρίζει τα, ὡσὰν θέλῃ νὰ τα κάμῃ.

5. Τὰ δὲ ὅσα εἶναι κανστρέσια λέγονται, ὅσα ἀποχτήσῃ ὁ υἱὸς ὁ ὑπεξούσιος ἀπὸ δωρεὰν βασιλέως, ἢ βασιλίσσης, ἢ ἀπὸ κληρονομίαν ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς, ἢ ἀπὸ ρόγαν του, ἢ ἀπὸ ὀφφίκιόν του καὶ σιτερέσια, ὅπου ἔλαβεν ἀπὸ πρόσταξιν βασιλέως καὶ τοῦ δημοσίου· εἰς αὐτὰ ὅλα ὁ πατὴρ οὔτε διακρατεῖ τα, οὔτε ὀρίζει τα, ἀλλ' ἔχει ἄδειαν ὁ ὑπεξούσιος νὰ διατίθεται.

[312] ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρζ' — Περὶ διαθήκης ἐπίσκοπου.

1. Ὅσα πράγματα ποχτήσῃ ὁ ἐπίσκοπος, προτοῦ νὰ γένῃ ἐπίσκοπος, ἔχει ἐξουσίαν, ὡσὰν θέλῃ νὰ κάμῃ εἰς ἐκεῖνα : νὰ τα πούλῃ καὶ νὰ τα χαρίσῃ καὶ νὰ τα διατίθεται. Ὅσα δὲ πάλιν ἀποχτήσῃ ἀφ' οὗ γένῃ ἐπίσκοπος, οὔτε διατίθεται εἰς αὐτά, οὔτε χαρίζει, οὔτε πούλει, εἰ μὴ πού ἂν τὸν ἤλθασιν ἀπὸ τοῦ πατρὸς του, ἢ τοῦ θεοῦ του, ἢ ἀδελφοῦ του· εἰς ἐκεῖνα ὅπου τοῦ ἤλθασιν ἀπὸ συγγενείας του, ἔχει ἐξουσίαν νὰ ποιῇ εἴ τι¹ θέλει, ἂν καὶ ἀφ' οὗ ἐγένῃ ἐπίσκοπος τὸν ἤλθασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρη' — Περὶ διαθήκης καλογήρου, ὅταν θέλῃ νὰ μονάσῃ.

1. Ὅστις θέλει νὰ σέβῃ εἰς τὸ μοναστήρι, ὅτι νὰ μονάσῃ, προτοῦ νὰ σέβῃ, ἅς ποιήσῃ διαθήκην εἰς τὰ πράγματά του, εἴ τινα θέλει νὰ χαρίσῃ, ἢ νὰ ἀφήσῃ κληρονομίαν· διότι, ἀφ' οὗ σέβῃ εἰς τὸ μοναστήριον, γίνονται τὰ πράγματά του ὅλα τοῦ μοναστηρίου, ἂν καὶ ἔξω τὰ ἀφήσῃ, εἴτε κινητόν, εἴτε ἀκίνητον.

2. Καὶ ὁ ἔκτος κανὼν τῆς ἐν Τρούλλῳ ἁγίας Συνόδου λέγει, ὅτι, εἴ τις θέλει νὰ μονάσῃ, ἀρχὴ ἅς ποιήσῃ διαθήκην εἰς τὰ πράγματά του, διότι, ἀφ' οὗ γένῃ καλόγη[313]ρος, ὅσα πράγματα ἔχει, κυριεύει τα τὸ μοναστήριον, ὅπου σέβῃ. Ἐὰν δὲ φανῇ, ὅτι ἔκρυπεν τίποτες ἀπὸ τὰ πράγματά του, ἐπιτιμοῦσι τὸν ὡς πρέπει καὶ ἐκεῖνο ὅπου ἐκράτησεν, ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ προεστὸς τοῦ τόπου πούλει τα καὶ δίδε τα² πτωχοῖς καὶ ἀπόροις· ἔτζη λέγει ὁ παλαιὸς νόμος.

3. Ἡ δὲ πρώτη νεαρὰ κὺρ Λέοντος, ἥτις³ θέλει νὰ στέργῃ οὕτως, ὅτι, εἰ μὲν φανῇ εἰς τὸν καιρόν, ὅπου γένῃ καλόγηρος, ὅτι ἀφιέρωσε τίποτες τῇ ἐκκλησίᾳ, νὰ εἶναι εἰς τὰ ἀποχτήσεως, ὕστερον νὰ εἶναι ἡ γνώμη του ἀβίαστος καὶ κυρία, ὡσὰν προαιρεῖται, νὰ τα διοικεῖ. Εἰς δὲ τὴν ἀρχὴν, ὅπου ἐγένῃ καλόγηρος, τίποτες δὲν ἀφήκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐσέβῃ, τότε ποιήσον τὰ πράγματά του εἰς τρία μερτικὰ καὶ ἅς ἔχῃ ἐκεῖνος τὰ δύο μερτικὰ, ὡσὰν θέλῃ νὰ τα κάμῃ καὶ τὸ ἓνα νὰ εἶναι τοῦ μοναστηρίου, ὅπου ἐσέβῃ.

1. Χφ. ἦτοι.

2. Χφ. πούλειται καὶ δίδεται.

3. Χφ. εἴ τις.

4. "Οστις ἔχει παῖδιά καὶ γένη καλόγηρος, δύναται, ἀφ' οὗ γένη καλόγηρος, νὰ μοιράζῃ τὰ πράγματά του τὰ παῖδιά του· ἀλήθεια, νὰ φυλάξῃ τὸ μοναστήριον, ὅπου ἑσέβῃ, τὸ τρίτον τῶν [314] πραγμάτων αὐτοῦ. Εἴ τε διαθήκην δὲν κάμει καὶ ἀποθάνει, ἐπέρονουσι τὰ παῖδιά του τὸ ἓνα μερτικὸν καὶ τὰ δύο ἢ ἐκκλησία, ὅπου ἑσέβῃ.

5. "Οστις εὖγῃ ἀπὸ τὸ μοναστήριον, ὅπου κουρευθῇ, χάνει καὶ τὰ πράγματά του καὶ οὐδὲ εἰς ἐκεῖνο ὅπου ὑπάγῃ, νὰ τον δεχθοῦσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρθ' — Περὶ μὲ ποῖον τρόπον ρήγνυνται αἱ διαθήκαι.

1. Ταῖς διαθήκαις τρία πάθη ταῖς ἐνοχλεῖ : ρήξη, ἀκυρωσία καὶ ἀτέλεια. Ἄλλαι μὲν διαθήκαι ὅπου ρήγνυνται, ἢ καθ' ὅλου ρήγνυνται ἢ ἐκ μέρους. Καὶ καθ' ὅλου μὲν ρήγνυνται αἱ διαθήκαι κατὰ ἕξ τρόπους : πρῶτον γοῦν τρόπος εἶναι, ὅταν τις, ἀφ' οὗ ποιήσῃ τὴν διαθήκην, ἐπάρει τινὰ υἱὸν θετόν, μὲ ποῖον τρόπον εἴπῃς τῆς υἱοθεσίας. Δεύτερος τρόπος εἶναι, ὅτι, ἀφ' οὗ γένη ἡ διαθήκη, ἢ ἀφ' οὗ ἀποθάνῃ τις, γεννήσῃ ἢ γυναῖκα του παιδί ἀπ' ἐκεῖνον, ὅπου συνελήφθῃ ζῶντός του, ἢ γεννηθῇ παιδί ἀπὸ υἱόν του ἢ ἐγκονόν του, ὅπου ἦτον ὑπεξούσιός του. Τρίτος τρόπος εἶναι, ὅταν ὁ θετὸς υἱὸς εἶναι ὑπεξούσιος καὶ οὐ δὲν τὸν ὀνομάζουσιν εἰς τὴν διαθήκην τίποτες, ὅτι νὰ κληρονομήσῃ, ἢ λε<γα>τευθῇ τίποτες. Τέταρτος [315] τρόπος εἶναι, ὅταν γένη δευτέρα διαθήκη, κατὰ νόμους, ὡς το ἐγράψαμεν ὀπίσω, εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον, τὸ περὶ διαθήκης. Πέμπτος εἶναι, ὅταν γένη δευτέρα διαθήκη καὶ εὐγάζει τοὺς κληρονόμους, ὅπου μέλλει νὰ τον κληρονομήσουσιν, ἂν καὶ διαθήκη δὲν ποιήσῃ, ἢ γράψῃ ἕτερον ἄνθρωπον εἰς τὰ πράγματά του, καὶ τὴν πρώτην διαθήκην δὲν βεβαιώσῃ, τότε στέργει ἡ πρώτη καὶ ἡ δευτέρα ρήγνυνται. Ἐκτος τρόπος εἶναι, ὅταν στρατιώτου υἱός, εἰς τὴν ποίησιν τῆς διαθήκης, δὲν το ἤξευραν, ὅτι ἐγκαστρομένη ἦτον ἡ μάνα του, ρήγνυνται ἡ διαθήκη, διὰ τὸν υἱὸν νὰ κληρονομήσῃ. Εἰ δὲ ἤξευρε τον ὁ πατήρ του καὶ ἐσιώπησέ τον, πῶς ἦτον ἐγκαστρομένη ἡ μάνα του, δὲν ρήγνυνται ἡ διαθήκη. Οὕτω ρήγνυνται αἱ διαθήκαι. Ἡ, ὡς δὲν στέργουσιν καὶ σχίζουσιν τας μὲ τοὺς ἕξ τρόπους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρι' — Λύσεις περὶ τῶν ἁνωθεν, ἤγουν τῆς διαθήκης, πῶς γίνεται ἄκυρος.

1. Καὶ πρῶτος τρόπος εἶναι, ὅτι νὰ σχίσῃ τινὰς τὴν διαθήκην ἐκ μέρους, ὅταν ἡ δευτέρα διαθήκη τῆς πρώτης ἔτι λέγει, δια[316]γορεύει, εἶναι βεβαία εἰς ὠρισμένα πράγματα, ἕτερον κληρονόμον κατασταίνει, ἀρκεῖ τὰ εἴ τι τὸν ἀφήσει, καὶ τὸ φαλκίδιον δὲν ποιεῖ, καὶ ἡ δευτέρα διαθήκη στέργει καὶ ἡ πρώτη ρήγνυνται· ρήγνυνται μὲν λέγεται ἐκ μέρο<υ>ς, ὡς ὅτι, εἴ τι γράφει εἰς αὐτὴν ἡ δεύτερος, ἐναντιεῖται καὶ ποιεῖ ἕτερον εἰς ὠρισμένα πράγματα κληρονόμον τῆς πρώτης ὅλα νὰ εἶναι καὶ εἰς τὸν δεύτερον γραμμένα, πλὴν ἡ δεύτερος διαθήκη εἰς τινὰ πράγματα σταίνει καὶ ἕτερον κληρονόμον· διὰ τοῦτο λέγεται «ἐκ μέρους», ὡς ὅτι δὲν χαλνᾷ ἡ πρώτη διαθήκη τελείως.

2. <Ο> δεύτερος τρόπος εἶναι νὰ χαλάσῃ ἐκ μέρους ἡ διαθήκη, ὅταν ἔχῃ θυγατέραν ἀνύπανδρον, ἢ ἐγκονον, ἢ ἐγκόνην καὶ ἀπέκει δὲν τοὺς γράψῃ κληρονόμους, τότε μὲν ἡ διαθήκη ρήγνυνται τελείως, αὕτη δέ, ἡ θυγάτηρ του, ἢ ἡ ἐγκόνη του, σεβαίνουσιν εἰς κληρονομίαν του. Καὶ εἰ μὲν εἶναι, ὅτι ἐγράψῃ ἡ κληρονομία εἰς ξένους ἄνθρώπους, ἐπέρονουσι τὸ ἥμισυ οἱ κληρονόμοι του καὶ τὸ ἥμισυ οἱ ξένοι, ὅπου ἐγράψαν εἰς τὴν διαθήκην, εἰ δὲ ἐγράψῃ ἡ διαθήκη εἰς συγγενοῦς του, ἐπίσης μοιράζουσιν ὅλα.

3. Ὁ υἱὸς ὅπου γεννᾶται, ἂν καὶ παρὰ [317] τὸν καιρὸν τῶν ἐννέα μηνῶν συντομώτερον γεννᾶται καὶ ἀναπνέει καὶ ὁ υἱός, ὅπου σχίζουσι τὴν κοιλίαν τῆς μητρός του καὶ εὐγάζουσιν τον ζῶντα, ἀνατρέπει τὴν διαθήκην τοῦ πατρός, σχίζει τὴν, ἂν οὐδέν τον ἐνθυμῇται ὁ

πατήρ του εἰς τὴν διαθήκην, ὅτι νὰ ἔχη καὶ ἐκεῖνος τὸ μερτικόν του. Τὰ παῖδιά, ὅπου εἶναι ἐγκαστωμέναις αἱ γυναῖκες, αἱ μάνας των, ὀρίζομεν, ὅτι δὲν πρέπει εἰς πᾶσαν τόπον καὶ βαθμὸν νὰ τα ποιοῦσιν ἀπόκληρα, ἵνα, ὅταν γεννηθῶσι, σχίσωσι τὴν διαθήκην.

4. Ἐὰν ἔχη¹ παῖδιά μικρὰ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ οὐ δέν τα ἐνθυμηθῇς εἰς τὴν διαθήκην σου, δέν δύνονται, ἂν ἔλθωσιν, νὰ χαλάσωσι τὴν διαθήκην, ὅπου ποιήσεις· μόνον παραμυθίαν κάμνουν εἰς ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ πράγματά σου, κατὰ πῶς ἐπῆρε πᾶσα εἰς, ὅτι νὰ ἔχουσι καὶ ἐκεῖνα.

5. Ὁ ἄνθρωπος, ὅπου κρίνει ξένον, παρὰ τὸ παιδί του, νὰ τον κληρονομήσῃ, εἴτα γυρεύσει καὶ λυπηθῇ τὸ παιδί του, ἐξουσία ἔχει νὰ χαλάσῃ τὴν πρώτην διαθήκην καὶ ποιήσῃ δεύτερον εἰς τὸν υἱόν του, ὅτι νὰ τον κληρονομήσῃ.

[318] ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ριὰ — Περὶ ἐπισκόπων, ὅπου ἀφόντις γέγονται ἐπίσκοποι, ποχθοῦν πράγματα καὶ λέγουν πῶς εἶναι ἰδικά τους.

1. Ὁ δὲ τριακοστὸς δεύτερος τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου λέγει, ὅτι, ὅσοι ἐνδεεῖς ἐγίνοντο ἐπίσκοποι, εἴτα, μετὰ τὴν χειροτονίαν, ἀπόχτησαν καὶ χωράφια καὶ κήπους καὶ ἐργαστήρια καὶ μύλους, φανερόν εἶναι, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς τὸ εἰσόδημα τὰ ἀπόχτησαν καὶ δέν ἔχουσιν ἐξουσίαν εἰς τὸν θάνατόν τους, τινὰ τοὺς συγγενῇ νὰ τα ἀφήνουν, ἀλλὰ μόνον τῇ ἐκκλησίᾳ, ὅπου ἀπ' ἐκείνης τὰ δίκαια ἀπόχτησαν. Εἴτε ἀφήνουν τινὰ τοὺς συγγενῇ τίποτες καὶ ὅπου τὰ ἀφήσῃ καὶ ὅπου τὰ ἐπάρῃ, ἁρμόσιος εἶναι. Ἐὰν δὲ ἀπόχτησαν πράγματα ἀπὸ δωρεάν, ἢ λεγάτα τινὸς ἀνθρώπου, ἢ ἀπὸ κληρονομίας τῶν συγγενῶν τους, πρέπει νὰ κάμουν καὶ τὴν ἐκκλησίαν μερτικόν· εἰ δὲ ὑπέσχοτο, εἴτα οὐ δίδουσιν, ἔστωσαν καθηρημένοι. Ἐὰν δὲ ἔδωκεν αὐτοῖς τινὰς ἄσπρα ἢ εἶδας, νὰ ἀγοράσουσιν αἰχμάλωτα ἢ νὰ μπαλώσουσι ἐκκλησίαν, δίκαιον οὐ δέν εἶναι νὰ κάμῃ ἀπ' ἐκεῖνα τὴν ἐπισκοπὴν μερτικόν, ἀμὴ εἰς τόπους, ὅπου ἀφῆκασιν οἱ δεδοκότες τὰ ἄσπρα, εἰς αἰχμάλωτα καὶ ἐκκλησιῶν οἰκοδομὰς.

2. Ἡ δὲ τριακοστὴ πρώτη Ἰουστινιανοῦ νεαρὰ λέγει, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι, ὅσα πράγματα ἀποχτήσουσιν ἀπὸ δίκαια τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰσοδήματα, δηλονότι ἀφοῦ γένουσιν ἐπίσκοποι, κινητὰ καὶ ἀκίνητα, ἢ ἀπὸ ζώων, εἰς τοὺς συγγενεῖς τους, ἢ εἰς ἄλλους τινὰς νὰ μὴ δέν τα δίδωσιν, ἀμὴ μόνον εἰς αἰχμάλωτα καὶ εἰς πτωχοὺς καὶ εἰς ἄλλους ὀρθοδόξους εὐσεβεῖς καὶ ἐνδεεῖς· καὶ ὅσα περισσεύσουσι μετὰ τὸν θάνατόν τους, ἢ ἐκκλησία νὰ τον κληρονομή. Εἰς ἐκεῖνα² μόνον ἔχουσιν ἄδεια νὰ λεγατεύουσιν καὶ νὰ χαρίζουσιν τοὺς συγγενεῖς των, εἰς ὅσα εἴχασιν καὶ προτοῦ νὰ γένουσιν ἐπίσκοποι. Ἀπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας εἰσοδημάτων, ἄλλος τινὰς δέν τα ὀρίζει, μόνον ἢ ἐκκλησία· καὶ αὐτά, ὅταν τα ἐξοδιάζει εἰς αἰχμάλωτα καὶ εἰς ἐκκλησιῶν οἰκοδομὰς καὶ εἰς πένητας, ἢ ἐκκλησία δέν τους ἐμποδίζει, προηγουμένως ἵνα μὴ λείψῃ τὴν ἐπισκοπὴν τὰ ἀναγκαῖα της καὶ ἀφ' οὗ πάλιν γένουσιν ἐπίσκοποι, ὅσα ἀποχτήσουσιν ἀπὸ συγγενεῖς τους, εἰς τοιαύτην τάξιν νὰ τα ἐξο[320]διάζουσιν.

3. Ὁμοίως καὶ οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναστηρίων καὶ οἱ διοικηταὶ νὰ κάμουν.

4. Ἐὰν δὲ ἐπίσκοπος ἢ κληρικός³, χωρὶς διαθήκης, ἀποθάνῃ, εἴ τι⁴ ἔχουσιν πράγματα, ἢ ἐκκλησία, ὅπου ἐχειροτονήθησαν, τὰ κληρονομεῖ.

5. Διαθήκη λέγεται τὸ δίκαιον θέλημα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου θέλει νὰ γένῃ μετὰ τὸν θάνα-

1. Ὁρθῶς : ἔχης.

2. Χφ. ἐκεῖνας.

3. Ἐν τῇ ῥα : Γίνωσκε γραφὴν

διὰ τοὺς καλογήρους, ὅπου ἀπεθνήσκον εἰς τὸν κόσμον· μᾶλλον καὶ διὰ τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἀτέκνους.

4. Χφ. ἦτοι.

τόν του, εἰς τοῦτα τὰ πράγματα, δηλονότι καὶ νὰ γράψῃ εἰς τὸ χαρτί, μετὰ μάρτυρων, ὅπου θέλει νὰ κάμῃ διαθήκην, ἐὰν καὶ ἀσθενῇ, ἀλλ' ἀμὲν κάμνει χρεῖα νὰ εἶναι ὁ νοῦς του στερεωμένος, νὰ μὴ εἶναι σαλευμένος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ριβ'—Περὶ εἰς πόσους χρόνους κάμνει ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναῖκα διαθήκη, καὶ ἄλλα τινά.

1. Ὁ ἄνδρας, ἀφ' οὗ πληρώσῃ τοὺς ἰδ' χρόνους καὶ γένη ἰε', τότε κάμνει διαθήκην εἰς τὰ πράγματά του, ἢ δὲ γυνὴ ἀφ' οὗ πατήσῃ τοὺς ιγ' χρόνους.

2. Ἐὰν ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ δόσουσι τὸ παιδί τους εἰς γάμον, εἴτε ἀρσενικόν, εἴτε θηλυκόν, εἰ¹ καὶ συμβῇ νὰ ἀποθάνῃ, δὲν ἔχει ἐξουσίαν τὸ παιδί νὰ κάμῃ διαθήκην εἰς τὴν προίκαν του, ἕως οὗ νὰ ζοῦσιν οἱ γονεῖς του. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ ἢ ἡ μήτηρ, τὸ παιδί, ὅπου ἀρρωστεῖ, ποιεῖ διαθήκην, ἵνα [321] γένουσι τὰ πράγματα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀποθανόντος γονέως αὐτοῦ, ὃ τε ἐκεῖνος, ὅπου εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρὸς του.

3. Οὔτε ὁ δαιμονιζόμενος, οὔτε ὁ ἄσωτος δύναται νὰ κάμῃ διαθήκη, ἀλλ' βωβὸς καὶ κωφός, ὅταν εἶναι μὲ τὸν νοῦν τους, ποιοῦσι διαθήκην.

4. Ἡ ὑστερινὴ διαθήκη, ὅταν εἶναι τελεία, χαλνᾷ τὴν πρώτην.

5. Νὰ μὴ δὲν χαλάσῃ διαθήκη, ἂν περάσουν καὶ δέκα χρόνοι. Μόνον ὅταν γένη ἄλλη, τελεία, καὶ διαλαμβάνει περὶ πάντων, εἰς ἑπτὰ ἢ πέντε μάρτυρας.

6. Ὅταν ἀποθνήσκῃ τις καὶ κάμῃ διαθήκην εἰς ἑπτὰ μάρτυρας καὶ ὁμώσῃ, ὅτι ἄλλον τίποτες δὲν ἔχει, εἰ μὴ μόνον, ὅσον ἔγραψεν εἰς τὴν διαθήκην, δὲν ἔχει ἄδεια ὁ κληρονόμος νὰ ἐρευνᾷ καὶ νὰ ζητᾷ βῆκον τοῦς μάρτυρας, ὅπου εὗρέθησαν εἰς τὴν διαθήκην καὶ χωρὶς τὸ θέλημά του νὰ στέργῃ, ὅτι ἔγραψεν ὁ συγγενὴς μεθ' ὅρκου.

7. Γίνεται καὶ ἄγραφος διαθήκη, ὅταν ἑπτὰ μάρτυρες, τὸ ὀλιγώτερον, μαρτυρήσουσιν.

8. Ὅπου γράψῃ τὴν διαθήκην, καλῶς μαρτυρεῖ δι' αὐτήν, ἢ εἴ τι² γράφει εἰς αὐτήν.

9. Ὁ ἄνθρωπος, ὅπου τὸν δόσουσι θανάσιμον πληγὴν εἰς τὸν πόλεμον καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅπου περπατεῖ εἰς τὴν στράταν καὶ ἐγγίσει τοῦ θανάτου, καὶ εἰς δύο πρόσωπα, διὰ τὴν ἀνάγκην του, κάμνει διαθήκην.

10. Ἡ δὲ νεαρὰ³ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Σοφοῦ [322] λέγει, ὅτι νὰ ὀρίζομεν ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς πᾶσαν χώραν καὶ κάστρον, ὅσαι διαθῇ καὶ γένουσιν ἀπαίδευτοι καὶ δύο ἡξεύρουσιν, ποῦ εἶναι τὸ ἀληθές, ὅτι νὰ γένη, ἢ διαθήκη νὰ ἔχῃ τὸ βέβαιον· μόνον οἱ μάρτυρες νὰ εἶναι ἀξιόπιστοι καὶ ἂν οὐχ εὗρεθοῦσιν ἑπτὰ ἢ πέντε μάρτυρες, ἄς εἶναι καὶ τρεῖς, καὶ τινὰς μὴν τὴν χαλάσῃ καὶ αὐτὴν τὴν διαθήκην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ριγ'—Περὶ κληρικῶν, ὅπου σεβαίνουσιν εἰς κοσμικὰς ὑπηρεσίας.

1. Εἰ⁴ τῶν κληρικῶν, ὅπου σεβαίνουσιν εἰς κοσμικὰ πράγματα, ἐγράψαμεν εἰς δέκατον τρίτον κεφάλαιον τοῦ τίτλου. Ἰδοὺ γράφομεν ἐδῶ καὶ τὴν ἐρμηνείαν ἐτούτην⁵, ὅπου ἐγίνη εἰς τὴν ὀγδόην ἡμέραν τοῦ δεκεμβρίου μηνός, τῆς ἑκτῆς Ἰνδικτιῶνος καὶ ἐβουλλώθη ὑπὸ τῆς Συνόδου, εἰς τὴν ἐφημερίαν τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυροῦ Ἰωάννου, ὅπου ἐγίνη, νὰ μὴ δὲν συνηγοροῦσιν, ἥγουν νὰ μὴ δὲν κρίνονται οἱ ἱερεῖς εἰς τοὺς κοσμικοὺς, εἰς κοσμικὰ ὑπηρετήματα. Καὶ ἡ δύναμις τοῦ Σημειώματος τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου κυρ Μιχαήλ, τοῦ ὑπάτου τῶν φιλοσόφων, ὅπου κωλύει καὶ τοὺς ἀναγνώστας, ἥγουν κανονάρχους καὶ τοὺς ὑποδιακόνους καὶ τοὺς ἱερεῖς νὰ σεβαίνουσιν εἰς κοσμικὰς φροντίδας καὶ ὁφείκια.

1. Τὸ χφ. ἔχει ἦ.

2. Τὸ χφ. ἔχει ἦτοι.

3. Ἡ 43η.

4. Ὁρθῶς Περὶ.

5. Βαλσαμῶνος, Σχόλιον εἰς ΙΣ' κανόνα συνόδου Καρθαγέ-

νης, ἐν Ράλλῃ—Ποτλῇ, Σύντ. 3 σ. 344.

Ἐπειδὴ ὁ κανὼν οὕτως ὀρίζει, τοὺς ἱερωμένους ἀπὸ τὰ κοσμικὰ [323] ὑπηρετήματα νὰ ἀπέχουν, ἐζητήθη πολλάκις, ποῖα εἶναι τὰ κοσμικὰ ὑπηρετήματα, ὅπου κωλύουν τοὺς ἱερεῖς καὶ εἶπον τινὲς ὅτι τὸ πορνοβοσκεῖν, τὸ νὰ εἶναι κάπηλας τοῦ κρασίου, τὸ νὰ εἶναι τελώνης, ἤγουν κουμμερκιάρης¹. Ὁ δὲ ἀγιώτατος πατριάρχης κὺρ Λουκάς², καὶ τὰ μυρεψικὰ ἐργαστήρια καὶ τοὺς λουτροὺς καὶ τὸ νὰ εἶναι ἀρχὴ ἱατρος, δὲν ἀφίρει τοὺς ἱερωμένους· οὐδὲ νὰ δανείζουσι, οὐδὲ νὰ βαστοῦσιν κοσμικὰ φορέματα, οὐδ' ἐξούρα νὰ πέρουσιν, ὅπου νὰ δόσουν σιτάρι ἢ ἄλλον.

2. Μηνὶ δεκεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνος ἑκτης, ἡμέρα Κυριακῇ, ἐξεφωνήθη τοὺς ἱερωμένους εἰς κοσμικὰ πράγματα νὰ μὴ δὲν πλέκονται, μηδὲ νὰ γίνονται λαλάδες τῶν μικρῶν παιδίων τῶν ἀρχόντων, μηδὲ νὰ γίνονται προνοηταὶ καὶ διοικηταὶ εἰς τὰ σπίτια τῶν ἀρχόντων καὶ κτημάτων, μηδὲ νὰ γίνονται γειτονάρχαι ἢ πρωτόγεροι, μηδὲ τίποτες ἄλλον κοσμικὸν ὑπηρετήμα νὰ μετέρχονται τὸ καθόλου.

3. Μήτε δὲν το ἀφίρουνσιν, καθηρημένοι νὰ εἶναι. Μηδὲ νὰ γένη ἐντολεὺς τῆς κρίσεως, ἤγουν νὰ μὴν σταθῇ εἰς κρίσιν μετὰ σοῦ, ἀντὶς τὸν ἄνθρωπον, ὅπου σύρονε εἰς τὴν κρίσιν, νὰ κρίθῃ. Πᾶσι οὖν τοῖς ἱερωμένοις παραγγέλλομεν, ἀπὸ πᾶσα ὑπηρετήμα [324] κακόν, ἤγουν κοσμικόν, νὰ ἀπέχουσιν. Ἡ, ἂν οὐ δὲν πείθονται, ἀμὴ κάμνουν τὰ θελήματά τους καὶ σεβαίνουσιν εἰς ἓνα ἀπὸ τοῦτα, ὅπου ἡρώτησαν, νὰ εἶναι ἀφωρισμένοι. Ἐκ τῆς ἐμῆς μετριοτήτος καὶ ἐκ τῆς Συνόδου τῶν ἁγίων Πατέρων τῷ Σημείωμα τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου γράφει ἔτζη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρθ' — Περί ἐπισκόπων, ὅπου δυναστεύει ἀπὸν ἐπίσκοπον καὶ πάρι του χωρίου. Ὁ δὲ ἐκαστοὺς ἐπίσκοπος κατὰ τῆς Καθολικῆς Συνόδου λέγει, ὅτι οὐδένας πρέπει με δυναστεῖν ὁ ἐπίσκοπος νὰ ἐπάρῃ ἀπὸ ἄλλον ἐπίσκοπον χωρίον, νὰ λέγῃ ὅτι ἐδικόν μου εἶναι, θέλεις μὲ τὸ θέλημα τῶν χωρικῶν, θέλεις χωρὶς τὸ θέλημά τους· ἀμὴ νὰ λαλήσουν ἄλλους πλησίον δύο ἐπισκόπους, ὅπου εἶναι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ ἐκεῖνοι νὰ ἰδοῦσι, νὰ διακρίνουνσιν ὡσάν εἶναι τὸ δίκαιον. Ἐὰν δὲ μόνος τοῦ χωρὶς κρίσιν δύο ἐπισκόπων, δυναστεύσῃ καὶ ἐπάρῃ το, ἐὰν καὶ ἐδικόν του ἦτον, νὰ τὸν λείπῃ. Καὶ ὅχι μόνον ἔτζη, ἀμὴ καὶ ἀφ' οὗ μαζωχθοῦσιν οἱ ἐπίσκοποι νὰ τοὺς κρίνουνσιν, δὲν καρτερέσῃ, νὰ ἰδῇ τὸ τέλος, πῶς θέλουνσιν διακρίνει οἱ ἐπίσκοποι, ἀμὴ δοκιμάζῃ νὰ ἀρπάξῃ τὸ χωρίον, ἢ μετόχιον, ἐὰν προβάλλεται, ὅτι καὶ γράμ[325]ματα ἔχει τοῦ μητροπολίτου, ὅτι νὰ το ἐπάρῃ, μὴ το ἐπάρῃ, ἀμὴ ἄς τον λείπῃ. Ἐὰν φανῇ, ὅτι καὶ ἐδικόν του εἶναι, εἴτε γράμματα ἔχει τοῦ ἐπισκόπου ἰδιόχειρα³, ὅπου ἐκράτει τὸ χωρίον καὶ λέγασιν, ὅτι αὐτοννοῦ εἶναι, ὅπου το ζητᾷ καὶ χωρὶς κρίσιν μὴ το ἐπάρῃς, ἀμὴ ἄλλη ἐξέτασις καὶ μαρτυρίας νὰ λείπουνσιν καὶ οἱ ἐπίσκοποι νὰ τον ὀρίσουνσιν νὰ το ἔχῃ. Κριτὰς δὲ τούτου τοῦ πράγματος ἢ τὸν μητροπολίτην τοὺς ἄς κάμουνσιν, ἢ εἰς τινὰς τὸν φανῇ.

2. Ἐὰν δὲ εὐρεθῇ ἐπίσκοπος ἀνάξιος καὶ δὲν διοικεῖ τὰ τῆς ἐκκλησίας του ἀπὸ ἀμέλειάν του καὶ ἀτυχίαν του καὶ πάρουσιν ἄλλοι ἐπίσκοποι ἀπὸ τὰ χωρία του, εἴ τις γένει καταπόδον ἐκεῖνον, ἔχει ἐξουσία νὰ γυρεύῃ τὸ τῆς ἐκκλησίας του χωρίον ἐκεῖ νὰ το ἐπάρῃ, ἐὰν καὶ γράμματα ἔκαμῃν ὁ ἀμελής καὶ ἀνάξιος, ὅτι δὲν εἶναι ἐδικόν του, ἀμὴ ἐκεينوῦ, ὅπου το κρατεῖ καὶ ἐὰν καὶ χρόνοι πολλοὶ ἐπέρασαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ριέ' — Περί ἱερέων καὶ καλογήρων, ὅτι ὅταν ἔχουν σύγχυσιν εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, εἰς τὸν ἐπίσκοπον νὰ κρένωνται καὶ ὅχι εἰς κοσμικὸν κριτήριον.

1. Τὸ χφ. κουμμερκιάρης.

2. Ματθαίου Βλαστάρη, Σύντ. Κ λβ'.

3. Τὸ χφ. εἰδιόχειρα.

1. Ὁ δὲ ἑνατος κανὼν τῆς τετάρτης συνόδου λέγει τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς καλογέρους, ὅπου ἔχουσιν ἐπ' ἀλλήλων ὑποθέσεις [326] εἰς τὸν ἐπίσκοπόν τους νὰ κρίνονται καὶ οὐχὶ εἰς τὸ κοσμικὸν κριτήριον, ὅτι ὑβρίζει τὸν ἐπίσκοπόν του, ὅτι εἰς τὴν γνώμην τοῦ ἐπισκόπου εἶναι, ὅτι νὰ τον ἀφήσῃ νὰ κριθῇ ὅπου νὰ τον ἀρέσῃ καὶ τὸν ὑποθεσιάσῃ καὶ τὸν κρίνομενον. Ἐὰν δὲ ὁ εἰς θέλει νὰ κριθῇ εἰς τὸν ἐπίσκοπον καὶ ὁ ἕτερος εἰς κοσμικὸν κριτήριον, νικᾷ τοῦ ἐπισκόπου ἢ κρίσις καὶ ἔρχεται, χωρὶς τὸ θέλημά του, καὶ ὁ ἄλλος. Εἴ¹ τις δὲ κριθῇ ἔξω ἀπὸ τοῦτο, ὅπου ὀρίζομεν, νὰ εἶναι ὁ κληρικὸς καθηρημένος καὶ ὁ μοναχὸς ἀφωρισμένος. Ἐὰν δὲ ἔχῃ ὁ κληρικὸς ὑπόθεσιν μὲ τὸν κληρικὸν ἢ μὲ τὸν κοσμικόν, εἰς τὸν ἐπίσκοπον ἄς κριθοῦν. Ἐὰν δὲ ἔχῃ μὲ τὸν ἐπίσκοπον, ἄς τὸν κρίνῃ ὁ μητροπολίτης τους. Ἐὰν δὲ ἔχῃ ὁ κληρικὸς, ἢ ὁ ἐπίσκοπος, μὲ τὸν μητροπολίτην τους νὰ κριθοῦσι, ἄς κριθοῦσι εἰς τὸν ἑξαρχὸν τοῦ πατριάρχου, ἢ εἰς αὐτὸν τὸν πατριάρχη.

2. Ὁ κληρικὸς, ἂν εἶναι ὅποιος καὶ ἂν εἶναι, λέγει τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου κανὼν πέντε καὶ δέκατος, λέγει ὅλους τοὺς ἱερωμένους καὶ μοναχοὺς, θέλεις διὰ φταισίματα, θέλεις διὰ χρήματα, εἰς τὸν ἐπίσκοπόν τους νὰ κρίνονται. Ἐὰν δὲ καταφροκῇσιν τινὰς ἀπ' αὐτουνούς τὸν ἐπίσκοπόν του καὶ ὑπάγῃ εἰς κοσμικὸν κριτήριον, κληρικὸς ἂν εἶναι, νὰ εἶναι καθηρημένος, εἰ δὲ μοναχὸς νὰ εἶναι ἀφωρισμέ[327]νος, ἢ λαϊκὸς ἂν ἔχῃ καὶ δίκαιον, χάνει το. Ἐὰν ἐπίσκοπος κρίνῃ κρίσιν καὶ οἱ ὑποθεσιαρέοι δὲν τοὺς ἀρέθῃ καὶ πάσι εἰς τὸν μητροπολίτην τους, ἢ ἑξαρχόν, ἢ εἰς τὸν πατριάρχη, νὰ κριθοῦσι καὶ ἀνατρέψῃ τὴν κρίσιν τοῦ ἐπισκόπου, δὲν πρέπει νὰ πειραχθῇ τὸ καθ' ὅλου ὁ ἐπίσκοπος, ὅπου ἔκρινε πρῶτα τὴν κρίσιν. Εἰ δὲ φανῇ, ὅτι ἐπὶ τοῦ δώδεκα ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἐπαράκρινε ἢ διὰ ἔχθραν τοῦ ἐνὸς μέρους ἐπαράκρινε, ἢ διὰ φίλιαν, πρέπει νὰ παιδεύεται.

3. Ἐὰν δὲ οἱ δύο ἐπίσκοποι, ὅπου ἔχουσι νὰ κριθοῦσι, θελήσουσι νὰ κριθοῦν εἰς τινὰς μικροτέρους καὶ ὀλιγωτέρους, ἀπὸ δώδεκα ἐπισκόπους καὶ ἕξ εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ τρεῖς εἰς τοὺς διακόνους. Ὅπου εἶναι μεγαλύτερα κρίσις ὅπου καταδικασθῇ, δὲν δύναται νὰ ζητᾷ πάλιν νὰ ἐξανακρίνεται. Πρέπει δὲ τοὺς κληρικοὺς νὰ κάμνουσιν αἵρετοὺς κριτὰς πάλιν ἱερωμένους καὶ ὄχι κοσμικοὺς. Εἰ τε πάλιν ὑπάσιν εἰς κοσμικὸν νὰ κριθοῦν, νὰ εἶναι καθηρημένοι.

〈ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρις'〉 — Δύο κρίνονται καὶ ὁ ἕνας ἔχει βοηθοὺς, ὁ ἄλλος ἢμπορεῖ νὰ κρεμάσῃ τὴν κρίσιν, ὅταν θέλῃ νὰ κριθῇ.

1. Ὁ δὲ ἑκατοστὸς τέταρτος κανὼν Συνόδου Καρθαγένης λέγει, ἂν κρίνονται δύο τινὲς καὶ ὁ ἕνας φοβᾷται τοῦ λαοῦ τὴν ἐπανάστασιν, ὅπου βοηθᾷ τοῦ ἀντίδικός του καὶ εἰπῇ ὅτι [328] δὲν θέλω εἰς τὸν τόπον τοῦτον νὰ κριθῶ, ἀμὴ εἰς ἄλλον, ὅτι μὲ δυναστεύει ὁ λαὸς ἐδῶ, μάρτυρας οὐ δὲν μὲ ἀφήνει νὰ φέρω, ἄς ἔχῃ ἄδεια νὰ διαλέξῃ τόπον ἐκεῖ πλησίαν καὶ ὄχι μακρὰ καὶ ἐκεῖ νὰ ἐξεταχθῇ ἢ ὑπόθεσις· ἄς ἔχῃ γοῦν ἄδειαν τὸ πολὺ ἕως ἡμερῶν δύο στράτα τὸ διάστημα καὶ ὄχι πλέον.

〈ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ρις'〉 — Περὶ ἀνθρώπου, ὅπου κριθῇ εἰς ἐπίσκοπον καὶ δὲν τον ἀρέσῃ ἢ κρίσις.

1. Ἐνὰς ἄνθρωπος ὅπου κριθῇ εἰς ἐπίσκοπον καὶ ἀνάμεσα δέκα ἡμερῶν εἴπῃ, ὅτι δὲν ἐκρίθηκα καλὰ, τοῦ τόπου ὁ ἄρχων ἄς τοὺς κρίνῃ, ὥσπερ καὶ ὁ ἐπίσκοπος τοὺς ἔκρινε· πλέον δὲν ἐξανακρίνεται. Εἰ δὲ κρίνει τὸν ἄλλέως, παροῦ τὸν ἔκρινεν ὁ ἐπίσκοπος, πάλιν ἐξανακρίνεται, κατὰ νόμους.

2. <Ἐ>ὰν κρίνῃ τινὰν ὁ ἐπίσκοπος μὲ ὀρισμὸν τοῦ βασιλέως, ἢ τοῦ ἄρχοντος τοῦ τόπου

1. Τὸ χφ. ἦτις.

καὶ δὲν ἀρέσῃ ἢ κρίσις του, ὁποῦ τὸν ὥρισε νά τον κρίνῃ, ἄς τὸν ἐξανακρίνῃ. Ἐὰν δὲ εἶναι ἢ κρίσις ἐκκλησιαστική, οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ πολῖται εἰς τὴν μέσῃν νὰ σεβαίνουσιν, ἀμὴ οἱ ἐπίσκοποι καὶ ὁ πατριάρχης νὰ τους κρίνῃ.

3. Τοῦ πατριάρχου τὸ κριτήριον, ὅτι κρίνει δὲν ἐξανακρένεται ἀπὸ ἄλλον, ἀλλὰ πάλιν ὁ πατριάρχης τὸ ἐξανακρένει. Ὅστις εἶναι μικρότερος τῶν δώδεκα χρόνων, <δὲν> δύναται νὰ γένῃ κριτής.

4. Μηδὲ ἓνας ὁ[329] τοῦ νὰ ἔχῃ ἐκκλησιαστικὸν ὀφφίκιον, ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγομεν, νὰ κρίνεται εἰς κοσμικὰ κριτήρια.

5. Ἐὰν τραβίξῃ τινὰς ἄνθρωπον ὁποῦ ἔχει ὀφφίκιον ἐκκλησιαστικὸν εἰς τὸν κοσμικὸν κριτὴν καὶ στανέῳ του κριθῇ, εἰ καὶ δίκαιον ἔχει ὁ κοσμικός, χάνει το καὶ δέρονται τον καὶ ζημιώνουσίν τον. Ἐὰν δὲ μὲ τὸ θέλημά του ὁ κληρικὸς ὑπάγῃ εἰς τὸ κοσμικὸν δικαστήριον, χάνει καὶ τὸ δίκαιόν του καὶ παιδεύεται κατὰ κανόνας, ἥγουν καθαιρεῖται τελείως.

6. Ἡ δὲ τοῦ κυροῦ Ἀλεξίου βασιλέως νεαρὰ λέγει, ὅτι δύο τινὲς θέλουσι νὰ κριθῇ καὶ ὁ ἓνας εἶναι κοσμικός καὶ ὁ ἄλλος κληρικός· ὁ κοσμικός, καὶ στανέῳ του, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν ἐπίσκοπον νὰ κριθῇ μὲ τὸν κοσμικὸν ἱερέα.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ> ριγ'—Περὶ κρίσεως ἐκκλησιαστικῆς διὰ ἀμπέλιν. Ἡ χωράφι καὶ διὰ πᾶσα πράγμα.

1. Πᾶσα ἀγωγή, ὁποῦ ἔχει τινὰς νὰ ἐγκαλῇ, διὰ ἐκκλησίας δίκαιον, θέλεις ἀμπέλιν, ἢ χωράφιν, ἢ κῆπον, ἢ ἐργαστήριον, ἢ σπίτιν, ἢ ἄλλον τίποτε εἶδος, κινητὸν ἢ ἀκίνητον, ἀνάμεσα σαράντα χρόνους ἔχει ἄδεια νὰ το γυρεύῃ. Εἰ δὲ πειράσουσιν οἱ σαράντα χρόνοι καὶ τίποτες δὲν εἴπῃ πλέον δὲν ἔχει ἄδεια νὰ ζητᾷ κρίσιν διὰ τὸ εἶδος τῆς ἐκκλησίας, ἐπειδὴ ἐκλείσθη ὁ χρόνος.

[331] <ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ> ριβ'—Περὶ ὑποθέσεων, ὅτι ἐξανακρένεται ἐξ ὅπως, μόνον τοῦ πατριάρχου δὲν ἐξανακρένεται, καὶ ἄλλα τινά.

1. Πᾶσα ὑπόθεσις, χωρὶς ἐκείναις ὁποῦ ἔκρινεν ὁ πατριάρχης, ὑπόκειται νὰ ἐξανακριθῇ, ὅχι μία, ἀλλὰ καὶ δύο καὶ ὅταν ὁρίσῃ ὁ ἄρχων, ἥγουν ὁ κριτής, νὰ ἐπάρῃς τὸ ἐδικόν σου. Εἰ δὲ ἐπάρῃς το χωρὶς κρίσιν, χάνεις, ἂν ἔχῃς καὶ δίκαιον.

2. Ὅσα κριθοῦσι κακῶς, οὔτε νόμος, οὔτε χρόνος, οὔτε συνήθεια βεβαιώνει.

3. Ὅρίζομεν νὰ μὴ δὲν ἔχῃ κανεὶς ἄδειαν τοῦ ἀποθανόντος τοὺς γονεῖς, ἢ τὴν γυναῖκά του, ἢ τὰ παιδιά του, ἢ τοὺς ἐπιτρόπους του, ἢ τοὺς ἐγγυητάς του, προτοῦ νὰ διαβοῦσιν αἱ ἐννέα ἡμέραι τῆς λύπης, ὅτι νὰ τους πειράζῃ, ἢ νὰ τους ἐνοχλῇ, ἢ νὰ τους σύρῃ εἰς κρίσιν, θέλεις διὰ χρέος τοῦ ἀπεθαμένου καὶ δίκαιον ἂν ἔχῃ, χάνει το. Ἐὰν δὲ φανῇ, ὅτι ἐσυκοφάντῃ τὸν ἀποθαμένον καὶ ἐζήτῃ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀποθαμένου πράγματα ὁποῦ οὐκ ἐχρεώσται ὁ ἀποθανὼν, λέγομεν, ὅσον εἶναι ὁποῦ ἐζήτῃ ἄδικο, νὰ δόσῃ ἀπὸ μέρος του τόπον τοὺς κληρονόμους τοῦ ἀποθαμένου. Ἀφ' οὗ γοῦν παρέλθουσιν αἱ ἐννέα ἡμέραι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀποθανόντος, εἴ τις ἔχει ὑπόθεσιν, ἄς τὴν γυρεύῃ.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ> ρκ'—Περὶ αἵρετοῦ κριτοῦ. Τί εἶναι.

[331]. 1. Ὁ δὲ αἵρετὸς κριτὴς γίνεται οὕτως¹ : εἰ² ὡς ἐγὼ καὶ σὺ ἔχομεν νὰ κριθοῦμεν καὶ δὲν μᾶς ἀρέσει, οὐδὲ τοῦ μητροπολίτου μας ἢ κρίσις, οὐδὲ τοῦ κοσμικοῦ κριτοῦ, οὐδὲ τοῦ βασιλέως, οὐδὲ τοῦ πατριάρχου, ἀμὴ λέγομεν, ὅτι ἓνα ἀπὸ τὸ κοινόν, ἄς μᾶς κρίνῃ. Καὶ τότε ὑπάγομεν εἰς ἓναν ἄνθρωπον καὶ λέγομέν τον, ὅτι τὴν ὁδεῖνα ὑπόθεσιν ἔχομεν καὶ εἴ τι μᾶς εἴπῃς ἐσύ, στέρογομέν το. Ὅτι οὗτος λέγεται αἵρετὸς κριτὴς καὶ ὁρίζει ὁ

1. Τὸ χφ. ἔχει οὗτος.

2. Τὸ χφ. ἔχει ἡ.

ἐνηκοστός ἕκτος τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου κανών, ὅτι εἴ τι ἀποφασίσαι ὁ αἵρετός κριτής, <εἴ τε δίκαια> εἴ τε ἄδικα, τινὰς δὲν το χαλνᾶ, οὔτε ὁ πατριάρχης, οὔτε ὁ βασιλεύς. Μόνον γὰρ μὴ δὲν φανῇ ὁ αἵρετός κριτής, ὅτι διὰ πρόσωπον ἢ φιλίαν τοῦ ἐνός, ἢ ἔχθραν, ἔκρινε τὸ ἄδικον· τότε γὰρ ἐξανακρίνεται καὶ τοῦ αἵρετοῦ κριτοῦ ἡ ἀπόφασις.

2. Ὅμοίως λέγει καὶ ὁ ἑκατοστός εἰκοστός δεύτερος τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου κανών καὶ ὅποιος δὲν τον πείθεται, γὰρ ἔναι ἀφωρισμένος.

3. Ἐὰν εἶναι δύο αἵρετοὶ κριταὶ καὶ λέγει ὁ ἓνας ἀλλέως καὶ ὁ ἄλλος ἀλλέως, ἀναγκάζονται γὰρ κάμουνσι καὶ ἄλλον ἓναν αἵρετὸν κριτὴν καὶ εἴ τι εἴπωσιν οἱ δύο, στέργει καὶ ὅχι τοῦ ἐνός.

4. Δὲν γίνεται αἵρετός κριτής, ἐὰν ὁμῶς [332] σουσι μόνον ἐκεῖνοι, ὅπου θέλουνσι γὰρ κριθοῦσι, ὅτι γὰρ στέργουνσι τὴν κρίσιν τοῦ αἵρετοῦ κριτοῦ, γὰρ ζημιώνεται καὶ τόσα, ἡγουρ ῥ' ἄσπρα, ἢ σ', ἐὰν οὐ δὲν εἶναι, ὅτι γὰρ παιδεύεται, ὅπου δὲν στέργει τὴν κρίσιν τοῦ αἵρετοῦ κριτοῦ, ὁμολογήσει δὲ ὅπου θέλει γὰρ κριθῇ, ὅτι γὰρ στέργει τὴν κρίσιν καὶ στανέω του, ὕστερον στέργει τὴν.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ> ρκα' — Περὶ κατηγορίας ἐπισκόπων καὶ πῶς κρίνεται ἡ ὑπόθεσις αὐτῶν.

1. Ὁ δὲ τέταρτος τῶν ἀγίων Ἀποστόλων κανών, ὁρίζει, ὅτι ἐπίσκοπον, ὅπου κατηγορήσουσι τινὲς ἀξιόπιστοι ἄνθρωποι εἰς τὴν κρίσιν τῆς Ἐκκλησίας, δύο ἐπίσκοποι κάμνει χρεία γὰρ ὑπᾶσιν γὰρ τον λαλήσουσι, γὰρ ἔλθῃ γὰρ ἀπηλογηθῇ, δι' τ' ἐκεῖνα ὅπου τὸν κατηγοροῦσι. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ πάραντα καὶ δὲν ἀνηθῇ γὰρ ἐξεταχθῇ τὰς κατηγορίας, ἀμὴ ἐλεγχθῇ ψεύτης, εἴ τι πρόπει, κατὰ κανόνας καὶ νόμους, γὰρ τον παιδεύουσιν. Εἰ δὲ δὲν ἔλθῃ πάραντα, ἀμὴ ἀπορροεὶ τὴν δουλείαν του, ἕως τρίτου γὰρ τον λαλήσουσιν δύο ἐπίσκοποι καὶ ἂν οὐ δὲν τότε ἔλθῃ, ὥσπερ φανῇ τὴν Συνόδον γὰρ ἀποφασίσῃ καὶ αὐτῶν, στέργει, καὶ τίποτε δὲν ὠφελεῖται, ἢ δὲ κρίσις, ὅπου θέλει γὰρ γίνῃ εἰς ἱερομένον, γὰρ γίνεται καθαρὰ ἐξέθεσις¹ μετὰ ἀξιολόγων μαρτύρων· καὶ ὅταν μαρτυρήσουν, ἐὰν θέλουνσι, εἰς ἀφορισμόν, μήπως καὶ το κανόν ἐχθοπαθῶς ἢ διὰ ὁῶσα, τότε γίνεται, ὅταν το παρησιάσουν μεθ' ὅρκου, ἀπόφασί τους.

101

1604. Βεράτιον ὑπὲρ μ. Λαρίσης Λεοντίου, ἐν 76, σ. 87–97 καὶ ἐν 74, σ. 62–72.

«... 3. Τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια, χωρὶς ἱεροῦ ὁρισμοῦ, οὐδεὶς δύναται γὰρ ἀπαλλοτριοῦν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Καὶ ἄνευ ἀδείας αὐτοῦ, οὐδεὶς δύναται γὰρ ἐπισκευάσῃ ἢ ἀνεγείρῃ ἐπὶ τῶν αὐτῶν θεμελίων, ἢ ἐμποδίσῃ αὐτά.

4. Αἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ μοναστήρια γίνονται διὰ τῆς πολιτικῆς καὶ δικαστικῆς ἀδείας, ἄνευ τοῦ ἱεροῦ ὁρισμοῦ. Οἱ ὑπάλληλοι δὲν ἔχουνσι τὸ δικαίωμα γὰρ ζητῶσι πρόστιμον διὰ τὰ τοιαῦτα.

5. Εἰς τὰς συζεύξεις καὶ διαζεύξεις τῶν ραγιάδων, οὐδεὶς ἕτερος ἔχει τὸ δικαίωμα ν' ἀναμηνύηται, ἐκτὸς τοῦ μητροπολίτου.

6. Ὅταν τις μοναχὸς ἢ κοσμικὸς ἐπὶ τῇ τελευτῇ του διορίσῃ τι, κατὰ τὸ θρησκευτικόν, γὰρ δοθῇ εἰς τὸν πατριάρχην, ἢ τὸν μητροπολίτην καὶ ἐπίσκοπον, οἱ ἐπὶ τούτῳ ρωμαῖοι μάρτυρες γὰρ ὦσι δεκτοὶ δυνάμει τοῦ σεριοῦ.

1. Ἴσως: ἐξέτασις ἢ ἐκθεσις.

